

T.C
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

ZİHİNSEL ENGELLİLER DESTEK EĞİTİM
PROGRAMLARININ BAZI DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN UYGULAYICI ÖĞRETMENLER
BOYUTUYLA DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ertuğrul ASİLTÜRK

TEZ YÖNETİCİSİ

Yrd. Doç. Dr. ALİ OSMAN ENGİN

KARS - 2011

Tez Onay Sayfası
T.C
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Ertuğrul ASİLTÜRK'e ait Zihinsel Engelliler Destek Eğitim Programlarının Bazı Değişkenler Açısından Uygulayıcı Öğretmenler Boyutuyla Değerlendirilmesi konulu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Başkan:(Danışman) Yrd. Doç. Dr. Ali Osman ENGİN

İmza:

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. İkrâm ÇINAR

İmza:

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Mehmettin İSPİR

İmza:

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun / /2011
tarih ve / sayılı kararı ile onaylanmıştır.

UYGUNDUR

/ /

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
TABLolar VE ŞEKİLLER LİSTESİ	III
ÖNSÖZ	V
KISALTMALAR	VI

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	3
1.3. Alt Problemler	4
1.4. Sayılıtlar	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Araştırmanın Amacı	5
1.7. Araştırmanın Önemi	5

İKİNCİ BÖLÜM

GELİŞİM

2.1. Gelişimle İlgili Temel İlkeler	8
2.2. Zihinsel Gelişim	9
2.3. Bedensel Gelişim	10
2.4. Duyuşsal Gelişim	12
2.5. Sosyal Gelişim	14

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİM

3.1 Tanımlar	17
3.2 Özel Eğitimin Önemi	18
3.3.Özel Eğitimin Amacı	19
3.3.1 Özel Eğitimde Müdahale.....	19
3.3.2. Özel Eğitimde Öğretim	20
3.4. Özel Eğitime Bakış Açısı	21
3.5. Özel Eğitimin Nedenleri	22
3.6. Özel Eğitimin İlkeleri	23

3.7. Özel Eğitimde Sınıflandırma	24
3.7.1.Zihinsel Engelliler	24
3.7.2 Dil Ve Konuşma Engelliler	27
3.7.3. İşitme Engelliler	27
3.7.4 Ortopedik (Fiziksel) Engelliler	28
3.7.5. Görme Engelliler	28
3.7.6.Uyum Güçlüğü Çeken Çocuklar	29
3.7.7.Otistik Çocuklar	30
3.8. Zihinsel Engelli Çocukların Eğitimleri	30
3.8.1. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)	33
3.8.2. Bireyselleştirilmiş Öğretim Programı (BÖP)	35
3.8.3. Öğretim Yöntem ve Teknikleri	37
3.8.4. Zihinsel Engelli Bireylerin Başarısı İçin Gerekli Temel Beceriler	38
3.8.5. Zihin Engelli Çocukların Eğitim Gereksinimleri	40
3.8.6. Türkiye’de Zihinsel Engelli Çocukların Eğitimine Genel Bakış	41
3.8.7. Öğrenme Ve Öğretme Süreci	43
3.8.8. Zihin Engelli Öğrencilerin Gidebilecekleri Okul Ve Kurumlar	44
3.9. Özel Eğitim Okullarına Gidebilmek İçin Yapılacak İşlemler	48
3.10. Öğrenme Ve Öğretme Süreci	49
3.10.1. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)	49
3.10.1.1. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (Bep)’nin İçeriği	50
3.10.1.2. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Niçin Kullanılmalıdır?	51
3.10.1.3. Bireyselleştirilmiş Öğretim Programı (BÖP)	52
3.11. Özel Eğitim Öğretmeni Yeterlilik Alanları	54
3.12. 2008–2009 Öğretim Yılında Ülkemizde Özel Eğitim	56

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

4.1.Araştırmanın Yöntemi	59
4.2. Evren Ve Örneklem	59
4.3. Veri Toplama Aracı	59

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ	72
--------------------	-----------

ÖNERİLER	75
KAYNAKÇA	78
EKLER	86
ÖZGEÇMİŞ	107

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****ZİHİNSEL ENGELLİLER DESTEK EĞİTİM PROGRAMLARININ BAZI
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN UYGULAYICI ÖĞRETMENLER
BOYUTUYLA DEĞERLENDİRİLMESİ****Ertuğrul ASİLTÜRK****Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ali Osman ENGİN****Jüri : Yrd. Doç. Dr. İkram ÇINAR****Yrd. Doç. Dr. Mehettin İSPİR**

Bu çalışmada, özel eğitim kurumlarında görev yapan zihinsel engelliler öğretmenlerinin Zihinsel Engelliler Destek Eğitim Programları'na yönelik görüşlerinin alınması çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaç çerçevesinde öğretmenlerin görüşleri çeşitli değişkenler açısından (kıdem, cinsiyet, yaş, mezuniyet ve alınan hizmet içi eğitim) karşılaştırılmıştır.

Bu araştırmanın evreni, 2009-2010 yılında Erzurum iline bağlı Özel Eğitim Kurumlarında görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise bu kurumlarda görev yapan 40 özel eğitim (zihinsel Engelliler) öğretmeninden oluşmaktadır.

Araştırmada Tiryakioğlu (2009) tarafından geliştirilen anket formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Anketin ilk bölümünde ankete katılanların kişisel bilgilerinden oluşan 6 soruluk bilgi formu, ikinci bölümde ise Özel öğretim kurum ve okullarında görev yapan öğretmenlere, zihinsel engelliler destek eğitim programının değerlendirilmesi ile ilgili 85 tane soru sorulmuştur.

Toplanan verilerin çözümlenmesinde, uygulayıcı öğretmenlerin Zihinsel Engelliler Destek Eğitim Programını değerlendirmek amacıyla uygulanan anket sorularına verdikleri cevaplara frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma gibi betimleyici istatistikler yapılmıştır. Uygulayıcı Öğretmenlerin cinsiyet, yaş, mezun oldukları lisans programı, meslekteki kıdem, öğrenim durumu ve Hizmet içi eğitim alma durumlarının Zihinsel Engelliler Destek Eğitim Programını uygulama ve değerlendirmede etkisinin olup olmadığını belirlemek için Kruskal Wallis-H, Mann Whitney-U testi kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, uygulayıcı öğretmenlerin; cinsiyetlerine, mesleki kıdemlerine, öğrenim durumlarına, göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yaş gruplarının arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Araştırmanın sonucunda 26-30 yaş arası öğretmenlerle 31-35 yaş arası öğretmenlerin anket puanları 26-30 yaş arası öğretmenlerin lehine; 31-35 yaş arası öğretmenlerle 46 yaş ve üzeri öğretmenlerin anket puanları 46 yaş ve üzeri öğretmenlerin lehine gerçekleşmiştir.

ABSTRACT

MA THESIS

**THE EVALUATION OF MENTALLY DISABLED ASSISTANCE TRAINING
PROGRAMS IN RESPECT TO SOME VARIABLES WITHIN THE
DIMENSION OF IMPLEMENTING TEACHERS**

ERTUĞRUL ASİLTÜRK

Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Ali Osman ENGİN

Jury: Asst. Prof. Dr. İkrām ÇİNAR

Asst. Prof. Dr. Mehettin İSPİR

This study aims at taking the opinions of the teachers of mentally disabled students, who are working at private education institutions, towards Mentally Disabled Assistance Programs. Within this scope, the opinions of the teachers are compared according to some variables (seniority, gender, age, graduation and in-service training received).

The universe of this study consists of the teachers working at the Private Education Institutions in Erzurum during the 2990-2010 academic year. The paradigm of the research covers 40 teachers for mentally disabled students.

In the study, the data is gathered by making use of the questionnaire form developed by Tiryakioğlu (2009). The first part of the questionnaire consisted of an information form including 6 questions about the personal information of the participants, and in the second part, the teachers working at Private Education Institutions are asked 85 questions about how they evaluate the assistance education program.

In the assessment of the gathered data, descriptive statistics, such as frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation are conducted to the responds of the implementing teachers in order to evaluate the Mentally Disabled Assistance Education Program. In order to determine whether the seniority, gender, age, graduation and in-service training received by the implementing teachers has an effect on their application and evaluation of Mentally Disabled Assistance Education Program, Kruskal Wallis-H, Mann Whitney-U test is used.

As a result, no significant difference was found related to the gender, professional seniority and level of education of the implementing teachers. On the other hand, it was found out that there is a significant difference among the age groups. According to the findings of the study, when the questionnaire grades are compared according to the age groups of 26-30 and 31-35, the result is on behalf of the teachers aged between 26-30, accordingly when the comparison is made between the age groups of 31-35 and the teachers over the age of 46, the result is on behalf of the teachers over the age of 46.

TABLOLAR VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo 1.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet, Yaş, Mezun Oldukları Program, Mesleki Kıdem ve Öğrenim Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	62
Tablo 2.2. Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü Genel Özelliklerine Yönelik Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	63
Tablo 1.3. Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'ne Çocuk Yönlendirmeye Yönelik Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	64
Tablo 1.4. Öğretmenlerin Tıbbi Tanılamaya Yönelik Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	64
Tablo 1.5. Öğretmenlerin Eğitsel Değerlendirme ve Tanılamaya Yönelik Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	65
Tablo 1.6. Öğretmenlerin Yönlendirme, Yerleştirme ve İzlemeye Yönelik Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	66
Tablo 1.7. Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı'na (BEP) Yönelik Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	67
Tablo 1.8. Öğretmenlerin Kaynaştırmaya Yönelik Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	68
Tablo 1.9. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün Sorunlarına Yönelik Görüşlerinin Cinsiyetlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları	69
Tablo 1.10. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün Sorunlarına Yönelik Görüşlerinin Yaşlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	69

Tablo 1.10.1. Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün Sorunlarına Yönelik Görüşlerinin Hangi Yaş Grupları Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları70

Tablo 1.11. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün Sorunlarına Yönelik Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları71

Tablo 1.12. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün Sorunlarına Yönelik Görüşlerinin Öğrenim Durumlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları71

ÖNSÖZ

Okuldaki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin genel amacı bir ülkenin geleceği olan çocukların bilgi, beceri ve davranış olarak sağlıklı ve verimli bir şekilde yetişmelerini sağlamaktır. Okuldaki eğitim-öğretim faaliyetlerinin başında şüphesiz ki öğretmenler gelmektedir. Öğretmenlerin bilgi, beceri ve davranışları başta öğrenciler olmak üzere eğitici olmayan personel ve veliler üzerinde etkili olmaktadır. Yine eğitim sisteminin temelini okullar oluşturmaktadır. Bu yüzden bu kadar önemli olan öğretmenlerin belirli yeterliklere sahip olması gerekmektedir.

Okulun amaçlarını gerçekleştirecek, yapısını yaşatacak ve havasını koruyacak iç öğelerin liderlerinden birisi de öğretmen olmalıdır. Okul denilen sosyal sistemin birey ve kurum boyutlarını dengede tutabilmesi, öğretmenlerin bir örgüt mühendisi kadar sosyal mühendis olmasını gerektirmektedir. Öğretmenler etkili olabilmek için hem yönetim, kavram ve kuramları hem de insan ilişkileri alanında bir takım bilgi ve becerilere sahip olmaları gerekir.

Bu çalışmada, eğitim, öğretim, gelişim, gelişim bozuklukları, gelişim bozukluklarının diğer alanlara etkisi, zihinsel gelişim ve bunların incelenmesi süreci yer almakla beraber esas olarak zihinsel engelliler destek eğitim programını ve o programın uygulayıcısı olan öğretmenler tarafından değerlendirilmesini yer verilmiş bulunmaktadır. Program incelenirken özellikle rehberlik araştırma merkezi eksenli çalışılmıştır. Bunun nedeni ise program uygulayıcısı öğretmenler çalışmalarını rehberlik araştırma merkezinin öğretmenlerden yapmasını istediği şekilde çalışıyor olmasıdır.

Tez çalışmasının oluşumundan bitimine kadar, her türlü desteğini, hoşgörüsünü, akademik tecrübesini benimle paylaşan ve beni daima cesaretlendiren danışmanım Yrd.Doç.Dr. Ali Osman ENGİN'e, emek ve vakit isteyen çalışmamda desteğini ve anlayışını her zaman yanımda hissettiğim nişanlım Zühal ÖNALAN'a annem ve rahmetli babam'a, hayatımın her safhasında desteğini esirgemeyen Prof.Dr. Kamil AYDIN hocama, teşekkür eder şükranlarımı sunarım.

KISALTMALAR

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEM	: Milli Eğitim Müdürlüğü
RAM	: Rehberlik Araştırma Merkezi
BEP	: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
BÖP	: Bireyselleştirilmiş Öğretim Programı
O.O.K.G.M	: Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü
ZEDEP	: Zihinsel Engelliler Destek Eğitim Programı
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu
n	: Gözlem sayısı
f	: Frekans
x	: Aritmetik Ortalama
S	: Standart sapma
sd	: Serbestlik derecesi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde problem, problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, denenceler, sayılılar, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlamalar, tanımlar ve kısaltmalara yer verilmektedir.

1.1. Problem Durumu

Bir toplumun çağdaş uygarlık düzeyine çıkmasında en önemli öge hiç şüphesiz ki eğitimidir. Eğitim sisteminin yapısal özellikleri ve amacı, çağdaş uygarlığı yakalamanın ve kalkınmayı sağlamanın temelini oluşturmaktadır. Sağlıklı bir ekonomik büyümenin, toplumsal ve siyasal gelişmenin, eğitim sisteminin çıktılarının iyi yetişmiş olması derecesiyle yakından ilişkisi olduğu bilinmektedir. Toplumsal, ekonomik ve siyasal alanda gelişebilmenin ancak; eğitim sisteminin planlı ve programlı bir şekilde yapılıp ondan verim elde etmekle mümkün olduğu da bilinen bir diğer gerçektir. Eğitim sisteminin bekleneni verebilmesi için sisteme giren madde ve insan kaynaklarını en uygun biçimde kullanması gerekir. Eğitim sistemine giren ve çıkan girdi ve çıktılarının planlanması programlanması da eğitim programlayıcıları tarafından toplumsal, sosyal ve ekonomik değerler ile ülkenin, bölgenin ve insanın ihtiyaçları baz alınarak programlanmaktadır.

Bütün gelişmiş ülkeler, refah düzeylerini yükseltme ve koruyabilmenin herkesin potansiyelini ortalama bir düzeyde geliştirme ve kullanma olanağı bulmasına bağlı olduğu gerçeğinden hareketle, her öğrenciye yetenekleri doğrultusunda eğitim vermenin yollarını aramaktadırlar. Bunun içinde bütün milli kaynaklarını bu uğurda sarf etmektedirler. Başlangıçta gelişmiş ülkelerin sonra sırasıyla gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler diye sıralayabileceğimiz ülkeler gelişmişlikleri doğrultusunda bireylerin yaşam standartlarını yükseltmeye ve onların bireysel ihtiyaçlarını karşılayacakları eğitsel, sosyal bir takım çalışmalarda bulunmaktadır. Bu çalışmalardan birisi de genel olarak engelli özel olarak ise zihinsel engelli bireyler diye tanımlanan yine kendi içerisinde otizm, down, hidro sefali, mikrosefali... gibi sıralayabileceğimiz bir çok engelle sahip bireylerin engel durumlarını mümkünse ortadan kaldırmaya veya etkilerini en aza indirmeye ve nihai olarak bu bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir eğitim sunmaya çalışılmaktadır.

Toplumumuzda farklı olmak hiçte kolay değildir. Bu sadece bizim toplumumuz için değil tüm toplumlar için aynıdır. Farklılığı olan birey, kendini toplumun bir parçası olarak algılayamaz. Bunu bütün duvarları herhangi bir renge boyanmış sadece tek bir duvarda belli bir yerde farklı bir boyanın bulunmasına benzete biliriz. Bu ilk bakışta göze çarpar ve bu farklılığı fark ederiz. Farklı olan eğer algılayabilirse bu farklılığı fark ettiğimizi fark eder ve bu farklılıktan dolayı kendisini büyük çoğunluğun ait olduğu yere ait değilmiş gibi hisseder. Farklı olmak her zaman kötü değildir. Bizi ilginç kılan bu özelliğimiz olmakla birlikte, toplumun beklentilerine uyum sağlamamızı bu farklılığımız zorlaştırabilir. Farklı olan bireyler, çevresinden kendilerine doğru yollanan uyarıların, çoğunluğun kullandığı olağan kanallarla alamayandır. Ya da kendisini olağan kanallarla ifade edemeyendir ve ya bilgiye erişimde çok yavaş ya da çok hızlı olduğu için eğitim ortamlarında özel uyarlamalar yapılması gerekmektedir. Bu nedenle farklı olup, gereksinimleri alışılmış yolların dışında karşılanması gereken bu olağan dışı gereksinimleri olan çocukların kimler olduğu, gereksinimlerinin nasıl karşılanacağı ve tanımlamalarının nasıl yapılması gerektiği dikkatli biçimde ele alınması gereken hususlardır. Çünkü her bireyin güçlü ve zayıf yanları vardır. Her birey kendine özgüdür ve her birey özeldir (Kirk 1989; akt, Ataman 2003).

Gelişim ruh bilimi, eğitim gibi insanla uğraşan bilim dallarında çocukları ‘’okul öncesi, ilköğretim çağı çocuğu ya da yeni yetmelik gibi’ takvim yaşlarına dayanan kümelere ayırmak oldukça olağandır. Gittikleri ya da gitmeleri gereken okullara göre de sınıflandırıldıkları görülmektedir. Bu etiketlemeler ilk bakışta bir anlam taşımaktadır. Çocuk belirli yaşlara gelince ya da belirli bir öğrenim düzeyine ulaşınca bazı açılardan biri birine benzemektedir. Örgün eğitim kurumları bu benzerlik varsayımı üzerine kurulmuştur. Yoksa herhangi bir öğrenim düzeyinde 40-50 çocuğu ‘’sınıf’ diye bir araya toplayarak aynı benzer bilgi ve becerileri yaklaşık düzeyde edinmelerini istememiz mümkün olmazdı (Enç 1975). Eğitim sistemi bu nedenle daha çok olağan ya da ortalama (Standart) yeterlik ve kapasitesi bulunan çocuklara göre düzenlenmiştir. Standart sınıflar, tek tip standart ders kitapları, standart öğretim yöntemleri ve stratejileri olağan çocukların gereksinimini karşılayacak biçimde desenlenmiştir. Eğer çocuk bu standart özelliklere beklenildiği biçimde uyuyorsa o çocuk, eğitim sistemimiz için normal olarak kabul edilmektedir. Normal çocuklar kendi yaş grupları için belirlenen ölçütlerden çok az sapma

gösterirler. Eğer çocuk, bu belirlenmiş olan standartlara uymazsa ya da başka bir deyişle hazırlanmış olan bu standartlar çocuğun gereksinimlerini karşılayamazsa işte o zaman bu çocuk ayrıcalıkları nedeniyle bu ölçütlere uymadığı için özel gereksinimleri olan çocuklar kümelemesi içinde yer alırlar (Kirk 1989; akt, Ataman 2003).

Tüm çocuklar bedensel özellikleri ve öğrenme kabiliyetleri bakımında birbirinden farklılıklar gösterirler (örneğin, bazıları kolay bazıları zor öğrenir, bazıları hızlı bazıları yavaş öğrenir, bazıları uzun bazıları kısadır). Ancak çocuklar arasındaki farklılıklar daha öncede belirtildiği gibi, çoğu kez fazla büyük değildir (Heward 2000). Dolayısıyla normal koşullarda genel eğitim hizmetlerinden yararlanmada ciddi problemlerle karşılaşmazlar.

Bununla birlikte yukarıda da değinildiği gibi, özel gereksinimli çocuklar olarak adlandırılan çocukların kimisinin bedensel özellikleri ya da öğrenme yetenekleri, bu çocukların eğitiminde genel eğitimden farklı olarak bireyselleştirilmiş eğitim programlarını, uygulamayı gerektirir. Çünkü çocuk, özel bir eğitimi gerektirecek ölçüde standartlardan farklılık göstermektedir. Standartlardan farklılık altta ya da üstte olabilir. Bu yönüyle özel gereksinimi olan çocuklar terimi, öğrenme ya da davranış problemleri gösteren çocukları, bedensel özelliği ya da duygusal yetersizliği olan çocukları olduğu kadar zihinsel olarak üstün ya da özel yetenekli çocukları da içerisine alan kapsamlı bir terimdir (Eripek 2002).

Kişinin bu özel nitelikleri Anayasadan, Milli Eğitim Temel yasasına kadar birçok yasa tarafından da gözetilmektedir (Ataman 1997). Milli eğitim bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde özel gereksinimi olan çocuklar "özel eğitim gerektiren birey" terimi altında "çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyde anlamlı farklılık gösteren birey" olarak tanımlanmaktadır.

1.2. Problem Cümlesi

Özel eğitim alanında görev yapan öğretmenlerin görüşleri çerçevesinde zihinsel engelliler destek eğitim programının bazı değişkenler boyutuyla uygulayıcı öğretmenler açısından değerlendirilmesi bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.3. Alt Problemler

1. Rehberlik ve Araştırma Merkezi bünyesinde hizmet veren Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik öğretmen görüşleri cinsiyetlerine göre fark göstermekte midir?

2. Rehberlik ve Araştırma Merkezi bünyesinde hizmet veren Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik öğretmen görüşleri yaşa göre fark göstermekte midir?

3. Rehberlik ve Araştırma Merkezi bünyesinde hizmet veren Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik öğretmen görüşleri mesleki kıdeme göre fark göstermekte midir?

4. Rehberlik ve Araştırma Merkezi bünyesinde hizmet veren Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik öğretmen görüşleri öğrenim durumlarına göre fark göstermekte midir?

5. Rehberlik ve Araştırma Merkezi bünyesinde hizmet veren Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik öğretmen görüşleri mezun olunan bölüme göre (alan muzunu / sertifikalı) farklılık göstermekte midir?

6. Rehberlik ve Araştırma Merkezi bünyesinde hizmet veren Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik öğretmen görüşleri öğretmenlerin almış oldukları hizmet içi eğitim durumlarına göre farklılık göstermekte midir?

1.4. Sayıtlar

Araştırmaya katılan bütün uygulayıcı öğretmenlerin ‘‘Zihinsel Engelliler Destek Eğitim Programının Bazı Değişkenler Açısından Uygulayıcı Öğretmenler Boyutuyla Değerlendirilmesi’’ konulu anketin sorularına doğru ve içten cevap verdiği kabul edilmiştir.

1.5. Sınırlılıklar

1) Araştırma Özel öğretim kurumları kapsamında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerini kapsamaktadır.

2) Araştırmanın kapsamı, Erzurum merkez ve ilçelerindeki özel öğretim kurumları (rehabilitasyon merkezleri) ile sınırlıdır.

3) Özel öğretim kurumlarında zihinsel engelliler öğretmenlerini (38), özel eğitimde çalışan psikolog (1) ve PDR (1) öğretmenlerini kapsamıştır.

4) Araştırma 2009-2010 öğretim yılında gerçekleştirilmiş, bu eğitim - öğretim yılı ile sınırlı tutulmuştur.

1.6. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, özel eğitim alanında görev yapan öğretmenlerin görüşleri çerçevesinde Rehberlik ve Araştırma Merkezi bünyesinde hizmet veren rehabilitasyon merkezleri ve devlet okullarında kullanılan zihinsel engelliler destek eğitim programının öğretmenler boyutu ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma sonunda ulaşılabilecek sonuç; Özel öğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin Zihinsel Engelliler Destek Eğitim Programına ilişkin; öğretmenlerin cinsiyeti, kıdemi, okul türü, devlet-özel okul türüne göre vereceği cevaplarla saptanabilecek ve bakış açısını ortaya koyacaktır.

1.7. Araştırmanın Önemi

Günümüzde ekonomik ve teknolojik gelişmelere paralel olarak büyük toplumsal değişimler yaşanmakta ve yaşadığımız çağ “Bilgi Çağı” olarak adlandırılmaktadır. Bu hızlı gelişme ve değişimler; okulların da daha yaratıcı, etkili ve ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte olmasını gerektirmektedir. Bunun için de okuldaki personelin, örgütsel amaçlar etrafında birleşmesi, okula kendini adanmaları ve bağlılıkları sağlanmalıdır. Okullarda eylemleri başlatıp, sürdürmek ve devam ettirmek birinci derecede okul müdürünün sorumluluğundadır. Okul müdürleri; öğretmenleri güdülemede, örgütsel amaçlar etrafında birleştirmede, kendilerini okula adanmalarını sağlamada ve en önemlisi de eğitim-öğretim sürecini geliştirmede etkilerini kullanmak zorundadır. Özel öğretim kurumları özel teşebbüsler tarafından da faaliyet yapmaktadır. Bu okullarda ki yönetici, okuldaki (kurumdaki) maddi girdi ve çıktılardan da sorumlu olacak, kurumun devamının sağlanması için gerekli öğretmen temini, personel temini, personelin sağlık güvencelerini, adaylık işlemlerini, gerekli materyal teminini de yapmak durumundadır. Aynı zamanda bunları sağlarken de, öğretmenler üzerinde değişik etkileme yollarına ilişkin davranışları göstermek durumundadırlar. Bu yüzden okul müdürleri; kişiler arası ilişkileri, halkla ilişkileri, süreci etkilemenin önemi, etkileme yolları ve bu yollara

ilişkin davranışları bilmeli ve okullarında da uygulamalıdır. Bunun için de bu alanda yeterliğe sahip olmaları gerekir.

Araştırma ile öğretmen ve yönetici görüşleri karşılaştırılacak özel sektörde var olan rekabet ortamı dolayısı ile kurum sahipleri yönetici ve öğretmen görüşlerini dikkate alacaktır.

Yöneticiler kurumlarındaki çalışanlarının ne gibi istek ve arzularının olduğunu bilecek ona göre eğitim- öğretim ortamını organize edecektir.

Yöneticiler ve öğretmenlerde aranılan özellikler ortaya çıkacak. Bu sonuçla beraber eğitim kurumu sahibi, yönetici görevlendirirken bu kriterler çerçevesinde iş başvurularını değerlendirecek yönetici atamasında öğretmen görevlendirilmesinde buna dikkat edecektir.

Yöneticiler özel öğretim kurumlarının yönetimindeki yasa ve yönetmelikleri takip etmesi gerektiğini benimseyip eğitim öğretim ilişkilerini bu yasa ve yönetmeliklere göre şekillendirecektir. Gerekli hizmet içi faaliyetleri ile yasa ve yönetmeliklerin daha iyi anlaşılmasını ivedilikle uygulamaya koyulmasını sağlayacaktır. Araştırma konumuz olan Zihinsel Engelliler Destek Eğitim Programının öğretmenler boyutu ile değerlendirilmesinde öğretmenler ve yöneticilerin görüşleri alınarak bir sonuca varmaya çalışılacaktır. Burada ise Zihinsel Engelliler Destek Eğitim Programı doğrudan incelenecek ve öğretmen görüşlerine yer verilecektir. Zihinsel engelli bireylerin eğitim ve öğretim hizmetleri çoğunlukla özel eğitim kurumları tarafından gerçekleştirildiği için bu kurumların yöneticilerinin de ne gibi özelliklere sahip olması gerektiğinden kısaca değinmemizin sebebi yöneticilerin uygulayıcı öğretmenlerin her türlü çalışmasını olumlu ve olumsuz yönde etkileyebilecek konumda bulunuyor olmasından dolayıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

GELİŞİM

Gelişim kavramı genellikle olgunlaşma kavramı ile karıştırılarak kullanılma eğilimindedir. İnsanlar olgunlaştıkça geliştiklerini düşündükleri için olsa gerek, iki kavramı çok fazla birbirinden ayırt etmeden kullanmaktadırlar. Oysa bu iki kavramı bir birinden ayırmak gerekmektedir zira bunlar farklı anlamlar taşımakta. Olgunlaşma; kişinin doğuştan getirmiş olduğu potansiyelin zaman içinde ortaya çıkmasını ifade eder. Bu anlamda kişinin herhangi bir çaba göstermesine gerek yoktur. Bu kendiliğinden meydana gelen bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır, zira bu bir meyvenin olgunlaşmasına benzemekte bu olgunlaşma kendiliğinden gerçekleşmekte bunun için meyvenin herhangi çaba göstermesine gerek yoktur. Bu gelişim zaman içerisinde kendiliğinden gerçekleşmektedir. Gelişme ise biraz daha farklı olup olgunlaşmayı da içine alan doğumdan ölüme kadar geçen süreci kapsayan ve kişinin geçirmiş olduğu değişiklikleri anlatır. Başka bir deyişle her olgunlaşma gelişimdir ama her gelişim olgunlaşma değildir (Bacanlı 2005: 40).

Gelişim sadece fiziksel olarak boy ve kilo artışı gibi büyüme olarak da düşünülmemeli, bununla beraber (psikolojik) özellikleri de kapsayacak şekilde kullanılır. Gelişim yine gerileme ve duraklama kavramları ile karıştırılabilir. Bir değişim kötüye doğru gidiyorsa bu gerileme, aynı kalıyorsa bu duraksama ileriye doğru gidiyorsa bu da gelişme olur. Bu açıdan baktığımızda gelişim bir değer yargısını kendi içinde barındırmakta ve iyi bir duruma geçişi göstermektedir. Böylece gelişimin tek yönlü olduğunu aksi halde gerileme olacağını söyleyebiliriz. Gelişimde kalıtım ve çevrenin etkisinin söz konusu olduğunu bazen kalıtım bazen de çevrenin gelişim üzerinde etkili olduğunu görmekteyiz. Bu etki gelişim durumu, gelişim alanı ile doğrudan ilgilidir. “Örnek için, zeka ile ilgili araştırma sonuçları farklı beslenen özdeş ikizlerde 72, benzer beslenen özdeş ikizlerde 86, benzer beslenen kardeşlerde 47, korelasyon katsayıları (ortalama) elde etmişlerdir. Bu durum, zekânın büyük ölçüde kalıtımdan etkilendiğini göstermektedir. Buna karşılık dışadönüklük, sebat, kaygı gibi bir takım kişilik özellikleri zekâyâ göre daha az kalıtımsal görünmektedir” (Bacanlı 2005: 40).

2.1. Gelişimle İlgili Temel İlkeler

Gelişimle ilgili ilkelere bakacak olursak Ataman, 2004 ve Bacanlı, 2005' e göre şu şekilde sıralamanın mümkün olduğunu göreceğiz.

1. Gelişim kalıtım ve çevre etkileşiminin bir ürünü olup sadece birinin gelişimi sağladığını düşünmek eksiklik olacaktır.
2. Gelişim içten dışa doğru bir sıra izlemektedir. Yani vücudun her tarafı aynı hızda gelişmemekte ve farklılık göstermektedir. Dolayısı ile iç organların gelişimi dış organların gelişiminden önce olmaktadır.
3. Gelişim baştan ayağa doğru devam etmektedir. Gerek organların oluşumlarında gerekse psikomotor hareketlerin oluşumuna baktığımızda bu sıranın bozulmadığını görmekteyiz. Önce baş kısmının sonrada vücudun diğer organların hareket etmekte olduğunu çok rahat bir şekilde gözlemleyebiliriz.
4. Gelişim süreklidir ve belli aşamalarla gerçekleşmektedir. Gelişimde duraksama olmayıp bazen yavaş bazen ise hızlı seyretmektedir. Döllenmeden sonraki süreç çocukluğun ilk yılları ve ergenlik dönemlerinde gelişim hızlı olup daha sonra yavaşlamaktadır bu durum genel olarak büyümeyi kapsamaktadır. Ayrıca yaşamın ilk yıllarında hızlı olan fiziksel gelişim iken sonraki yıllarda bunun yerini zihin ve kişilik gelişimi almaktadır.
5. Her organın gelişim hızı bir birinden farklı olup bu gelişim nöbetleşe bir şekilde devam etmektedir. Organizmayı oluşturan çeşitli organların gelişim hızları bir birine göre farklılık göstermektedir. Zihinsel gelişimin hızlı olduğu bir dönem de fiziksel gelişimin yavaşladığını görebiliriz, yine tersi de mümkün dür. Yani fiziksel gelişimin çok hızlı olduğu bir dönemde zihinsel gelişimin yavaş olduğu söylenebilir.
6. Gelişim hızında bazı değişiklikler olabilir; fakat gelişim buna rağmen bir bütün olarak kabul edilip ele alınmaktadır. Gelişimin herhangi bir bölümüne ait olumsuz bir durum gelişimde ki diğer kısımları da etkilemektedir. Örneğin; fiziksel gelişimde ki bir kusur zihinsel gelişimi de olumsuz yönde etkileyebilir. Ya da yine fiziksel bakımdan düzgün bir vücut yapısına sahip olan, çevresinde ki insanların beğenisini alan bir çocuk bu durumdan dolayı olumlu ve pozitif bir duygusal gelişime sahip olur ve kendine olan güveni normal bireylere göre daha yüksek olur.

7. Gelişim genelden özele doğrudur. Özellikle psikomotor alanda incelendiğinde kaşımıza çocukların önce tüm vücudu ile daha sonra büyük kaslarını kullanarak ve gittikçe belli organları ve ince kaslarını kullanarak bir takım hareketleri yaptığını görüyoruz. Çocuk kendisine doğru fırlatılan herhangi bir nesneyi önce bütün vücudu, sonra kolları, sonrada elleri ve parmakları ile yakalaması bunun bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.
8. Gelişimle ilgili tanımlardan bazılarını verirken bahis ettiğimiz gibi gelişimde kritik dönemler vardır. Organizma belli şeyleri bazı dönemlerde yapmaya ve öğrenmeye daha meyillidir. Bu dönemlerde organizma daha duyarlıdır ve daha çabuk öğrenir. Erken çocuklukta ilk iki yaşta temel öğrenmeler gerçekleşir ve bunun için bu önem kritik dönemdir.
9. Gelişimde bireysel farklılıklar bulunmaktadır. Her bireyin gelişimi bir başkasınınkinden farklılıklar göstermektedir. Olgunlaşmanın kaynağı büyük ölçüde kalıtım iken; öğrenmenin kaynağını çevre oluşturmaktadır. Gelişimin durumuna göre bu farklılık kendi hissettirmektedir.

2.2. Zihinsel Gelişim

Piaget, zihin gelişim kuramını geliştirmeden önce zihin ve zekâ anlayışını ortaya koyarak anlaşılmasını kolaylaştırmaya çalışmıştır. Önce zekâyı tanımlayarak işe başlamış, sonra zekânın işlevleri ve zekâyı etkileyen faktörler üzerinde durmuştur.

Bilişsel gelişim ‘’bebeklikten yetişkinliğe kadar, bireyin çevreyi, dünyayı anlama yollarının daha kompleks ve etkili hale gelmesi sürecidir (Ataman 2004: 90).

Zihinsel Gelişimi Etkileyen Faktörler

Yukarıdaki tanımlanan zihin ve zihin gelişimi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Eğitimciler zihinsel gelişimi hızlandırıp hızlandıramadıklarını özellikle merak etmekte ve bu yönde çalışmalar yapmaktadır.

Piaget zihinsel gelişimin dört faktörden etkilendiğini ifade etmiştir:

- 1) **Olgunlaşma:** Olgunlaşma daha çok fiziksel gelişimi ifade etmekte, kişinin beden açısından istenilen hareket ve becerileri yapabilecek durumda olması demektir. Diğer bir ifade ile kasların kendilerinden beklenen görevleri yapabilecek durumda olması olarak tanımlanabilir. Kişinin zihnen de

olgunlaşabilmesi için bedenen de olgunlaşması gerekmektedir. Fiziksel olgunlaşma gecikirse şayet o zaman zihinsel gelişim olumsuz yönde etkilenir.

- 2) **Yaşantı:** Zihin gelişiminin en çok etkilendiği durumlardan biri yaşantı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişi ne kadar zengin yaşantıya sahip ise zihin gelişimi o kadar ilerde olur. Bu faktör diğerlerine nazaran insan müdahalesine daha açık olan bir faktördür.
- 3) **Kültürel Aktarım:** İçinde bulunduğumuz beraber yaşadığımız toplumda insanın zihin gelişimini etkilemektedir. Kültürler dil aracılığı ile bireylere zihinlerini nasıl kullanacağını, değer ve kalıp yargıları nasıl oluşturacaklarını belirlerler.
- 4) **Dengeleme:** Zihin gelişimini etkileyen bir diğer faktörde dengelemedir. Zihin sürekli bir denge- dengesizlik hali içerisinde bulunmaktadır. Zihinde yeni bilgi dengesizlik oluşturduktan sonra zihin bunu dengeye alma eğiliminde olacaktır. Bazı bireylerde denge durumu kolay olurken bazılarında bu biraz daha zor olmaktadır (Bacanlı 2005: 60-61).

Bunun la beraber zihinsel gelişim dönemlerini de kısaca sıralayacak olursak:

- 1) Sensori-motor dönem
- 2) İşlem öncesi dönem
- 3) Somut işlemler dönemi
- 4) Soyut işlemler dönemi (Bacanlı 2005: 62-69).

2.3. Bedensel Gelişim

Bedensel gelişim döllenme ile anne karnında başlar. Gelişimin en hızlı olduğu dönemler çocuğun anne karnında olduğu dönem, ilk çocukluk dönemi ve ergenlik dönemi olarak sıralanabilir. Bedensel gelişimin hızı çocukların yaşadığı iklim şartlarından, beslenmelerine, cinsiyete, genetik yapıya kadar bir çok şeyden doğrudan yada dolaylı olarak etkilenmektedir. Bunu örnekleyecek olursak; sıcak iklim şartlarının etkili olduğu bir coğrafi bölgede bireylere ergenliğe erken girmekte ergenlikle beraber bu dönemin bir getirisi olan gelişim de hızlanmaktadır. Aynı yaş gurubuna ait bir Güney ülkesi ile Kuzey ülkesinde yada bir ülkenin güneyi ile kuzeyinde yaşayan bireyler arasında ki farklılık bariz bir şekilde gözükmemektedir. Diğer bir husus olan cinsiyette gelişim üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Erkek çocukları ergenlik dönemine kadar genel itibari ile daha hızlı bir gelişim gösterirken

kız çocuklar ergenlik döneminde daha hızlı gelişmektedir. Yine gelişim üzerinde etkili olan bir diğer hususun kalıtım olduğunu düşünecek olursak genel itibar ile boyları uzun olan ebeveynlerin çocuklarının da boylarının uzun olduğunu söyleyebiliriz. Öyle ki yine bir çok Batı Avrupa ülkesinde ki insanların boylarının uzun olması da buna verilebilecek bir başka örnektir. Her yaşın kendine özgü bir takım gelişim basamakları vardır ve her yaşta çocukta farklı özellikler gelişmektedir. Kısaca değinilecek olursa ilk çocukluk döneminde kalın kasların gelişimi ve beden kontrolü, ikinci çocukluk döneminde yavaş, yavaş el-kol ve ince motor hareketler, okul öncesi dönemde ve okul döneminde ince motor hareketlerinin gelişiminin tamamlanması, ergenlik döneminin hızlı gelişimi kendi ile beraber bir takım sakarlıkları da beraberinde getirmekte sonraki süreçte bu durum normale kavuşmakta bedensel gelişim yavaşlayıp belli bir zaman sonra ise durmaktadır. Bu noktada bedensel gelişim tamamlanmış olmaktadır (Edt. Oktaylar 2010: 35-36).

Yaşlara göre, fiziksel ve psiko-motor gelişimde gözlenen özellikler şunlardır;

<p>0-3 YAŞLAR</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bedensel gelişimin doğum öncesi dönemden sonra en hızlı olduğu dönemdir. • Doğuşta bebeğin bütün davranışları refleks düzeyindedir. Bebek büyüdükçe sinir, sindirim, dolaşım, boşaltım ve iskelet sisteminin gelişimi sağlanır ve bilinçli davranışlara geçer. • Bebeğin önce başı büyür. Boy ve ağırlık hızlı gelişir. • Psiko-motor ve sinir sistemi hızla gelişir
<p>3-7 YAŞLAR</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bedensel büyüme bebeklik dönemine göre biraz yavaştır. • Beden organlarının oranı düzensizdir. • Kaba (genel) hareketler gelişir. • El-göz uyumları yetersizdir. Fakat koordinasyon süreci başlar. • Uzun süre aynı yerde oturamazlar. • Koşmayı, oynamayı, hareketliliği tercih ederler.
<p>7-12 YAŞLAR</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 3-6 yaşlarda başlayan büyümedeki düşme devam eder. • 9-10 yaşlarda erkeklerin vücudu iri ve gelişmiş iken 10-11 yaşlarında kızların vücudları daha iri ve gelişmiş olur. • El-göz uyumu sağlanır ve küçük kaslar gelişir. • 11-12 yaşlarda erinliğe girilir ve bu dönemde fizyolojik ve hormonal değişiklikler görülür.
<p>12-18 YAŞLAR</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cinsiyet salgı bezleri aktiftir. • Kızlar 11, erkekler 12 yaşında ergenliğe girerler. • Hızlı fizyolojik değişimler olur. • Kas ve iskelet gelişimi hızlanır. • Kızlarda boy uzaması 18, erkeklerde 20 yaşında sona erer. • Ergenlik döneminin başında erinlik dönemi yaşanır ve bu dönemde cinsiyet özellikleri ortaya çıkar.

(Edt. Oktaylar 2010: 35-36).

Doğum Öncesi Fiziksel Gelişim

Gelişim (büyüme) hızının en fazla olduğu doğum öncesi dönem üçe ayrılır.

1. **Zigot (Dölüt) Dönemi:** Kadın üreme hücresi yumurta (ovum), erkek üreme hücresi olan sperm tarafından döllendikten sonraki on beş günlük süreyi kapsar. Bu süre içinde dölüt bölünerek hızla gelişmeye başlar.
2. **Embriyo Dönemi:** Üçüncü haftadan dokuzuncu haftaya kadar olan dönemdir. Bu dönemin sonuna ulaşıldığında, organizma bir insan olarak isimlendirilebilir. Çünkü kalp atışı başlamış, cinsiyet organları, el ve ayaklar, iç organlar biçimlenmiştir.
3. **Fetüs Dönemi:** Dokuzuncu hafta yada üçüncü ayın başından itibaren doğuma kadarki evrede anne karnındaki organizmaya fetüs adı verilir. Fetüs nefes alma, emme alıştırmaları yapmaya başlar. Sekizinci ve dokuzuncu aylarda sinir hücreleri arasındaki bağlantıların gelişimi hızlanır, fetüs tüm açıdan doğuma hazır hale gelir. Doğuma hazır hale gelen ve doğan çocuk yukarıda bahs ettiğimiz şekilde bir gelişim göstermektedir (Edt. Oktaylar 2010: 35-36).

2.4. Duyuşsal Gelişim

Yalın'ın da ifade ettiği gibi, duyuşsal Öğrenmeler, bir nesne, bir olay, bir konuya karşı ilgi, tutum, tavır ve duygu gibi davranış eğilimlerini içerir (tercih, hoşlanma ya da hoşlanmama, yaklaşma ya da kaçınma eğilimleri gibi). Bir davranış öğrencinin bir seçim yapmasını gerektiriyorsa, bu duyuşsal bir davranış olarak sınıflandırılır. Duyuşsal davranışlar genellikle belirli şartlar altında belirli seçimler yapma ve kararlar alma eğilimi olarak tanımlanır. Örnek olarak öğrencilerden saygılı olmalarını, okul kurallarına uymalarını isteriz. İstemiş olduğumuz ve öğrencinin seçimine kalan bu durum onun duyuşsal davranışı ve gelişimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yalın'a göre Duyuşsal Öğrenmeleri Basamaklayacak olursak;

Alma: Alma diğer bir ifadeyle algılama olarakta bilinir. Belirli bir fikir, olay ya da uyarıcıya dikkat etme, bunlara karşı hoşgörülü olma ve belirli uyarıcıları diğerlerinden ayırarak seçme.

Tepkide Bulunma: Belirli uyarıcılarla ilgilenme, onlara belli biçimlerde tepkilerde bulunma. Aktif katılımında denebilir.

Değer Verme: Bir davranış, olay ya da olguya önem verme; bir değeri diğerlerine tercih etme ve bir değere kendini adama.

Örgütlenme: Farklı değerleri tutarlı bir değerler sistemi oluşturacak şekilde örgütlenme.

Duyuşsal öğrenmelerle alakalı diğer hususların bazılarına değinilecek olursak:

Disipline Etmek: Demir'e göre, her ne kadar ilk bakışta aynıymış gibi algılanıyor olsa da disipline etmekle ceza vermek aynı kavramlar değildir. Ceza deyince vurmak, tokat atmak veya sözel saldırılar aklımıza gelebilir. Özellikle bu tip cezalar kısa dönemde hızlı sonuç veriyor gibi gözükse de uzun dönemde kalıcı zararlara neden olmaktadır. Bunlar onur kırıcı kişiliği zedeleyici olduğu için çocuk üzerinde olumsuz duyuşsal gelişimlere sebep olacaktır. Fiziksel cezalar utanç ve umutsuzluk duyguları yükleyerek çocuğun kendisine saygısını yitirmesine ve yaptığı davranışın artık meşrulaştığını düşünmesine neden olabilir. Ayrıca çocuğa şiddetin geçerli ve uygun bir davranış olduğu, güç kullanarak istediklerini elde edebileceği kavramı öğretilmiş olacaktır. Çocukta böyle bir durum meydana geldikten sonra çocuk yetişkin olduktan sonrada kendisi benzer durumlar karşısında bir takım çözümler bulmak yerine kısa, kestirme yada çabuk sonuç alma gibi bir durumu olduğundan dolayı kendisi de şiddet uygulama eğiliminde olacaktır. Ancak disipline etmek, ceza vermek değil, eğitmek, bilgilendirmek ve davranışları belli çerçeveler içine almak, belli kurallar bütünü oluşturmaktır. Disipline edilen çocuk özgüvenini ve kendi hareketlerini kontrol edebilme yeteneğini kazanır. Disiplin, çocukların kabul edilen davranışları anlamalarına ve hareketlerinin nerede başlayıp nerede bitmesi gerektiğini algılamalarına yardımcı olur. Örneğin, disipline edilmiş bir çocuk yemekten önce ellerini yıkaması gerektiğini veya oyuncaklarıyla oynadıktan sonra onları yerine toplaması gerektiğini öğrenir ve bunları bizzat uygulayarak hayatına geçirir. Disipline etme çocuğun; düşünerek kurallara uygun davranma becerisini geliştirebilmesine, hareketlerinin doğuracağı sonuçları mantık çerçevesinde algılayabilmesine, okul veya okul dışında başarılı bir yaşam sürdürmelerini sağlayacak bilgi ve kuralları öğrenebilmesine, herkesin ve kendisinin uymak zorunda olduğu ortak kuralların olduğunu fark edebilmesine, aile ve toplumun değer yargılarını anlayabilmesine yardımcı olur. Özellikle istediği şeyi istediği zamanda ve

istediği kadar yapma eğiliminde olan ve bunu sağlayan günümüz çocuklarının, ileride bağımlı, kolaycı, başarısız bir birey olmaları istenmiyorsa mutlaka disipline edilerek büyütölmeleri gerekmektedir. Kısaca duyuşsal gelişim denince seçimi çocuğa bırakılan, yapılan davranışın sonucunda çocuğun duyuş dünyasını doğrudan etkileyen her türlü içeriği içerisinde barındıran bir gelişim bölümüdür. Duyuşsal gelişimini olumlu tamamlamış bireyler kendilerine güvenen, sosyal, olaylara pozitif bakan bireyler olurken; duyuşsal gelişiminde olumsuzluklar olan çocuklar da ise tam tersi bir durumun söz konusu olduğunu söylemek mümkündür.

2.5. Sosyal Gelişim

Sosyal gelişimden bahs ederken özellikle Sigmund Freud, ve Erik Erikson'un ortaya koymuş olduğu ilkelerden yararlanma yoluna gideceğiz. Freud psikanaliz kuramı geliştirmiş ve kişilik oluşumunda id, ego, süper egoyu tarif ederek kişilik hakkında bilgi vermiştir. Bu kavramları kısaca tanımlayacak olursak;

İd: Kişiliğin temel taşı olarak nitelendirilmekte, cinsellik ve saldırganlık gibi kişilik özelliklerinin kaynağını buradan aldığını varsaymak haz ilkesine göre çalışmakta olduğunu söyleyebiliriz (Bacanlı 2005: 84).

Süperego: Süper ego ise toplumsal ahlak ilkelerini ve normlarını dikkate alarak çalışır. Diğer bir ifade ile vicdan olarak nitelendirebiliriz (Bacanlı 2005: 85).

Ego: İdin sınırsız ve sonsuz olan istek ve arzularını dış dünyanın yada içinde yaşanılan toplumun istek ve beklentilerine uygun bir şekilde karşılık veren zihnin bilinçli kısmı olarak adlandırılabilir (Bacanlı 2005: 85).

Bu anlayışla yetişen Erikson daha sonra farklı bir sosyal anlayış ortaya koymuştur. Ericsson'un psikososyal gelişim kuramına kısaca değinecek olursak; Erikson insanın diğer insanlarla ilişki içinde olduğunu sosyal gelişiminde bu ilişki doğrultusunda gelişip değişeceğini ileri sürmüş ve bu noktada eksik kaldığı içinde Freud'u eleştirmiştir. Erikson diğer bir çok bilim adamının yaptığından farklı olarak sadece çocuklukla sınırlı bir çalışma yapmayıp insan hayatını sekiz döneme ayırarak tamamı üzerinde bir çakışma yapmıştır; çünkü Erikson iyimser bir yaklaşımla geçmiş dönemlere ait yaşantılarda ki problemlerin telafi edilebileceğini ileri sürmüştür. Erikson başkalarına ve kültüre yani içerisinde yaşanılan topluma çok önem vermiştir. Yine Ericsson'a göre her dönemde bir takım krizler yaşanır. Yine bu krizlerin

sonucunda kişilerin bir takım özellikler kazanması gerekir. Kazanılması gereken bu özelliklerden iki u noktada da olmamasına dikkat edilmelidir. Örneğin ocuğun kendisine aşırı güvenmesi de güvenmemesi gibi sağlıklı bir durum değildir. Ericsson'un psikososyal gelişim dönemlerini sıralayacak olursak;

- 1) Temel Güvene Karşı Güvensizlik
- 2) zerkliğe Karşı Utanç ve Kuşku
- 3) Girişimciliğe Karşı Suçluluk Duygusu
- 4) alışkanlığa Karşı Aşağılık Duygusu
- 5) Kimlik Kazanmaya Karşı Rol Karmaşası
- 6) Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık
- 7) reticiliğe Karşı Verimsizlik
- 8) Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk diye sekiz ayrı dönemde incelemek mümkündür (Bacanlı 2005: 85-97).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİM

Eğitim, toplumsal yaşamda temel bir insan hakkı olarak evrensel olarak kabul edilmektedir. İnsan hakları evrensel bildirgesinde eğitimin; cinsiyet, ırk, etnik köken ve millet gibi ayrımlar gözetilmeksizin her bireyin hakkı olduğu ifade edilmiştir.

Eğitim bireyin yaşadığı toplumda yeteneğini tutumlarını ve olumlu değerdeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamıdır (Tezcan 1988: 12).

30.05.1997 tarihli 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (Ö.E.H.K.H.K.) ve 31.05.2006 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 6. Maddesinde “Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin bireysel yeterlilikleri ve tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri dikkate alınarak, Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı geliştirilir ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır” hükmüyle bütün bireylere eşit eğitim fırsatı öngörülmektedir.

Toplumsal kurumlar, normlar ve düzenlemeler oluştururken önce o toplumdaki normal bireyler dikkate alınarak planlanmış ve yaşama geçirilmiştir. Sonra bu düzenlemelerden yeterince yararlanamayan insanların olduğunun farkına varılmış, onların da, diğerleri kadar toplumdaki fırsatlardan yararlanmaları ve topluma katkıda bulunmaları için normlar, ortamlar, kurumlar ve yaşam alanlarında ek düzenlemeler ve değişiklikler yapılmıştır (Özyürek 2004: 9).

Eğitim gibi insanla uğraşan bilim dallarında çocuk ve gençleri “okul öncesi, ilkokul çocuğu” gibi takvim yaşlarına dayanan kümelere ayırmak olağandır. Çocukları ve gençleri veya genel olarak bireylerin gittikleri ya da gitmeleri gereken okullara göre sınıflandırıldıkları görülür. “Anaokulu çocuğu, ortaokul çocuğu” türünden adlandırmalar da buna örnektir. Gerçekte de örgün eğitim böyle bir benzerlik varsayımına dayanmaktadır. Bugün tam altısını dolduran, rastgele yüz çocuk alınsın. Bunlar beden yapıları, göz, kulak, kol, bacak gibi organların yapısı, boyları ve ağırlıkları açısından bir dereceye kadar benzerlik gösterirler. Hatta konuştukları dil, bunu anlayış ve kullanım düzeyleri de birbirine yakın olabilir. Fakat bu özellikleri, güvenilir ölçeklerle belirleme yoluna gidilecek olsa aralarında yeterince önemli farklılıkların bulunduğu da ortaya çıkacaktır. Yaşları eşit olan çocuk kümeleri içinde, herhangi bir nitelik açısından kendi yaşındakilere göre

olağanüstü farklılıklar gösterenleri vardır. Bu farklılıkların bir kısmı olağanüstü olumlu farklılık bir kesimi ise olağan altı olumsuz farklılıklardır (Enç 1987: 15). Bu durum özel eğitimin gerekçesinin temelini teşkil etmektedir.

3.1 Tanımlar

Zekâ; zihinsel etkinliklerden algılama, bellek, düşünme, akıl yürütme, öğrenme gibi birçok karmaşık işlevi içerir. Yörükoğlu'na (2000) göre zihin, öğrenme, öğrenilenden yararlanabilme, yeni durumlara uyabilme ve yeni çözüm yolları bulabilme yeteneğidir. Zekâ, insanların karşılaştığı durumları değerlendirmesi ve yeni bir davranma biçimi geliştirmesindeki en temel araçtır (Küçükkaraca 2000: 33).

Özel eğitim; “Beden, zihin, duygusal ve sosyal gelişim özellikleri yönünden normal çocukların gelişim özelliklerinden ayrılan çocukların eğitim ve öğretim işlerini kapsayan çalışmaları “özel eğitim” olarak tanımlanmaktadır” (Özsoy ve ark 1989: 13).

Özel eğitim; çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli çocuklara sunulan üstün özellikleri olanları yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engele dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek toplumla kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitimidir (Ataman 2003: 19).

Özel eğitim; özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir (KHK / 573: 1997).

Özel gereksinimi olan çocuklar; Özel Gereksinimli Çocuklarla ilgili tanımlar da vardır. Örneğin, 10.02.2000 tarih ve 2509 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde özel gereksinimi olan çocuklar ‘özel eğitim gerektiren birey’ terimi altında incelenmekte ve bu terim çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyde anlamlı farklılık gösteren birey olarak tanımlanmaktadır (Ataman 2003: 14).

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı; Bireyselleştirilmiş eğitim programı kişinin gereksinimlerine göre yapması gereken eylemleri ve alt basamaklarını nasıl ve kiminle yapılacağını gösteren bir akış planıdır (Özyürek 2006: 27).

Engel; yetersizliği yada özrü olan bireyin çevreyle etkileşiminde karşılaştığı problemi tanımlamaktadır. Engel kişinin çevreye uyum sağlayamamasını kapsar (Heward 2000; Eripek 2002).

3.2 Özel Eğitimin Önemi

Devlet İstatistik Enstitüsünün verilerine göre ülkemizde nüfusumuzun % 12 sini özürlüler oluşturmaktadır. 2009 verilerine göre ülkemizde 58.325 kişi özel eğitime muhtaç bireyler olup var olan imkânlardan yararlanmaktadır. (www.Ozida.gov.tr). Özürlülerin büyük kısmının üretime dâhil olmadıkları görülmekte, sağlık hizmetlerinden ve eğitim hizmetlerinden yeterince yararlanmadıkları görülmektedir. Bu konuda eğitimle bu grubun iş gücüne üretime katılmaları sağlanmakta ve kendi kendilerine yeterli hale gelmeleri sağlanması gerekmektedir.

Özel eğitim gerektiren bireyler özel eğitim hizmetlerinden yararlandıkları sürece tüketici durumundan üretici duruma geçebileceklerdir (Çavkaytar 2005: 12).

Özel eğitim hizmetlerinin anlamı sadece engelli çocukların yersizliklerine uygun ortamlarda eğitim vermek değil onların özel eğitim gereksinimlerini karşılayacak en uygun ortamlarda eğitim vermek ve onları en az kısıtlayıcı ortamlarda eğitmek olarak algılanmalıdır. Bu toplumda yaşayan her bireyin gün gelip kendisi ya da bir yakını engelli duruma düşebilir. Engellileri eğiterek topluma kazandırmak, onlara istihdam olanakları yapmak ve gerek eğitim gerekse istihdamlarının sağlanmasına çeşitli biçimlerde destek olmak her vatandaşın öncelikli insanlık görevi olarak algılanmalıdır (Çavkaytar 2005: 13).

Özel eğitime muhtaç bireylerin, genetik olarak ve doğumdan sonra zedelenme sonucunda ortaya çıkan yetersizlikleri doğrultusunda gelişimlerinde olağanüstü farklılıklar gösterebilmektedirler. Gelişimlerdeki bu farklılıklar akranlarına göre daha ileri olabileceği gibi geride olabilmektedir. Özel eğitime muhtaç bireyler akranlarının aksine herhangi bir yardım destek almaksızın öğrendiği edindiği pek çok

beceriye kendiliklerinden öğrenememektedirler. Dolayısıyla gelişimlerinin çeşitli dönemlerinde ve çeşitli gelişim alanlarında farklı gereksinimleri olabilmektedir.

3.3.Özel Eğitimin Amacı

Tüm çocuklar bedensel özellikleri ve öğrenme yönlerinden birbirlerinden farklılık gösterirler. Ancak çocuklar arasındaki farklar fazla büyük değildir. Dolayısıyla normal koşullarda genel eğitim hizmetlerinden yararlanmada ciddi problemlerle karşılaşmazlar. Bununla birlikte özel gereksinimi olan çocuklar bazısının bedensel özellikleri bazısının öğrenme yetenekleri bu çocukların eğitiminde genel eğitimden farklı olarak bireyselleştirilmiş eğitim programlarını uygulamayı gerektirir. Çünkü çocuk özel bir eğitimi gerektirecek ölçüde standartlardan farklılık göstermektedir. Standartlardan farklılık altta ya da üstte olabilir. Bu yönüyle özel gereksinimi olan çocuklar terimi öğrenme y da davranış problemi olan çocukları, bedensel özelliği ya da duygusal yetersizliği olan çocukları olduğu kadar zihinsel olarak üstün ya da özel yetenekli çocukları da içerisine alan kapsamlı bir terimdir (Eripek 2002; Ataman 2003: 21).

Türk Milli eğitiminin genel amaç ve ilkeleri doğrultusunda özel eğitim gerektiren bireylerin; Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, işbirliği içerisinde çalışan, çevresine uyum sağlayabilen, üretici mutlu yurttaş olarak yetişmelerini, kendi kendilerine yeterli bir duruma gelebilmeleri için temel yaşam becerilerini geliştirmelerini, uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç gereç kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenekleri ve yeterlilikleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlamalarını amaçlar (M.E. B. Özel Eğitim Rehberlik Ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü).

Özel eğitim gerektiren bireylerin kendi içlerinde farklı gruplara ayrılması ve her grubun da farklı özelliklere sahip olması ortak noktaların yakalanması güçleşmektedir. Genel olarak ele alındığında özel eğitimin amacı özel eğitim gerektiren bireylerin bağımsız yaşama hazırlanmalarına yardımcı olmaktır (Çavkaytar 2005: 11).

3.3.1 Özel Eğitimde Müdahale

Özel eğitim konusunda yeni yaklaşımlar yer almaktadır. Bu yaklaşımların uygulanmasında özel eğitim hem müdahale, hem de öğretim görevlerini üstlenmektedir. Yeni yaklaşımlardan birinci görüş özel eğitimi yasal temelleri olan

bunlara göre yürütülen bir girişim olarak ele almaktadır. Bu görüşü savunanlar, ana babanın çocukları için uygulanacak tüm eğitsel önlemler ve süreçlerle ilgili kararlara katılmalarını ve bilgilendirilmeleri gerektiğini ileri sürmektedir. Özel eğitim, mevcut eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçası olarak ele alınmaktadır. Öğretmen-öğrenci oranları, sınıf ortamının büyüklüğü ve çocuğun bu ortama yerleştirilmesi, hizmet verecek personelin öğrenciye göre dağılımı ve türleri, ne kadar kaynak sağlanması gerektiği gibi yönetsel konuları kapsar. Müdahale biçiminde, özel eğitimde önleyici, iyileştirici, ödünleyici olmak üzere üç temel uygulama biçimi vardır.

Önleyici, önemsiz problemlerin potansiyel oluşturmasını ve yetersizliğe dönüşmesine çok erken yaşlarda, hatta bazı durumlarda doğum öncesinden müdahale ederek başarılı sonuçlar elde edilmektedir. İyileştirici, öğretim yoluyla yetersizliğin etkilerinin üstesinden gelmek için bu programlar, genellikle eğitim kurumları ve sosyal hizmet kurumları tarafından uygulanmaktadır. Ödünleyici; bireyin yetersizliğine rağmen başarılı olabilmesini sağlayacak becerilerin ve araçların nasıl kullanılacağını göstererek bireyin yetersizlikten dolayı sınırlı olan yaşantısını zenginleştiren ve kolaylaştıran becerilerin öğretilmesidir (Ataman, 2003: 38).

3.3.2. Özel Eğitimde Öğretim

Özel gereksinimi olan bu özelliğinden dolayı farklı eğitim gereksinimi ancak bireysel olarak planlanmış öğretim programları ile karşılanabilen çocukları kapsamaktadır. Bu çocukların eğitimi ya eğitim ortamlarında ya da birlikte eğitim ortamlarında karşılanmaktadır. Bunlar yerine getirilirken sınıf öğretmeni, konuşma terapisti, pdr uzmanı, fizyoterapist gibi uzmanlar ve disiplin alanları ile birlikte ortaklaşa karar almaları birinci sorumluluklarıdır (Ataman 2003: 20).

Özel eğitim genel eğitimden içerik yönünden nelerin öğretileceği yönünden farklılaşmaktadır. Olağan çocukların kendiliğinden edindikleri becerilerin büyük bir kısmını yetersizlikten etkilenmiş özel gereksinimli çocuklara yoğun ve sistematik bir biçimde öğretmek gerekir. Yetersizliğin engelleyici etkilerini önlemek ya da azaltmak için özel gereksinimli çocuklara belli becerilerin öğretilmesi gerekir. Genel eğitimden özel eğitim birçok noktada ayrılmaktadır onlardan biri genel eğitimde içerik ortalama çevresindeki çocuklar için merkezi programlarla belirlenirken, özel eğitimde programın içeriğini çocuğun gereksinimi belirler (Eripek 2002: 166-167).

Özel eğitim genel eğitimden kullandığı materyaller, yöntemler, programın uyarlanması ve özelleşmiş ve bireyselleşmiş tekniklerle ayrılır (Eripek 2002: 166-167).

Temel ilkeler açısından bakıldığında özel eğitim öğretmeninde genel eğitimde görev alan öğretmenlerle aynı yöntem ve stratejilerini kullandığını söyleyebiliriz. Sadece farklılık, özel eğitim öğretmenin programları, amaç ve hedefler yönünden öğrenciye göre düzenlemesine olanak sağlayan BEP'leri ve BÖP'leri uygulamada kullandığı stratejilerdir (Ataman 2003: 21).

Özel gereksinimli çocuklar yetersizliğine göre eğitim ortamlarının düzenlenişinde farklılıklar bulunmaktadır. Bu ortamlar olağan çocuklarla birlikte eğitim aldıkları en az kısıtlayıcı ortamlardan başlayarak yatıl ve özel eğitim kurumları bulunmaktadır.

3.4. Özel Eğitime Bakış Açısı

Günümüz toplumlarında özel eğitime bakışımızı iki temel yaklaşım belirlemektedir. “Bireyci model” olarak tanımlanan birinci yaklaşım; yetersizlikten etkilenmişlik durumunu, bireyin yetersizliğine bağlı olarak ortaya çıkan fonksiyon sınırlılıklarına indirgemekte ve yetersizlikten etkilenmiş bireylerin toplumsal yaşamda yer alamayışları fonksiyon sınırlılığına dayanmaktadır. “Sosyal model” olarak tanımlanan ikinci yaklaşımda ise yetersizlikten etkilenmişlik durumu bireysel değil toplumsal bir olgu olarak ortaya konulmakta, bireyin toplumsal yaşamda yer alamamasının nedeni toplumun örgütlenme biçimiyle ilişkilendirilmektedir. Bu yaklaşımda fonksiyon sınırlılığının varlığı reddedilmekte, ancak yetersizlikten etkilenmişlik durumu bireyde değil, bireyin ilişki içerisinde bulunduğu sosyal ortamda aranmaktadır (Akt; Karçkay 2002).

Özel gereksinimli çocuklar yazı yazmanın ve yazı yazmayı öğrenmenin çok güç olduğunu düşünmektedirler (Trois ve Graham 2004: 12).

Özel Eğitim her şeyden önce yetersizliği olan bireylere yapılan amaçlı bir müdahaledir. Özel eğitimi, genel eğitimden farklı kılan ve onu özel yapan, kimi kapsar, neyi öğretir, nasıl öğretir ve nerede uygulanır sorularının yanıtında yatmaktadır (Ataman 2003: 108). Dolayısıyla özel eğitimin, yetersizliği olan bireylerin, bireysel farklılıkları dikkate alınarak yapılması gerekir.

Yetersizlikten etkilenmiş öğrenciler için öğretim programı hazırlanırken, kullanılan yöntemin hem etkili hem de verimli olması göz önünde bulundurulmalıdır (Miller ve Test 1989; Snell 1982: 360).

Eğitimde, bireysel farklılıkların dikkate alınması, sınıf ortamındaki özel gereksinimli çocuklara uygun bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının geliştirilmesini, mevcut okul programlarının uyarlanması, kapsamının tüm özel gereksinimli bireylerin gereksinimlerini karşılayacak biçimde genişletilmesini gerekli kılmaktadır (Akçamete 1997: 13-19).

3.5. Özel Eğitimin Nedenleri

Özel eğitime neden olan etmenleri genel olarak üç ana kısımda toplamak olasıdır (Ataman 1997: 39).

- 1- Doğum öncesi nedenler
- 2- Doğum anı nedenleri
- 3- Doğum sonrası nedenleri

Özel eğitim gerektiren bireylerin engelli oluş nedenlerini belli başlı birkaç neden bağlamak doğru olmayabilir. Ortak nedenler bulmak çok kolay olmamaktadır. Ancak yine de engelli oluş nedenleri temel olarak üç başlık altında incelenebilir. Bunlar; doğum öncesi, doğum anı, doğum sonrası nedenlerdir (Çavkaytar 2005: 13).

Doğuştan özrürlük ve genetik hastalıklar olarak nitelendirmek mümkündür. Akraba evlilikleri, kalıtsal hastalıklar, kan uyuşmazlığı, annede bulunan rahatsızlıkların çocuğa geçmesi annenin kötü beslenmesi annede bulunan kronik hastalıklar kalp yetmezliği, şeker hastalığı, tansiyon gibi hastalıklar kromozal nedenler anneden çocuğa geçebilmektedir fenilketenörü, down sendromu gibi (Kırcalı - İftar 2005; Çavkaytar 200: 20).

Doğum anında karşılaşılan en büyük sorunların başında doğum süreci sonucunda bebeğin oksijensiz kalması, doğum anında yanlış uygulamalar, erken veya geç doğum gibi nedenler gelmektedir. Özellikle çok erken veya geç olan doğumlarda zihin engeli veya işitme engeli olması yüksektir. Günümüzde tıptaki ilerlemeler bu sorunların azalmasına sebep olmaktadır (Çavkaytar 2005: 21).

Doğum sonrasında da karşılaşılan sorunlar bebeğin engelli olmasına neden olabilmektedir. Bebekte yüksek ateş ve havale görülmesi, menenjit, düşme, çarpma

sonucu kafa travmaları, kazalar, uyun süren sarılık, zehirlenmeler, bebeğin aşırı derecede antibiyotik veya diğer ilaçları alması önemli nedenler arasında sayılmaktadır. İş kazaları, meslek hastalıkları, ev kazaları, trafik kazaları, çevresel faktörler, yaşlılık gibi nedenleri de görülmektedir (Çavkaytar 2005: 21).

3.6. Özel Eğitimin İlkeleri

Özel eğitim hedeflerinin başarılı olabilmesi ve amaçlarının doğru bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için bazı ilkelerin iyi bilinmesi ve bunların dikkate alınması gereklidir.

1. Her çocuğun eğitim hakkı vardır. Çocukları hiçbir ayırım gözetmeksizin onları çocuk olarak kabul etmek ve eğitim haklarını teslim etmek gerekir.
2. Özel eğitime erken başlamak esastır. Bireyin özrünün erken farkına varılması, tanının erken konması ve eğitime erken başlanması bireyin gelişimini olumlu yönde etkileyen önemli hususlardan biridir.
3. Özel eğitime muhtaç her çocuk, özür ve türüne derecesine bakılmaksızın; ilgi istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır
4. Özel eğitimde kaynaştırma esas olmalıdır Engelli bireyler ve normal bireyler anacak bir arada eğitim yoluyla birlikte yaşamayı öğrenirler.
5. Özel eğitimde bireysellik esastır. Bu, aslında genel eğitim için de geçerlidir. Bireysel ayrılıkları dikkate almayan eğitim uygulamasının başarılı olma şansı yok denecek kadar azdır (Özsoy, Eripek, Özyürek 2002; Ataman 2003: 166-167).

Bu nedenle özel eğitim gerektiren çocukların diğer çocuklara göre daha fazla bireysel eğitime gerek duyması nedeniyle zaman zaman konunun uzmanlarıyla bire bir çalışması çocuğun gelişiminde daha yararlı katkılarda bulunacaktır.

6. Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.
7. Özel eğitimde süreklilik önemlidir. Eğitimdeki kesintiler beklenen gelişmeyi sağlamayacağı gibi, gerilemelere de neden olabilir. Çocuğun eğitim gerekiyorsa hayat boyu devam edilmelidir.

8. Özel eğitimde ekip çalışması anlayışı şarttır. Öncelikle konunun uzmanlarının çocuğa yardımcı olmaları ve çeşitli aşamalarda uzmanların bir araya gelmeleri ve birlikte çalışmaları esastır.

9. Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılımlarının sağlanması esastır (Ersoy; Avcı 2001).

10. Özel eğitimde tek elden planlama ve yürütme esastır. UNESCO'nun önerisine göre bu hizmetlerin sorumlusu Eğitim Bakanlığı ve kurumları olmalıdır (Özsoy, Eripek, Özyürek 2002; Ataman 2003: 166-167).

3.7. Özel Eğitimde Sınıflandırma

Özel eğitime muhtaç çocuklar üç grup halinde sınıflandırılabilir;

- I. Zihin gelişmeleri bakımından normalden ayrılanlar; zihinsel engelliler (1) Eğitilebilir (hafif düzeyde) zihinsel engelliler, (2) Öğretilebilir (orta düzeyde) zihinsel engelliler, (3) Ağır düzeyde öğrenenler.
- II. Konuşma ve dil sorunu olanlar.
- III. İşitme engeli olanlar, sağır ve ağır işitilenler.
- IV. Ortopedik (fiziksel) engeli olanlar, ortopedik sorunu olanlar, sürekli hastalığı olanlar, sürekli büyüme ve gelişme yetersizliği gösterenler.
- V. Görme engeli olanlar, körler ve az görenler
- VI. Ruhsal ve sosyal bakımdan uyumsuzlukları olanlar; duyuşsal bozuklukları olanlar, sosyal bozuklukları olanlar, korunmaya muhtaç çocuklar ve birden fazla özrü olan çocuklar şeklinde sınıflandırılabilir (Oğuzkan 1979; Özyürek 1983: 36).

3.7.1.Zihinsel Engelliler

Zihinsel Yetersizliği Olan Birey: Zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki standart sapma altında farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan, bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan bireyi ifade eder (26184 sayılı Resmi Gazete 2006: 2). Zihinsel engellilik nedeni ne olursa olsun çocuğun davranışlarını etkiler, etkileme oranı ne kadar fazla olursa davranışlardaki yetersizlik ve uygunsuzluk da o derecede fazla olur (Watson 1999: 75).

Zihinsel engellilik durumunun tanımlanması, bu durumda olan çocukların belirlenmesinde ve gerekli özel eğitim olanaklarının sağlanmasında önemli olmaktadır. Ancak zihinsel engelli çocuklar homojen bir grup değildirler. Bu nedenle zihinsel engellilik tanımı taşıdığı genel anlamı içerisinde, bu farklılıkları yansıtabilmekten çok uzaktır. Bu yönüyle zihinsel engelli çocukların ortak özelliklerine göre sınıflandırılmalarına gereksinim duyulmaktadır (Eripek 1996: 43). Zihinsel engelli çocukları ilk sınıflandırma girişimi 1845 yılında Esquirol tarafından yapılmıştır. Bireyin dil kullanımının ölçüt olarak alındığı bu sınıflandırmada zihinsel engelliler, o zamanki deyişle idiotlar, yalnızca ses çıkarıcılar (konuşamayanlar), tek heceli sözcük kullananlar, kısa tümceler kullanan ancak iyi konuşamayanlar olarak sınıflandırılmıştır. Esquirol'un yaptığı bu sınıflandırmadan günümüze pek çok sınıflandırma yapılmıştır. Bunlardan tıpçılar tarafından yapılan sınıflandırmalar genellikle "neden"e, psikolog ya da eğitimciler tarafından yapılan sınıflandırmalar ise "geriliğin derecesi"ne göre olmaktadır (Eripek 1996: 43).

Eripek'e (1996) göre, zihin engelliler kendi içlerinde bireysel özelliklerine göre farklı kategorilere ayrılır. Zihinsel öğrenme yetersizliğinin, zekâ düzeylerine göre gruplandırıldığı gözlenmektedir. Zihinsel öğrenme yetersizliği, kendi arasında farklı şekillerde gruplandırıldığı da bilinir. Genel olarak zihin engelliler, eğitilebilir zihin engelliler, öğretilebilir zihin engelliler ve ağır düzeyde zihin engelliler olarak üç gruba ayrılır (Özsoy ve diğerleri 2002: 66).

-Hafif Düzeyde (Eğitilebilir) Zihin Engelliler

Bu gruptaki bireylere, bireysel olarak uygulanan IQ testinden, 90 ve 70 arasında bir IQ sonucu elde edildiği söylenebilir. Yaşıtlarına göre zihinsel performansları çok aşırı düşük seviyede değildir. Genellikle ilköğretime başladıklarında fark edildikleri bilinmektedir. Bu gruptaki bireylerin, özellikle okuma-yazma ve temel matematik becerileri, yaşıtlarına göre gerilik gösterir (Eripek 2005: 48). Bu bireylerin genellikle eğitimlerine akranları ile birlikte devam ettiği bilinir. Bunun nedeni ise, destek hizmetlerle bu gruptaki öğrenciler kısmen de olsa akranlarını akademik olarak takip edebilirler. Eğitilebilir zihin engelli öğrencilerin öz-bakım becerilerini kazandıkları ve yetişkinliklerinde de kısmen de olsa bir işte çalışabildikleri bilinir.

-Orta Düzeyde (Öğretilebilir) Zihin Engelliler

Zihinsel inceleme sürecinde, bireysel olarak uygulanan IQ testinden, 70 ve 45 arasında bir IQ sonucu elde edildiği bilinir. Yaştlarına göre zihinsel performansları, kendilerini okul öncesi dönemde belli edecek gerilik gösterir. Öğretilebilir zihin engelli öğrencilerin özellikle okuma-yazma ve matematik becerileri eğitiminde fazla bir başarı gösteremedikleri bilinir.

Bu çocuklar öz-bakım becerilerini kazanabilirler ancak devamlı olarak yetişkin kontrolüne ihtiyaç duyarlar. Zihinsel öğrenme yetersizliğinin düzeyine bağlı olarak, okuma-yazma ve matematik becerileri kazanamayabilir ancak sık karşılaştıkları bazı sözcükleri, işaretleri ve sayıları tanıyabilirler. Bazıları da basit düzeyde okuma-yazma ve dört işlem becerilerini öğrenebilirler. Bu çocuklar düzeylerine uygun basit iş becerilerini öğrenebilir, kendilerine kısmen bir iş edinebilir (Eripek 2005: 48).

-Ağır Düzeyde Zihin Engelliler

Bu gruptaki öğrenciler ağır düzeyde zihinsel performans düşüklüğü gösterir. Bireysel olarak uygulanan IQ testinden, 45 ve daha aşağısında bir IQ sonucu elde edilir. Yaştlarına göre zihinsel performansları çok düşük seviyededir. Özellikle yaşamın ilk yıllarında çok çabuk fark edilirler. Ağır düzeyde zihinsel yetersizliğe sahip bireyler sürekli olarak kontrol altında tutulmaya ihtiyaç duyarlar çünkü kendileri için gerekli olan temel basit öz-bakım becerilerini bile kazanamayabilirler. Okul öncesi dönemde gelişimleri büyük ölçüde geridir. Bu gruptaki bireyler ancak denetim altında kendilerine bakmayı öğrenirler ve basit düzeyde iletişim kurarlar. Yetişkinlik dönemlerinde basit işleri yapabilirler. Yakın zamanlara kadar bu çocukların eğitim sürecine alınmamışlardır. Ancak son zamanlarda toplumun bakış açısı ve eğitim anlayışındaki değişiklikler bu çocukların eğitimle belli bir aşama kaydedebilecekleri anlaşılmıştır (Eripek 2005: 48).

Son on, onbeş yıl içerisinde tanılama (teşhis) ve eğitim alanlarında kaydedilen önemli gelişmeler ve ulaşılan olumlu sonuçlar, bu çocuklar için hiçbir şey yapılamaz inancını önemli ölçüde zayıflatmıştır.

3.7.2 Dil Ve Konuşma Engelliler

Dil ve konuşma güçlüğü oldukça geniş ve farklı özellikleri olan bir grup özelliği taşımaktadır. Bu grup içerisinde kimileri sadece konuşma bozukluğuna sahipken kimisi dil bozukluğu gösterir. Bazıları ise hem konuşma hem de dil bozukluğu göstermektedirler. Bireyin sahip olduğu bozukluğun doğasına bağlı olarak bu bireyler farklı farklı özellikler gösterebilmektedir. Bu gruptaki bireyler özellikle sosyal ilişkilerinde ve akademik yaşamlarında ciddi sıkıntılar yaşayabilmektedirler. Akademik yaşamlarında iletişime bağlı olarak problem yaşamaktadırlar (Özel Eğitim Yönetmeliği 2008).

3.7.3. İşitme Engelliler

İşitme yetersizliği; İşitme duyarlılığının kısmen veya tamamen yetersizliğinden dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanmada ve iletişimde güçlük nedeniyle bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumu olarak tanımlanmaktadır (Özel Eğitim Yönetmeliği 2008).

Stinson'a göre işitme engelli bireyler, normal işitencilere göre daha düşük öz saygıya sahiptirler ve olayları kontrol etmede kendilerini yetersiz algılamaktadırlar. Bu konudaki önemli faktörler ise ailenin tipi, akranları ile aynı dili kullanmadaki başarı ve yaşanılan çevrede arkadaşlar bulabilmektedir. Tüm bu ilişkileri zorlamak öz benlik ve kimliğin sağlıklı gelişmesine destek vermektedir (Leigh; Stinson, 1991: 7).

İşitme kaybı iki şekilde sınıflandırılmıştır.

İşitme derece kaybı;

A -1 İşitmeyen

B- 2 Ağır işiten

Diğer sınıflandırma ise;

A -1 Doğuştan işitmeyen

B -2 Doğumdan sonra olan işitme engeli

İşitme engelinin birey üzerindeki etkileri pek çok faktöre bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir. İşitme kaybının türü, derecesi, işitme kaybının olduğu yaş, bireyin aldığı işitsel eğitim, kullandığı cihazdan yararlanma düzeyi ve ailesinden

aldığı estek köstek gibi faktörler işitme engeline sahip bireyin özelliklerini etkilemektedir (Çavkaytar 2005: 28).

3.7.4 Ortopedik (Fiziksel) Engelliler

Ortopedik engeli olan çocuklar genel anlamıyla vücudun hareket ile ilgili organlarında çeşitli faktörlerden dolayı yetersizlikleri olan çocuklar olarak tanımlanmaktadır. Eğitsel anlamda ise çocuğun eğitsel Performansını olumsuz şekilde etkileyen bir yetersizlik durumu olarak tanımlanabilir.

Bedensel yetersizliği olan çocuklar duyuusal yetersizlik olmayan kas ve iskelet sistemindeki yetersizliklerden yada sağlık sorunlarından dolayı okula devamları aksayan yada öğrenebilmeleri için özel hizmetleri, öğretim düzenlemesi ve özel donatımı gerektiren çocuklardır.

Bütün düzeltmelere rağmen iskelet sinir sistemi kas ve eklemlerdeki özürlerinden dolayı normal eğitim öğretim çalışmalarından yeterince yararlanamamasıdır.

İki şekilde sınıflandırılır.

A Sinir sistemi bozukluklarına bağlı olarak ortaya çıkan ortopedik engel durumu

B Kas iskelet sistemi bozukluklarına bağlı ortopedik engel durumu (Çavkaytar 2005: 36).

3.7.5. Görme Engelliler

Tüm düzeltmelere rağmen çocuğun görmesindeki bozukluğun eğitim performansını olumsuz yönde etkilemesidir (Culatta ve Tompkins 1999; Turnbull 1999: 307).

İki şekilde sınıflandırılır.

A – Az gören

B – Kör

Eğitim açısından sınıflandırma

A –Görme duyusunu öğrenme için fonksiyonel olarak kullanamayan veya görsel öğrenme materyallerinden yararlanamayandır. Bu bireyler kabartma Brail alfabesi ile işitme duyularından yararlanarak öğrenmelerini sürdürürler.

Kabartılmış altı noktayla ve büyütülmüş harflerle okuma hızı düşüktür. Buna karşılık konuşan kitaplar aracılığı ile okuma hızı ve böylece öğretimin etkinliği artmaktadır (Olson 1992: 288).

B- Görme duyusunu öğrenme için kullanabilen veya görsel öğrenme materyallerinden yararlanabilen birey olarak tanımlanmaktadır (Çavkaytar 2005: 41).

3.7.6.Uyum Güçlüğü Çeken Çocuklar

Çocuğun eğitim performansını olumsuz bir şekilde etkileyen uzun bir zaman döneminde ve dikkati çeken derecede aşağıdaki özelliklerden birini ya da bir kaçını gösteren bir durum olarak ifade edilmektedir.

- a- Zihinsel, duyuşal ya da sağlık faktörleriyle açıklanamayan öğrenmede yetersizlik
- b- Akranlarla ve öğretmenlerle kişilerarası ilişki kurma ve sürdürmede yetersizlik
- c- Normal koşullar altında uygun olmayan tipte duygu ve davranışlar
- d- Genel yaygın bir mutsuzluk ya da depresyon hali
- e- Kişisel ya da okula ilişkin sorunlarla ilgili fiziksel semptomlar, ağrılar, korkular (Kaner 2003: 232).

Duyuşal uyum güçlüğü sağlık durumu, zihinsel ve duyuşal faktörlerle açıklanamayan bireyin kendisi ve çevresiyle dengeli, doyurucu ilişki kurma ve sürdürmede güçlük çekme parmak emme ve benzeri fiziksel belirtilerden bir veya birden fazlasının uyun süreli olarak ortaya çıkması nedeniyle eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumu olarak ortaya çıkmaktadır (Özel Eğitim Yönetmeliği). <<http://orgm.meb.gov.tr/istatistikindex.htm>>.

Rehberlik ve Araştırma Merkezi tarafından, merkeze başvurularak bireysel incelemesi yapılan özel eğitime muhtaç bireyler Sağlık ve Rehberlik İncelemesi ile birlikte devlet bünyesinde veya özel okullara yönlendirilirler ve eğitim almaları sağlanır. Özre göre açılan okullar özürli bireyin özrünü en aza indirmek için özel olarak düzenlenmiş buna göre düzenlenmiş programlar ve özel eğitim öğretmenlerince okutulurlar (Özel Eğitim, Rehberlik ve Dayanışma Hizmetleri Genel Müd. 20.04.1988 gün ve 1198 sayılı Bakanlık Genelgesi).

3.7.7.Otistik Çocuklar

Otizm: Bireylerin sosyal etkileşim iletişim ve davranışlarını olumsuz yönde etkileyen yaygın gelişim bir bozukluktur. İlk kez 1944'te Amerikalı Psikiyatrist Leo Kanner tarafından tanımlanmıştır (Ataman 2003: 395).

Sosyal iletişim olmasını etkileyen bir gelişim bozukluğudur. Otizm genellikle yaşamın ilk iki yılında ortaya çıkar. Otistik çocuklar genelde öğrenme zorluğu çekerler. Büyük bir kısmında farklı seviyelerde zekâ geriliği görülse de zekâ seviyeleri normal otistik çocuklarda vardır. Ancak genel zekâ seviyeleri ne olursa olsun, otistik çocuklar çevrelerindeki dünyayı algılamada ortak güçlük çekerler. Otizm erkek çocuklarda kız çocuklarından 4 kat daha fazla görülmektedir.

Bireyi gördüklerini, duyduklarını, duyumsadıklarını doğru algılamaktan alıkoyan, ömür boyu süren bir gelişim bozukluğudur.

Beyin sistemindeki fonksiyonların kimyasal dengelerinin bozulmasıyla ortaya çıkan sayılı alanlarda yüksek başarı gösteren ancak, sosyal ilişkilerde içe kapanık özellikler gösteren bilişsel bir bozukluktur.

Duygusal ve sosyal ilişkilerde kısıtlı ve zorluk, dil gelişiminde gecikme ve problemler kısıtlı ilgi alanı ve garip tekrarlayıcı davranışlarla karakterize olan bir genel gelişim geriliği olarak karşılaşılan bir durumdur.

3.8. Zihinsel Engelli Çocukların Eğitimleri

Tüm bireylerin eğitiminde olduğu gibi zihin engelli bireylerin eğitiminde de, onların ileride başkalarına bağımlı olmadan yaşamlarını sürdürebilmeleri, kendi kendilerine yeterli duruma gelmeleri ve toplumla bütünleşmeleri amaçlanmaktadır. Bu amaca ulaşılması, bireyin bireysel farklılıkları ile yapabildikleri dikkate alınarak eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi ve gereksinimlerine uygun eğitim ortamlarının sunulmasıyla mümkün olabilmektedir (Çavkaytar 2000).

AAMR'nin 2002 yılında yaptığı yeni tanım çerçevesinde ileriye sürülen "genellikle, belli bir süre içerisinde uygun destek hizmetler aralıksız sağlandığında, zekâ geriliği gösteren bireyin yaşam fonksiyonlarında ilerlemeler meydana gelecektir" varsayımı, zihin engellilerin eğitiminde bağımsız yaşam işlevlerinin geliştirilmesinin altını çizmektedir.

Bağımsız yaşam becerileri, bireyin başkalarına bağımlı olmadan, yaşamını sürdürmesi için gerekli olan becerileri içerir (Neistadt ve Marques 1984). Bağımsız yaşam becerileri çeşitli gruplar altında sınıflandırılmaktadır. Close, Sowers ve Bourbeau (1985) tarafından yapılan sınıflandırmada bağımsız yaşam becerileri, meslek öncesi ve mesleki beceriler, başarı için gerekli temel beceriler, uyum için gerekli beceriler, günlük yaşam becerileri olarak ayrılmaktadır.

Bireyin bağımsız yaşama geçişinde en üst aşama olan meslek öncesi ve mesleki beceriler, işe hazır olma, mesleki davranışlar ve mesleğe uygun sosyal davranışlar sergileme gibi beceri alanlarından oluşmaktadır.

Türkiye’de zihin engelli bireylerin mesleki gereksinimlerini karşılamak amacıyla eğitim hizmetleri sunan mesleki eğitim merkezleri, ilköğretimi tamamlayan 20 yaşından gün almamış orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan veya ilköğretimi tamamlayıp genel ve mesleki orta öğretim programlarına devam edemeyecek durumda olan özel eğitim gerektiren bireylere yönelik olarak açılan gündüzlü özel eğitim kurumlarıdır. Mesleki eğitim merkezlerinin amacı; bireylerin temel yaşam becerilerini geliştirmek, öğrenme gereksinimlerini karşılamak, topluma uyumlarını sağlamak, işe ve mesleğe hazırlamaktır. Mesleki eğitim merkezlerine devam eden öğrencilere kültür dersleri, atölyelerde gerekli teorik bilgiler verilir ve uygulamalı iş eğitim yoluyla temel bilgi ve beceriler kazandırılır. Bu merkezlerin toplam öğretim süresi, birinci yıl hazırlık olmak üzere dört yıldır (MEB 2000).

Bağımsız yaşam becerilerinin ikinci önemli alanı olan başarı için gerekli temel beceriler, temel gelişim becerileri, günlük yaşamda gerekli sayısal bilgiler, günlük yaşamda gerekli okuma ve iletişim gibi alt beceri alanlarından oluşmaktadır.

Başarı için gerekli temel becerileri sağlamak üzere özel eğitim hizmeti sunan ilköğretim okulları; orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan ilköğretim çağı çocukları için açılan gündüzlü eğitim kurumlarıdır. Öğrencilerin gelişimleri izlenip, eğitim performansları dikkate alınarak, programın amaç, içerik, öğretim süreçleri ve değerlendirme boyutlarında uyarlamalar yapılarak, özürlü öğrencinin tam ya da yarı zamanlı olarak normal eğitim sınıflarında gereksinimlerini en iyi biçimde karşılayabileceği eğitim ortamı olarak tanımlanan (Batu, 1998) kaynaştırma uygulamalarına öncelik verilir (MEB 2000).

Özel eğitim gereksinimi gösteren çocukların, bireysel yeterliliklerine dayalı gelişim özellikleri dikkate alınarak okul öncesi özel eğitim sınıfları ve okulları da açılabilir. Okul öncesi eğitim sınıfları programı bireylerin; sosyal etkileşim, iletişim ve temel yaşam becerilerini geliştirme, sınıfa, okula ve yaşama uyumlarını arttırmaya yönelik hedefleri içermektedir. Kavrama, dinleme, anlama, anlatma, okuma ve yazmayla ilgili hazırlık çalışmalarını içeren bu programın süresi en fazla bir yıldır. Öğrenci, ders yılı sonunda aile ve uzmanların ortaklaşa aldıkları yöneltme kararı doğrultusunda kaynaştırma uygulamaları yapılan ilköğretim okuluna ya da özel eğitim ilköğretim okuluna devam ettirilir (MEB 2000).

Uyum için gerekli beceriler, kendini tanıma, kişilik ve duygusal uyum ve bireyler arası sosyal beceriler, günlük yaşam becerileri, öz bakım becerileri, tüketici becerileri, ev içi becerileri, sağlık bakımı ve toplumsal bilgi alt beceri alanlarından oluşmaktadır (Çavkaytar 2000).

Topluma uyum için gerekli olan becerilerin büyük bölümü okul öncesi eğitim çağına denk gelen 0-6 yaş arasında kazandırılmaktadır. Türkiye’de zihin özürlü çocukların okul öncesi eğitim ihtiyaçlarını da karşılayan kurumların içerisinde Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk esirgeme Kurumu’na bağlı olarak çalışan rehabilitasyon merkezleri bulunmaktadır. Rehabilitasyon merkezlerinin genel amacı; zihin engelli bireylerin toplum içerisinde kendilerine yeterli hale gelebilmelerini sağlayacak yetiştirme ve iyileştirme programları hazırlamak, uygulamak ve gerekli becerileri kazandırmaktır (SHÇEK Yönetmeliği 1993). 3-21 yaş arası zihin engelli çocuklar, bu kurumlarda bireysel eğitim, grup eğitimi, mesleki eğitim, fizyoterapi vb. hizmetlerinden yararlanabilmektedirler.

Ülkemizde doksanlı yıllara kadar özel eğitim hizmetlerinin, yetersizliğe göre açılmış okullarda ve sınıflarda sınıf öğretmenlerince sağlandığı görülmektedir. Ancak üniversitelerin özel eğitim bölümlerinin mezun vermeye başladıkları doksanlı yıllardan sonra özel eğitim bölümü mezunları özel eğitim okullarında, 2004 yılından itibaren de ilköğretim okulları bünyesindeki özel eğitim sınıflarında görev yapmaya başlamışlardır. Özel eğitim okul ve sınıflarındaki öğretmen eksikliğini gidermek amacıyla farklı branşlardan mezun öğretmenler hizmet içi eğitime alınarak özel eğitim okul ve sınıflarına atanmaktadır.

3.8.1. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)

Özel gereksinimli bireyin gelişim alanlarında eğitsel gereksinimlerini karşılamak üzere uygun eğitim ortamlarından ve destek eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmasını öngören yazılı dokümana denir. Bu doküman aile, öğretmen ve ilgili uzmanların iş birliği ile planlanır ve bireyin ailesinin onayı ile uygulanır. Bireyselleştirilmiş eğitim programlarında öğrencinin o andaki eğitsel işlevde bulunma ve ya performans düzeyi, bir yılın sonunda gerçekleşecek uzun dönemli amaçlar, kısa dönemli amaçlar, öğrenciye sağlanabilecek özel eğitim hizmetleri ve destek hizmetler, öğrenciye sunulacak hizmetlerin ne zaman başlayacağını, devam edeceği ve biteceği süreyi, değerlendirme zamanlarını belirten bir zaman çizelgesi, sunulacak hizmetlerden kimlerin sorumlu olduğu, objektif ölçütlere dayalı olarak hangi araçlarla ve nasıl değerlendirileceği bulunur (Vuran 2005).

BEP, yasanın yerine getirilmesidir. Yasaya uygun yeterliliklerde olması, BEP' i, öğrenciye, aileye ve öğretmenlere faydalı yapmaz. BEP yararlı bir doküman olduğu için kanunlaştırılmıştır (Schmitt 1998: 102).

Özel eğitim öğretmenleri özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerle eğitim öğretim faaliyeti yürütürken, bu öğrencilerin eğitsel işlevde bulunma düzeylerini dikkate almak durumundadır, öğrenciler için bireysel olarak gerek farklı eğitim düzenlemeleri, gerekse bu düzenlemeler içinde farklı amaçlara gereksinim duyulduğundan BEP hazırlamak zorundadırlar. Ülkemizde 1997 yılında yayımlanan 573 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname'yle BEP hazırlanması ve uygulanması ilk defa zorunlu hale getirilmiştir.

Özel eğitim gerektiren her bireyin ona sunulacak eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanabilmesi ve bu hizmetlerin öğrenciye katkılarının belirlenebilmesi için BEP'nin geliştirilmesi ve uygulanması son derece önem arz etmektedir. BEP'nin geliştirme ve uygulama Türkiye'de yasal anlamda güvence altına alınmıştır. Bir diğer deyişle yasal zorunluluktur. Türkiye'de bu yasal zorunluluk oldukça yeni bir geçmişe sahiptir. Bu nedenle de henüz BEP hazırlama ve uygulamada taşlar yerli yerine oturmamıştır (Avcıoğlu 2007).

Bireyselleştirilmiş eğitim programı, eğitim programından hareketle anne-baba, özel eğitim öğretmenleri, okul yöneticileri ve diğer ilgili uzmanların oluşturduğu ekibin denetiminde bedensel, toplumsal, duyuşsal ve bilişsel alanlarda

yapabildiklerini dikkate alarak, yetersizliği olan kişinin yaşına göre göstermesi beklenen toplumsal normların gerektirdiği bedensel, toplumsal, duyuşsal ve bilişsel davranışları göstermesi için, gerekli ek eğitsel yaşantıların, ortamların ve görev alacak kişilerin ve çalışma sürelerinin gösterildiği plandır (zyrek 2004: 27).

BEP'in kullanılma nedenleri kısaca bireye uygun eğitim hizmetlerinin sunulması, bireye uygun ve gerçekçi amaçların belirlenmesi, bu amaçlarının karşılanıp karşılanmadığını ortaya koymak olarak sıralanabilir. Ayrıca aşağıdaki gibi çeşitli açılardan ele alınabilir.

BEP kişisel, mantıklı ve adildir. Engelli ğrenci, herkes gibi olmadığını veya tamamen farklı olduğunu hissetmez. Diğer ğrencilerin gereksinim duyduğu türden bir eğitime gereksinimi olduğu için, bir okula kayıt olur. BEP, engelinden ötürü olan farklı gereksinimlerinin neler olduğunu belirtir ve özel eğitimle, bilgi ve beceri eksikliklerini nasıl kapatacağını açıklar. BEP'te öğrenmeyi daha anlamlı hale getirecek teknikleri öğrenmiş öğretmenlerin katılımı sağlanmalıdır. Bu da, çocukların program dışına alınmadan, diğer öğrencilerle bir arada oldukları ortamlarda yapılmalıdır (Fiscus ve Mandell 1997: 96).

BEP planlamanın güvencesidir. Bireysel ve geçici çözüm hizmetlerine karşı koruyucudur ve masrafların aileye yansımaları önler. BEP, tüm koşulları düşünerek, ortak kararlar almış kişiler tarafından, ayrıntıları ile planlanmış hizmetlerle çocuğa sağlanır. Bu hizmetler fonların kısıtlı ya da öğrencilerin özel ihtiyaçlarının eğitimde önceliğinin az oluşu gibi nedenlerle engellenemez. Yerleştirme tamamlandığından başka bir Şekilde ya da anne-babalara bildirilmeden değiştirilemez (Fiscus ve Mandell 1997: 96).

BEP kolayca ulaşılabilir ve geçerliliği olan bir bulgudur. Destekleyici deneyimle bağ kuran, araç ve ynergedir. Öğretmen, ğrencinin karşılaştığı durumları analiz edecek ve paylaşacak en önemli kişidir. BEP günlük ders planının temelidir. ğretmeni ve öğrenciyi hedef olarak beklenen sonuç üzerinde tutar (Fiscus ve Mandell 1997: 96).

Özel eğitim aslında bir iyileştirme programı olarak ta değerlendirilmektedir. Özel eğitimde amaç sadece okuma-yazma öğretmek değil, bireyi topluma kazandıracak becerileri ve yetenekleri bireyin ihtiyaçları ve gereksinimleri çerçevesinde belirleyerek bireysel eğitimi hedef almaktadır (Ataman 2003: 18).

PL 94–142 sayılı yasada BEP’te yer alması gereken başlıca unsurlar şöyle tanımlanmaktadır:

- a) Çocuğun o anki eğitim performansını,
- b) Kısa dönemli öğretim hedeflerini de içeren yıllık(uzun dönemli) amaçları,
- c) Çocuğa sağlanabilecek özel eğitim hizmetlerini ve çocuğun normal eğitim programlarına ne ölçüde katılabileceğini,

d) Bu tür hizmetlere başlanması için düşünülen zaman ve devam edeceği süreyi, uygun amaç, ölçüt, değerlendirme sürecini, öğretim amaçlarının değerlendirilmesi için en azından bir yılı esas alan zaman çizelgesini ortaya koymalıdır (McLoughlin ve Lewis 1981: 227).

3.8.2. Bireyselleştirilmiş Öğretim Programı (BÖP)

Bireyselleştirilmiş öğretim programı, bireyselleştirilmiş eğitim programında öğrencinin kazanması gereken davranışları kazanması için öğrencinin ve çalışanların yapması gerekenleri ayrıntılı, belirgin ve açıkça belirten plandır (Özyürek 2004: 27).

Artık, günümüzde sorun yetersizlikten etkilenmiş çocuğu bir okula ya da kuruma yerleştirmek kadar, yerleştirildiği okul ya da kurumda yetersizliğin etkilerini en aza indirecek şekilde ve toplumsal normların gerektirdiği davranışları kazanmasını sağlayan eğitim programlarını geliştirmektir. Bu ise, bireyselleştirilmiş eğitim programını geliştirmekle mümkündür (Özyürek 2004: 28).

Yetersizlikten etkilenmiş öğrenciler için öğretim programı hazırlanırken, kullanılan yöntemin hem etkili hem de verimli olması göz önünde bulundurulmalıdır (Miller ve Test 1989; Snell 1982).

Yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde (Smith ve Simpson 1989; Maher 1983). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)’ lerinin Öğretim uygulamalarında, özellikle öğrenme güçlüğü olan çocuklarda kullanılmış, etkili olduğu belirlenmiştir.

Ülkemizde ise öğrencilerin yapabildiklerine göre hazırlanarak sınıf öğretmenine verilen öğretim planıyla yapılan öğretimin, zihinsel yetersizliği olan öğrencilerde ders amaçlarının gerçekleşmesine yol açıp açmadığı” ve öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere “Bireyselleştirilmiş Öğretim Yöntemi” ile saat

öğretiminin etkili olup olmadığı araştırılmıştır (Timuçin 2000; Yıldızeli 2000: 85). Her iki araştırmada da etkili olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca, ilköğretim okulları 1–5. sınıflarda kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrencilerin eğitimleri ile ilgili olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı geliştirilmesi, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi hususunda uygulayıcı durumunda bulunan sınıf öğretmenleri ve okul idarecilerinin görüşlerine başvurarak, var olan durumu ve sorunları tespit ederek çözüm önerilerini ortaya koymayı amaçlayan bir başka araştırma yapılmıştır (Çuhadar 2006).

Araştırma sonucunda öğretmen ve yöneticiler, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının hazırlanması ve uygulanması ile ilgili çözüm yolları hususunda, ilgili personelin alanda ders ya da kurs alması, BEP ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili fiziksel eksikliklerin giderilmesi, kaynaştırma eğitimi yapılan okullarda rehber öğretmen bulunması, koordinatör okullarda uzman personel görevlendirilmesi, R.A.M. ile ilgili yasal düzenlemeler yapılarak BEP ve kaynaştırma eğitimi konusunda daha çok faydalanılması, internet vasıtası ile BEP ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili uygulama örneklerine yer verilmesi, M.E. M. bünyesinde BEP geliştirme birimi oluşturulması, bu alanda gezici öğretmenlere yer verilmesi gibi tüm çözüm yollarını uygun bulmuşlardır.

Bedensel aktivitelerini normal olarak yerine getiremeyen ve özel gereksinimlere ihtiyacı olan çocukların farklı bir eğitim sürecinden geçmeleri gerekmektedir. Bu eğitim sürecinde özel eğitim olarak adlandırılmaktadır. “Özel eğitim programlarının amacı, engelli çocukların bireyler arası ve kendi içinde gösterdiği farklılıkları dikkate alarak onların gereksinimlerini karşılayabilmektir.” (Gürsel 1993; Ataman 2003: 21).

Bep, güçlükleri olan çocukların ihtiyaçlarına ve yeteneklerine uygun bir eğitim sağlanması bakımından büyük önem taşımaktadır (Spodek ve Sorocho1994: 19).

Bu gereksinimleri karşılamak için üniversitelerde özel eğitim bölümleri açılarak, özel kurslarla özel eğitim öğretilmekte ve engelli kişilerin eğitim olsun bakım olsun ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli donanıma sahip kişiler yetiştirilmektedir.

3.8.3. Öğretim Yöntem ve Teknikleri

Zihinsel yetersizliği olan bireylerin eğitimlerine ilişkin günümüzde uygulamacılara çok sayıda etkili ve verimli olan sistematik öğretim yöntemleri sunulabilmektedir. Sistematik

Öğretim, öğretimin bir plana bağlı kalınarak tutarlı bir biçimde yürütülmesidir ve uygulamalı davranış analizi ilke ve kavramları temel alınarak geliştirilmiştir. Uygulamalı davranış analizinin en temel ilkesi, her davranışın bir öncülü ve sonucu olduğudur. Davranışın öncülü davranıştan önce gerçekleşen ve davranışın olmasını sağlayan ya da zemin hazırlayan olay yada durumlardır. Davranışın sonucu ise, davranıştan sonra gerçekleşen ve davranışın ileride tekrarlanma olasılığını artıran ya da davranışı ortadan kaldıran uyaranlardır. Bu ilkenin öğrenme konusuna uyarlanarak uyarının öncülle, tepkinin davranışla, pekiştirme ve cezanın ise sonuçla eş anlamlı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Herhangi bir bireye sunulan öğretimde olduğu gibi zihinsel yetersizliği olan bir bireye sunulan öğretim de sistematik olmak zorundadır. Çeşitli aşamaları olan sistematik öğretim bir süreç olarak ele alınmalıdır.

Sistematik öğretimin aşamaları (a) programı belirleme, (b) programa dayalı olarak sürekli değerlendirme yapma, (c) programı planlama ve uygulama, (d) bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) hazırlama, (e) programı uygulama ve bireyin gelişimini izleme ve (f) değerlendirme olarak altı grupta ele alınabilir.

Zihinsel yetersizliği olan bireylere öğretim sunmak üzere hazırlanacak olan planda pek çok değişkene yer verilmelidir. Öğretim planlanırken öğretilecek davranışın türü, dikkati sağlayıcı ipuçları, araç-gereçler, deneme sunuş biçimi, ortam, öğretim düzenlemeleri (bire-bir ya da grup öğretim düzenlemesi), ipuçları, davranış sonrasında sunulacak uyaranlar belirlenmeli, kayıt sistemi belirlenmeli ve tüm bunlara ek olarak planda öğrenmenin aşamalarına yer verilmelidir (Zihin Engelliler Destek Eğitim Programı 2008: 11).

Zihinsel yetersizlikten etkilenen bireylere sosyal becerilerin etkili öğretimi için çeşitli öğretim yöntemleri geliştirilmiştir. Bunlar doğrudan öğretim yaklaşımı, bilişsel süreç yaklaşımı, akran aracılı öğretim ve işbirlikçi öğretim yaklaşımlarıdır (Sazak 2003, Çifti 2001, Klingenberg ve Rusch 1991; Park ve Ross 1989; O' Reilly ve Chadsey – Rusch 1992: 367–381).

3.8.4. Zihinsel Engelli Bireylerin Başarısı İçin Gerekli Temel Beceriler

I. Temel Beceriler

A. Temel Gelişim Becerileri

1. Sinir Sistemi Gelişimi
2. Motor Gelişim
3. Bilişsel Gelişim

B. Yaşamda Gerekli Sayısal Bilgiler

1. Temel Matematik
2. Zamanı Planlama

C. Yaşamda Gerekli Okuma

1. Temel Akademik Beceriler
2. İşlevsel Okuma

D. İletişim

1. Anlamlı Dil
2. Alıcı Dil
3. Yazma ve Sesleme Becerileri

II. Sosyal Uyum Becerileri

A. Kendini Tanıma

1. Kendinin Farkında Olma
2. Benlik Kavramı

B. Kişilik ve Duygusal Uyum

1. Geri Çekilme
2. Kendini Kontrol Etme
3. Model Alma ve Taklit Etme

C. Bireylerarası Sosyal Beceriler

1. Temel Etkileşim Becerileri
2. Gruba Katılma
3. Oyun Etkinlikleri
4. Sosyal Etkinlikler
5. Cinsel Davranışlar
6. Sorumluluk

III. Günlük Yaşam Becerileri

A. z bakım Becerileri

1. Tuvalet
2. Yemek Yeme
3. Giyinme

B. Tüketicici Becerileri

1. Para İdaresi
2. Banka İşlemleri
3. Bütçe Yapma
4. Alışveriş Yapma

C. Ev İçi Beceriler

1. Mutfak Becerileri
2. Ev Temizliği
3. Ev Yönetimi, Bakımı ve Onarımı
4. Çamaşır Yıkama ve Giysilerin Bakımı

D. Sağlık Bilgisi

1. Çeşitli Sağlık Sorunlarının Tedavisi
2. Beden llerini Koruma
3. İlaç Kullanma
4. Kişisel Sağlık Cihazlarını Ayarlayabilme

E. Topluma İlişkin Bilgi

1. Bağımsız Seyahat Becerileri
2. Toplumsal Beklentiler
3. Toplumun Farkında Olma ve Yararlanma
4. Telefonu Kullanma

IV. Meslek ncesi ve Mesleki Becerileri

A. İşe Hazır Olma

1. İçin Farkında Olma
2. İş Görüşmeleri ve İş Formları Doldurma
3. İş Başında Bilgilenme

B. Mesleki Davranışlar

1. Mesleki Performans ve Üretim
2. Çalışma Alışkanlık ve Tutumları
3. İş İlişkileri
4. Belirli Bir Mesleğe İlişkin Beceriler
5. Meslek Becerilerini Öğrenme ve Değişik Durumlarda Kullanma

C. İşe Uygun Sosyal Davranışlar Sergileme

Başarı için gerekli temel beceriler, temel gelişim becerileri, günlük yaşamda gerekli sayısal bilgiler, günlük yaşamda gerekli okuma ve iletişim gibi alt beceri alanlarından oluşmaktadır. Uyum için gerekli beceriler, kendini tanıma, kişilik ve duygusal uyum ve bireylerarası sosyal beceriler alt beceri alanlarından oluşmaktadır. Toplumsal uyum becerileri ya da günlük yaşam becerileri, öz bakım becerileri, tüketici becerileri, ev içi becerileri, sağlık bakımı ve toplumsal bilgi beceri alanlarından oluşmaktadır. Meslek öncesi ve mesleki beceriler ise, işe hazır olma, mesleki davranışlar ve mesleğe uygun sosyal davranışlar sergileme gibi beceri alanlarından oluşmaktadır. Bağımsız yaşam becerilerinin bu denli ayrıntılı olarak ele alınması ve sınıflandırılması zihin engelli bireylerin bağımsız yaşamaya hazırlanmalarına verilen önemi göstermektedir. Nitekim AAMR'nin yeni tanım ve sınıflandırma sisteminde açıklanan ve ayrıştırılan uyumsal beceri alanları başarılı bir toplumsal yaşama geçişte esas olarak görülmektedir (Eripek 1997; AAMR 1992).

3.8.5. Zihin Engelli Çocukların Eğitim Gereksinimleri

Bütün çocukların eğitiminde olduğu gibi engelli çocukların eğitiminde de, onların ileride başkalarına bağımlı olmadan yaşamlarını sürdürmeleri, kendi kendilerine yeterli duruma gelmeleri ve toplumla bütünleşmeleri amaçlanmaktadır. Nitekim alan yazında zihin engelli yetişkinlerin aile üyesi, işçi, öğrenci, boş zaman etkinliklerine katılımcı olma, tüketiciler ve vatandaşlık gibi toplumsal rolleri üstlenebilmeleri için tam bağımsızlık kazanmalarının önemli olduğu vurgulanmaktadır (Bender ve Valletutti 1982). Bu amaca ulaşılması, bireyin bireysel farklılıkları ile yapabildikleri dikkate alınarak eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi ve gereksinimlerine uygun eğitim ortamlarının sunulmasıyla mümkün olabilmektedir.

Zihin engellilerin eğitim gereksinimleri onların bazı özelliklerine göre farklılaşabilmektedir. Zihin engelliler homojen bir grup olmadığından, çeşitli özelliklerine bağlı olarak kendi içlerinde önemli bireysel farklılıklar göstermektedirler (Eripek vd 1996). Bu farklılıklar, onların toplum yaşamına hazırlanmalarında gerekli olan bir çok beceriyi öğrenmede başkalarının yardımına daha fazla gereksinim duymalarına yol açabilmektedir. Özellikle, diğer bireylerin kendi başlarına ya da çok az yardımla öğrendikleri bir çok beceriyi zihin engelli çocuklar kendi başlarına öğrenmede ya da az bir yardımla üstesinden gelmede güçlük çekebilmektedirler (Eripek 1996). Dolayısıyla zihin engelli bireylerin eğitim gereksinimlerinin belirlenebilmesi için, çok yönlü ve disiplinler arası bir yaklaşım doğrultusunda, AAMR'nin (1992) tanımı ve bu tanımın uyarlanmasındaki varsayımların dikkate alınması önerilmektedir.

Sonuç olarak, birçok zihin engelli birey bağımsız yaşamaya adaydır. Birçoğu kendi bakımını sağlamaya, ev işlerini yapmaya, evlenip aile kurmaya, evdeki eşya ve cihazları kullanmaya, temizliğe, yiyecek hazırlamaya, kısaca kendi yaşamını bağımsız olarak sürdürmeye gereksinim duyacaktır (Brolin 1991).

Zihin engelli bireyler zamanı geldiğinde ailelerinden ayrılarak kendi evlerini kurmak durumunda kalacaklardır. Evlerinden ayrılan bu bireyler ise; birçok ülkede olduğu gibi, normal ev, apartman, grup evleri, yatılı kurumlar (Glen 1996) gibi pek çok ortamda yaşayabilecektir. Dahası, yalnız yaşama, destek yaşam evlerinde yaşama, komşu desteğiyle yaşama, başka ailelerin yanında yaşama gibi seçenekleri olabilecektir (Gathercole 1984; Smith; Patton ve Ittenbach 1994).

Bu nedenlerle zihin engelli bireylerin değişik ortamlarda yaşamlarını sürdürebilmeleri için ciddi olarak hazırlanmaları gerekir (Glen 1996). Dolayısıyla zihin engellilerin eğitiminde en üst amaç, onların bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek olmalıdır.

3.8.6. Türkiye’de Zihinsel Engelli Çocukların Eğitimine Genel Bakış

Ülkemizde en yaygın karşılaşılan özür gruplarından biri de zihinsel engellilerdir. Zihinsel engelli sözcüğü genel olarak normal çocuklardan daha yavaş gelişen, daha yavaş öğrenen ve bu nedenle kişisel ve sosyal yaşantısını destek almadan sürdüremeyen çocukları tanımlamak için kullanılır. Bu çocuklar daha yavaş öğrenmekle birlikte, büyük kısmı eğitimlerini tamamlayıp kendilerine göre bir iş

sahibi olabilecek düzeye gelebilirler. Çok küçük yaşlardan itibaren uygun eğitim ve yeterli ilgi, sevgi ve sabırla toplumda üretken bireyler olarak yer alabilirler.

Aileler çocuklarıyla ilgili bir problem olduğunu öğrendiklerinde büyük bir şok yaşarlar. Yoğun bir suçluluk, umutsuzluk, şaşkınlık duyabilir, ne yapacaklarını bilemeyebilirler. Ailelerin bu süreci daha çabuk atlatabilmeleri ve durumu kabullenebilmeleri için psikolojik destek almaları ve yaşadıkları durumla ilgili bilinçlendirilmeleri gerekir. Bu süreç sağlıklı bir şekilde aşılsa aileler çocuklarının eğitimi için gerekli inanç ve güce sahip olduklarını hissederler. Bu durum onların bir an önce çocuklarının eğitimi için harekete geçmelerini kolaylaştırabilir. Bu nedenle aileleri, çocukları ve onların özellikleri hakkında bilinçlendirilmek çocukların ilerideki yaşamları açısından çok önem taşımaktadır. Ev ortamı bu çocuklar için çok önemlidir, çocuğun kapasitesini ne kadar geliştirebileceği ev ortamı ile yakından ilişkilidir. Özellikle okul öncesi dönemde çocukların tüm zamanı aile ortamında geçmektedir. Bu dönemde ailenin çocuklarının özür grubu ve özellikleri hakkında bilgilendirilmesi çocukların eğitiminin destek ve takibi açısından çok önemlidir. Bu çerçevede aile ne kadar erken bilinçlendirilirse çocuk o kadar erken eğitime başlar ve bu eğitim aynı zamanda ailede doğru bilgilerle desteklenirse çok olumlu sonuçlara ulaşılabilir.

Ailelerin çocuklarında fark edilir bir gelişimsel farklılık tespit eder etmez hemen bir uzmana başvurmaları çok önemlidir. Eğer bir problem varsa, tanı konduktan sonra yaş ne olursa olsun hemen eğitime başlamak çocuğun ilerideki yaşantısı açısından büyük önem taşır. Ülkemizde erken eğitim programları ne yazık ki çok yaygın değildir, bu çocuklarımıza eğitim imkanı genellikle okul seviyesinde başlamaktadır. Buna rağmen, aileler bir an önce özel eğitim kurumlarına ve üniversitelerin ilgili birimlerine başvurmalı, neler yapabileceklerini öğrenmelidirler.

Zihinsel yetersizliğin sebepleri genellikle fizyolojik ve genetik problemlerdir. Fizyolojik nedenler doğum sonrası geçirilen travmalar, hastalık ve hamilelik döneminde geçirilen hastalıklar ve aşırı alkol tüketimi gibi örneklenebilir. Down Sendromu gibi genetik rahatsızlıklar da zihinsel yetersizliğe neden olmaktadır. Ayrıca, yetersiz beslenme, yeterli tedavi imkanı bulamama gibi psikososyal nedenler de zihinsel geriliğe yol açabilmektedir.

Genel olarak, zihinsel engelli çocuklar akademik alanlarda, (örneğin okuma, yazma, matematik gibi) zorluk yaşar, konuşma problemleri gösterir, dikkatini kısa süreli toplayabilir, bilgiyi geri çağırma ve transfer etme problemleri yaşar ve bilgileri aklında ancak kısa bir süre için tutabilir. Bu nedendir ki, eğitim programlarında bol tekrar çok önemlidir. Buna ek olarak sosyal beceri alanında zorluk yaşayabilir, örneğin insanlarla ilişki kurmak ve arkadaş edinmekte zorlanabilir.

Zihinsel engelli çocukların da tıpkı diğer çocuklar gibi sevgiye, ilgiye, güvene, anlaşılmaya ve birey olarak kabul edilmeye ihtiyaçları vardır. Sadece beslenme, barınma gibi temel fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak asla yeterli olmayacağı gibi, diğer çocuklarla eşit ilgi ve sevgiye muhtaçtırlar.

Zihinsel engelli çocukların eğitiminde farklı alanlardan uzmanların işbirliği içinde çalışmaları çok önemlidir. Son yıllarda ülkemizde zihinsel engelli çocukların bir kısmı kaynaştırma yoluyla eğitim almaktadırlar, başka bir deyişle normal yaşlılarıyla birlikte aynı sınıfta eğitim görmektedirler. Bu çocukları başarılı bir şekilde normal eğitim ortamlarına dahil etmek için bireylerin kişisel özellikleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak bireysel eğitim programları hazırlanmalıdır. Eğitimlerinde ilgi duydukları ve yeteneklerinin elverdiği eğitim metotları kullanılmalıdır. Tüm bu uygulamalar sırasında programın başarıya ulaşabilmesi için, sınıf öğretmenine ayrıca özel eğitim desteği verilmesi önemlidir.

3.8.7. Öğrenme Ve Öğretme Süreci

- Programın amacına uygun olarak yürütülebilmesi için öğrenme ve öğretme sürecinin etkili olarak kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:
- Öğrenme ve öğretme süreci planlanırken bireyin performans düzeyi, özellikleri ile öğrenme şekilleri dikkate alınmalıdır.
- Destek eğitim için kullanılan sürenin sonunda belirlenen hedefe ulaşılabilmesi için zaman kullanımı en doğru şekilde planlanmalıdır.
- Öğrenme ve öğretme sürecinde uygun strateji, yöntem, araç gereç ve materyaller seçilmelidir.
- Programda yer alan etkinliklerin, somuttan soyuta, kolaydan zora doğru aşamalı olarak hazırlanmasına ve uygulanmasına dikkat edilmelidir.

- Çalışmalarda kullanılan dilin ve uygulanan etkinliklerin bireyin yaşına ve özelliklerine uygun olmasına özen gösterilmelidir.
- Günlük yaşamda bireylerin etkili iletişim kurabilmeleri ve iletişim stratejilerini kullanabilmeleri için uygun ortamlar hazırlanmalı ve etkinlikler çeşitlendirilmelidir (Zihin Engelliler Destek Eğitim Programı 2008: 8).

3.8.8. Zihin Engelli Öğrencilerin Gidebilecekleri Okul Ve Kurumlar

Rehberlik ve Araştırma merkezi tarafından uygulanan bireysel ve grup zekâ testleri sonucunda eğitilebilir zekâ düzeyinde olduğu tespit edilen öğrenciler, hazırlanan inceleme raporları ile birlikte normal ilkokullar bünyesinde açılan özel eğitim sınıflarına kayıt edilirler. Özel sınıflar, Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünün araştırma ve inceleme sonucuna bağlı olarak yapacağı teklife göre, Valilik Makamının onayı ile açılır ve kapatılır. Eğitilebilir çocukların tespiti ve bu sınıflara yerleştirilmesi Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünce yapılır. Özel eğitim sınıflarında sınıf mevcudu 10' dan aşağı, 15' den yukarı olmayacak şekilde oluşturulur. (Öğrencinin özel eğitim sınıfına devam etme imkânı olmadığı takdirde (özel eğitim sınıfı açılmaması) durumunda) bu öğrenciler normal sınıfta kaynaştırma eğitimine alınırlar (Özel eğitim, Rehberlik ve Dayanışma Hizmetleri Genel Müd. 20.04.1988 gün ve 1198 sayılı Bakanlık Genelgesi).

—**Özel Eğitim Sınıfı:** İlköğretim okulları bünyesinde yetersizlik türüne göre oluşturulan sınıflardır. Hafif düzeyde zihinsel engeli bulunan çocukların gidebileceği okullardır. Bu sınıflarda ilköğretim programları esas alınarak hazırlanan özel Bep programları kullanılarak akademik becerilerin geliştirilmesine çalışılır. Bu sınıflarda görevlendirilen öğretmenler özel eğitim öğretmeni olması yada belli bir sertifika programından geçmiş olmaları gerekir. okulu tamamlayanlara ilköğretim diploması verilmektedir.

Öğretilen zihinsel engelli öğrenciler için açılan özel eğitim sınıfları normal ilköğretim okulları bünyesinde bulunmaktadır. Bu sınıflara öğrencilerin yerleştirilmesi kararını Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu alır. Rehberlik ve Araştırma Merkezleri bünyesinde ki eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi, Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tarafından verilen yerleştirme kararı sonucunu, öğretim etkinliklerini izler (MEB 2000).

Durumları ayrı bir sınıfta eğitilmeyi gerektiren öğrenciler için okul öncesi

eğitim, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında özel eğitim sınıfları, özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından açılır. Bu sınıfların mevcudu en fazla; okul öncesi eğitimde 6, ilköğretimde 12, orta öğretimde 20 ve yaygın eğitimde 10 öğrenciden oluşur (MEB 2000).

- Eğitim Uygulama Okulu:

Bu okullarda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Eğitim Uygulama Okulu Eğitim Programı (MEB 2002) uygulanmaktadır. Sınıf mevcutları; okul öncesi eğitim sınıflarında en fazla altı, diğer sınıflarda ise en fazla sekiz öğrenciden oluşur. Okul öncesi eğitimi sınıfından altıncı sınıfa kadar sınıflarda iki özel eğitim öğretmeni, yedinci ve sekizinci sınıflarda ise bir özel eğitim öğretmeni ile bir usta öğretici veya iki özel eğitim öğretmeni görevlendirilir. İş eğitimi atölye öğretmenlerince okutulur (MEB 2000).

Ağır ve hafif düzeyde öğrenme yetersizliği (Öğretilebilir) olan çocuklara eğitim vermek üzere açılan eğitim kurumlarıdır. Bu okullarda özel eğitim ve rehberlik danışma hizmetleri genel müdürlüğünce hazırlanan “Eğitim uygulama okulu eğitim programı” uygulanmaktadır (Gündüzlü).

Öğretilebilir çocuklara yönelik olarak Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde açılan eğitim uygulama ve Meslek Merkezleri ilkokul eğitim ve öğretiminden yararlanamayan bu çocuklara; öz bakımlarını yapabilme, çevreleriyle sağlıklı ilişkiler kurabilme, bu ilişkilerini geliştirme ve sürdürmelerine, kapasiteleri oranında sosyal yönden beceri kazanmalarına ve topluma uyum sağlamalarına yardımcı olan gündüzlü eğitim kurumlarıdır.

Okulun programında yer alan öz bakım 1, öz bakım 2, ünite 1, 2 ve iş eğitimi ve uygulama programlarının her birinin süresi en az bir, en çok üç yıldır. Bu süre 18 yaşını geçemez. Her seviyede sınıf mevcudu en az beş, en fazla on’ dur (MEB. Öz. Öğr. Kur. Gen. Müd. Standartlar Yönergesi 2005).

Çeşitli illerde bu okullar gerek devlet gerekse özel olarak açılmışlardır. Ankara, İstanbul, Erzurum. Ayrıca Hastanelerinde bünyesinde kurmuş oldukları okullar vardır. Hacettepe Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Bölümü (gündüzlü-seanslı). Anadolu Üniversitesi Zihinsel-Konuşma ve İşitme Engelliler Çocuk Eğitim Merkezi (gündüzlü-seanslı) G.A.T.A. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Zihinsel Engelliler için Tıbbi Rehabilitasyon Merkezi (yatılı) gibi.

- İş Okulu: İş okulları, ilköğretimini tamamlayan, 21 yaşından gün almamış, orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler veya ilköğretimlerini tamamlayıp genel ve mesleki orta öğretim programlarına devam edemeyecek özel eğitim gerektiren bireylerin; temel yaşam becerilerini geliştirmek, öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak, topluma uyumlarını sağlamak, iş hayatıyla ilgili bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla gündüzlü olarak açılan okullardır. Eğitime ara vermeyenler de yaş kaydı aranmamaktadır (MEB 2004).

Bu okullarda sınıf mevcudu en fazla 10 kişidir. Okul programı birinci yılı hazırlık olmak üzere dört yıldır. İş okullarında sınıf öğretmenliği esastır. Dersler, sınıf veya branş öğretmenleri tarafından okutulur (MEB 2004).

Hafif ve Orta düzeyde öğrenme yetersizliği (Eğitilebilir) olan çocuklara eğitim vermek için açılan eğitim kurumlarıdır. Bu okullarda özel eğitim ve rehberlik danışma hizmetleri genel müdürlüğünce hazırlanan ‘‘İş okulu eğitim programı’’ uygulanmaktadır. Bu program doğrultusunda mesleki beceriler kazandırma yoluyla okul bitiminde meslek edinmiş birisi olarak toplumsal yaşama ayak uydurabilmesi amaçlanmaktadır. Okulun giriş şartı olarak ilköğretim okulu diplomasına sahip olması, iş okullarında var olan programı yapabilecek seviyede olması gerekir. İş okullarına kayıta yaş sınırı 21 dir.

- İş Eğitim Merkezleri: İş eğitim merkezleri, eğitim uygulama okullarını bitiren veya zorunlu eğitim çağı dışında kalan zihinsel engelliler ve/veya genel eğitim programlarından yararlanamayan özel eğitim gerektiren bireyler için açılan kurumlardır. Bu merkezler, buraya gelen bireylerin, temel yaşam becerilerini geliştirmek, öğrenme gereksinimlerini karşılamak, topluma uyumlarını sağlamak, onları işe hazırlamak amacıyla; farklı konu ve sürelerde meslek kurslarının düzenlendiği özel eğitim kurumlarıdır (MEB 2000).

Zihin engelli öğrencilere meslek kazandırmak amacıyla mesleki kurslar vasıtasıyla eğitim öğretimi düzenlenir; kurslar mobilyacılık, demircilik, bahçe bitkileri yetiştirme, makrome, el sanatları gibi kurslar düzenlenir. Öğrenci alımı ve seçimi kursun özelliğine göre yapılır. İş eğitim merkezinin duyurusu ile özel eğitime muhtaç bireylerin başvurusu alınır. Kurs öğretmenleri alanında yetişmiş öğretmen ve halk eğitim merkezlerindeki usta öğreticilerin görevlendirilmesi ve valilik oluru ile

açılır. Kurs bitiminde sertifika verilir. İş eğitim merkezlerine kayıta yaş sınırı yoktur.

Bir kurs programının açılabilmesi için kursiyer sayısının en az beş olması gerekir. Açılan sınıflarda en fazla on kursiyer bulunur. İş eğitim merkezlerinde sınıf öğretmenliği esastır. Sınıflarda bir özel eğitim öğretmeni ile bir atölye öğretmeni/usta öğretici veya iki özel eğitim öğretmeni görevlendirilir (MEB 2000).

- **Rehabilitasyon Merkezleri:** Özel teşebbüsler tarafından Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları yönetmeliği, Çerçeve Programı ve Standartlar Yönetmeliğine bağlı olarak valilik oluruyla açılan kurumlardır. Rehberlik Araştırma Merkezlerinin yönlendirmesi ile öğrenci kaydı yapılabilir. Merkezlerde Rehberlik Araştırma Merkezinin göndermiş olduğu eğitim planı ve önermiş olduğu destek eğitimi planı çerçevesinde, Seanslı, bireysel ve grup eğitimi şeklinde, gündüzlü olarak, her bir öğrenci için ayrı olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı ve Bireyselleştirilmiş Öğretim Planı ile eğitim öğretim faaliyetleri düzenlenir.

- **Vakıf Ve Derneklerin Kurmuş Oldukları Okullar:** Kendi bünyelerinde aldıkları kararlar ile Zihin Engelli Öğrencilere yönelik, Milli Eğitim Bakanlığında onaylı olarak Milli Eğitim plan ve Programlarına uygun olarak açılan okullardır.

- **Üniversite Kuruluşları Ve Hastaneler:** Üniversitelerin Zihin Engelli Öğrencilere yönelik kendi bünyelerinde Milli eğitim plan ve programlarına uygun olarak açılmış okullar ya da sınıflardır.

- **Kaynaştırma:** Normal sınıf bünyesinde normal çocuklarla birlikte verilen bir eğitimidir. Amaç olarak çocuğun sosyalleşmesi sağlanmaya çalışılır. Her kaynaştırma öğrencisinin kendine özgü bir Bep planı vardır. Zekâ bölümü çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 45–50/70–75 arası olan, genellikle normal gelişim oranına göre 2/3 ile 3/4 arasında gelişen, okuma, yazma, matematik gibi temel akademik becerileri, özbakım becerilerini öğrenebilen, yetişkinlik çağında bütünüyle ya da kısmen geçimlerini sağlayabilecek bir iş becerisi edinebilenlerdir (Özsoy vd. 1998, 2001; Dündar 2002, Silivri 1981, Bıyıklı 1989, Varol 1992, Çaplı 1993, Unicef 1998, Yörükoğlu 2000, Oğuzkan 1979).

- **Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi (OÇEM) :** Otizm tanısı konmuş çocuklara eğitim vermek üzere açılan eğitim kurumlarıdır. Bu merkezlerde özel eğitim ve rehberlik danışma hizmetleri genel müdürlüğünce hazırlanan 'otistik

çocuklar eğitim programı ' uygulanmaktadır. Zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri görev yapmaktadır.

3.9. Özel Eğitim Okullarına Gidebilmek İçin Yapılacak İşlemler

Rehberlik ve Araştırma merkezi tarafından uygulanan bireysel ve grup zekâ testleri sonucunda eğitilebilir zekâ düzeyinde olduğu tespit edilen öğrenciler, hazırlanan inceleme raporları ile birlikte normal ilkokullar bünyesinde açılan özel eğitim sınıflarına kayıt edilirler. Özel sınıflar, Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünün araştırma ve inceleme sonucuna bağlı olarak yapacağı teklife göre, Valilik Makamının onayı ile açılır ve kapatılır. Eğitilebilir çocukların tespiti ve bu sınıflara yerleştirilmesi Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünce yapılır. Özel eğitim sınıflarında sınıf mevcudu 10' dan aşağı, 15' den yukarı olmayacak şekilde oluşturulur. (Öğrencinin özel eğitim sınıfına devam etme imkânı olmadığı takdirde (özel eğitim sınıfı açılmaması) durumunda) bu öğrenciler normal sınıfta kaynaştırma eğitimine alınırlar (Özel Eğitim, Rehberlik ve Dayanışma Hizmetleri Genel Müd. 20.04.1988 gün ve 1198 sayılı Bakanlık Genelgesi).

İl Rehberlik ve Araştırma Merkezi Başkanlığınca "sıralama defteri" tutulur. Sıralama defterine, her öğrenci için bir aday kayıt numarası verilir. Aynı zamanda öğrencilerin aday kayıt numaraları kayıt için gerekli olan belgelerle birlikte okul müdürlüklerine gönderilir.

Zihinsel engelli çocukların eğitim uygulamaları yönetmeliği madde 80–81'e göre gerek kaynaştırma, gerekse özel eğitim sınıf öğrencileri sınıf tekrarı yapmaz, mecburi öğrenim çağını dolduran veya 5. Sınıfı okuduğu halde henüz diploma alabilecek seviyeye gelmemiş Eğitilebilir Zihinsel Engelli çocuklar velisinin isteği ve okul idaresinin uygun görmesi halinde 16 yaşının sonuna kadar öğrenimlerine devam ederler. Eğitilebilir zekâ düzeyindeki çocukların diplomalarına, özel sınıfta okudu, kaynaştırma programından faydalandığı ibaresi yazılmaz.

Özel eğitim sınıfından mezun olan öğrenciler açılması durumunda eğitilebilirler iş okuluna devam etmektedirler. Eğitilebilir çocuklar iş okulu ilkokul mezunu olup zekâ bölümü 45–75 arasında bulunan bu sebeple üst öğrenimlerine devam edemeyenlere uygun bir meslek kazandırmayı amaçlayan çıraklık düzeyinde eğitim veren bir özel eğitim kurumudur.

Eğitilebilirler iş okulları çeşitli illerde açılmış olup (Ankara, İstanbul, İzmir, Erzurum, Antalya, Balıkesir v.s) öğrencilere gündüzlü eğitim olanakları sağlamaktadır (MEB 2001). İlköğretim Okulu Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği (Eğitilebilir) Olan Çocuklar Eğitim Programı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Örneğin; Eğitilebilir iş okulu adıyla, Erzurum'da 'da açılan Recep Birsin Özen iş Okulu gündüzlü olarak hizmet vermekte, kültür dersleri yanında iş ve sanat eğitimi kapsamında; ev ekonomisi, el sanatları, ağaç işleri, mum atölyesinde konularla ilgili olarak eğitim verilmektedir. İş ve sanat eğitimi programında yeterli beceriye ulaştığı tespit edilen öğrenciler mesleğe yöneltene ve izleme kurulu kararınca kendilerine uygun bir iş yerine, iş yeri rehber öğretmeni tarafından yerleştirilir.

3.10. Öğrenme Ve Öğretme Süreci

Programın amacına uygun olarak yürütülebilmesi için öğrenme ve öğretme sürecinin etkili olarak kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

- Öğrenme ve öğretme süreci planlanırken bireyin performans düzeyi, özellikleri ile öğrenme şekilleri dikkate alınmalıdır.
- Destek eğitim için kullanılan sürenin sonunda belirlenen hedefe ulaşılabilmesi için zaman kullanımı en doğru şekilde planlanmalıdır.
- Öğrenme ve öğretme sürecinde uygun strateji, yöntem, araç gereç ve materyaller seçilmelidir.
- Programda yer alan etkinliklerin, somuttan soyuta, kolaydan zora doğru aşamalı olarak hazırlanmasına ve uygulanmasına dikkat edilmelidir.
- Çalışmalarda kullanılan dilin ve uygulanan etkinliklerin bireyin yaşına ve özelliklerine uygun olmasına özen gösterilmelidir.
- Günlük yaşamda bireylerin etkili iletişim kurabilmeleri ve iletişim stratejilerini kullanabilmeleri için uygun ortamlar hazırlanmalı ve etkinlikler çeşitlendirilmelidir (Zihin Engelliler Destek Eğitim Programı: 8).

3.10.1. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı: Özel gereksinimli bireyin gelişim alanlarında eğitsel gereksinimlerini karşılamak üzere uygun eğitim ortamlarından ve destek eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmasını öngören yazılı dokümana

denir. Bu doküman aile, öğretmen ve ilgili uzmanların iş birliği ile planlanır ve bireyin ailesinin onayı ile uygulanır. Bireyselleştirilmiş eğitim programlarında öğrencinin o andaki eğitsel işlevde bulunma ve ya performans düzeyi, bir yılın sonunda gerçekleşecek uzun dönemli amaçlar, kısa dönemli amaçlar, öğrenciye sağlanabilecek özel eğitim hizmetleri ve destek hizmetler, öğrenciye sunulacak hizmetlerin ne zaman başlayacağını, devam edeceği ve biteceği süreyi, değerlendirme zamanlarını belirten bir zaman çizelgesi, sunulacak hizmetlerden kimlerin sorumlu olduğu, objektif ölçütlere dayalı olarak hangi araçlarla ve nasıl değerlendirileceği bulunur (Vuran 2005).

Özel eğitim öğretmenleri özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerle eğitim öğretim faaliyeti yürütürken, bu öğrencilerin eğitsel işlevde bulunma düzeylerini dikkate almak durumundadır, öğrenciler için bireysel olarak gerek farklı eğitim düzenlemeleri, gerekse bu düzenlemeler içinde farklı amaçlara gereksinim duyulduğundan BEP hazırlamak zorundadırlar. Ülkemizde 1997 yılında yayımlanan 573 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname'yle BEP hazırlanması ve uygulanması ilk defa zorunlu hale getirilmiştir.

Bireyselleştirilmiş eğitim programı, eğitim programından hareketle anne-baba, özel eğitim öğretmenleri, okul yöneticileri ve diğer ilgili uzmanların oluşturduğu ekibin denetiminde bedensel, toplumsal, duyuşsal ve bilişsel alanlarda yapabildiklerini dikkate alarak, yetersizliği olan kişinin yaşına göre göstermesi beklenen toplumsal normların gerektirdiği bedensel, toplumsal, duyuşsal ve bilişsel davranışları göstermesi için, gerekli ek eğitsel yaşantıların, ortamların ve görev alacak kişilerin ve çalışma sürelerinin gösterildiği plandır (Özyürek 2004: 27).

3.10.1.1. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (Bep)'nin İçeriği

Özel eğitim aslında bir iyileştirme programı olarak ta değerlendirilmektedir. Özel eğitimde amaç sadece okuma-yazma öğretmek değil, bireyi topluma kazandıracak becerileri ve yetenekleri bireyin ihtiyaçları ve gereksinimleri çerçevesinde belirleyerek bireysel eğitimi hedef almaktadır (Ataman 2003: 18).

PL 94–142 sayılı yasada BEP'de yer alması gereken başlıca unsurlar şöyle tanımlanmaktadır:

- a) Çocuğun o anki eğitim performansını,
- b) Kısa dönemli öğretim hedeflerini de içeren yıllık(uzun dönemli) amaçları,

c) Çocuğa sağlanabilecek özel eğitim hizmetlerini ve çocuğun normal eğitim programlarına ne ölçüde katılabileceğini,

d) Bu tür hizmetlere başlanması için düşünülen zaman ve devam edeceği süreyi, uygun amaç, ölçüt, değerlendirme sürecini, öğretim amaçlarının değerlendirilmesi için en azından bir yılı esas alan zaman çizelgesini ortaya koymalıdır. (McLoughlin ve Lewis 1981: 227).

Özel gereksinimli öğrencinin eğitsel gereksinimlerine yanıt vermesi beklenen nitelikli bir bireyselleştirilmiş eğitim programı aşağıda belirtilen öğeleri içermelidir.

1. Öğrencinin o andaki eğitsel işlevde bulunma veya performans düzeyi,
2. Eğitsel performans düzeyi, bulunduğu gelişim evresi ve yaş gibi faktörleri dikkate alınarak belirlenen bir yılın sonunda gerçekleşecek uzun dönemli amaçlar,
3. Uzun dönemli amaçlara ulaşmayı sağlayacak kısa dönemli amaçlar,
4. Öğrenciye sağlanabilecek özel eğitim ve destek hizmetler,
5. Öğrenciye sunulacak olan hizmetlerin ne zaman başlayacağını, devam edeceği ve biteceği süreyi, değerlendirme zamanlarını belirten bir zaman çizelgesi,
6. Öğrenciye sunulacak hizmetlerden sorumlu olacak kişiler,
7. BEP'in objektif ölçütlere dayalı olarak hangi araçlarla ve nasıl değerlendirileceği,
8. Normal eğitim programlarına katılım düzeyi (McLoughlin ve Lewis 1992: 227).

3.10.1.2. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Niçin Kullanılmalıdır?

BEP' in kullanılma nedenleri kısaca bireye uygun eğitim hizmetlerinin sunulması, bireye uygun ve gerçekçi amaçların belirlenmesi, bu amaçlarının karşılanıp karşılanmadığını ortaya koymak olarak sıralanabilir. Ayrıca aşağıdaki gibi çeşitli açılardan ele alınabilir.

1. Öğrenci açısından: BEP kişisel, mantıklı ve adildir. Engelli öğrenci, herkes gibi olmadığını veya tamamen farklı olduğunu hissetmez. Diğer öğrencilerin gereksinim duyduğu türden bir eğitime gereksinimi olduğu için, bir okula kayıt olur. BEP, engelinden ötürü olan farklı gereksinimlerinin neler olduğunu belirtir ve özel eğitimle, bilgi ve beceri eksikliklerini nasıl kapatacağını açıklar. BEP' de öğrenmeyi daha anlamlı hale getirecek teknikleri öğrenmiş öğretmenlerin katılımı sağlanmalıdır.

Bu da, çocukların program dışına alınmadan, diğer öğrencilerle bir arada oldukları ortamlarda yapılmalıdır (Fiscus ve Mandell 1997: 96).

2. Anne-babalar açısından: BEP planlamanın güvencesidir. Bireysel ve geçici çözüm hizmetlerine karşı koruyucudur ve masrafların aileye yansımını önler. BEP, tüm koşulları düşünerek, ortak kararlar almış kişiler tarafından, ayrıntıları ile planlanmış hizmetlerle çocuğa sağlanır. Bu hizmetler fonların kısıtlı ya da öğrencilerin özel ihtiyaçlarının eğitimde önceliğinin az oluşu gibi nedenlerle engellenemez. Yerleştirme tamamlandığından başka bir şekilde ya da anne-babalara bildirilmeden değiştirilemez (Fiscus ve Mandell 1997: 96).

3. Öğretmenler açısından: BEP kolayca ulaşılabilir ve geçerliliği olan bir bulgudur. Destekleyici deneyimle bağ kuran, araç ve yönergedir. Öğretmen, öğrencinin karşılaştığı durumları analiz edecek ve paylaşacak en önemli kişidir. BEP günlük ders planının temelidir. Öğretmeni ve öğrenciyi hedef olarak beklenen sonuç üzerinde tutar (Fiscus ve Mandell, 1997: 96).

4. Toplum açısından: BEP, yasanın yerine getirilmesidir. Yasaya uygun yeterliliklerde olması, BEP' i, öğrenciye, aileye ve öğretmenlere faydalı yapmaz. BEP yararlı bir doküman olduğu için kanunlaştırılmıştır (Schmitt 1998: 102).

3.10.1.3. Bireyselleştirilmiş Öğretim Programı (BÖP)

Bireyselleştirilmiş öğretim programı, bireyselleştirilmiş eğitim programında öğrencinin kazanması gereken davranışları kazanması için öğrencinin ve çalışanların yapması gerekenleri ayrıntılı, belirgin ve açıkça belirten plandır (Özyürek 2004: 27).

Artık, günümüzde sorun yetersizlikten etkilenmiş çocuğu bir okula ya da kuruma yerleştirmek kadar, yerleştirildiği okul ya da kurumda yetersizliğin etkilerini en aza indirecek şekilde ve toplumsal normların gerektirdiği davranışları kazanmasını sağlayan eğitim programlarını geliştirmektir. Bu ise, bireyselleştirilmiş eğitim programını geliştirmekle mümkündür (Özyürek 2004: 28).

Yetersizlikten etkilenmiş öğrenciler için öğretim programı hazırlanırken, kullanılan yöntemin hem etkili hem de verimli olması göz önünde bulundurulmalıdır (Miller ve Test 1989; Snell 1982).

Yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde (Smith ve Simpson 1989; Maher 1983). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)'lerinin Öğretim

uygulamalarında, özellikle öğrenme güçlüğü olan çocuklarda kullanılmış, etkili olduğu belirlenmiştir.

Ülkemizde ise öğrencilerin yapabildiklerine göre hazırlanarak sınıf öğretmenine verilen öğretim planıyla yapılan öğretimin, zihinsel yetersizliği olan öğrencilerde ders amaçlarının gerçekleşmesine yol açıp açmadığı” ve öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere “Bireyselleştirilmiş Öğretim Yöntemi” ile saat öğretiminin etkili olup olmadığı araştırılmıştır (Timuçin 2000; Yıldızeli 2000: 85). Her iki araştırmada da etkili olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca, ilköğretim okulları 1–5. sınıflarda kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrencilerin eğitimleri ile ilgili olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı geliştirilmesi, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi hususunda uygulayıcı durumunda bulunan sınıf öğretmenleri ve okul idarecilerinin görüşlerine başvurarak, var olan durumu ve sorunları tespit ederek çözüm önerilerini ortaya koymayı amaçlayan bir başka araştırma yapılmıştır (Çuhadar 2006).

Araştırma sonucunda öğretmen ve yöneticiler, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının hazırlanması ve uygulanması ile ilgili çözüm yolları hususunda, ilgili personelin alanda ders ya da kurs alması, BEP ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili fiziksel eksikliklerin giderilmesi, kaynaştırma eğitimi yapılan okullarda rehber öğretmen bulunması, koordinatör okullarda uzman personel görevlendirilmesi, R.A.M. ile ilgili yasal düzenlemeler yapılarak BEP ve kaynaştırma eğitimi konusunda daha çok faydalanılması, internet vasıtası ile BEP ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili uygulama örneklerine yer verilmesi, M.E. M. bünyesinde BEP geliştirme birimi oluşturulması, bu alanda gezici öğretmenlere yer verilmesi gibi tüm çözüm yollarını uygun bulmuşlardır.

Bedensel aktivitelerini normal olarak yerine getiremeyen ve özel gereksinimlere ihtiyacı olan çocukların farklı bir eğitim sürecinden geçmeleri gerekmektedir. Bu eğitim süreci de özel eğitim olarak adlandırılmaktadır. “Özel eğitim programlarının amacı, engelli çocukların bireyler arası ve kendi içinde gösterdiği farklılıkları dikkate alarak onların gereksinimlerini karşılayabilmektir.” (Gürsel 1993; Ataman 2003: 21).

Bep, güçlükleri olan çocukların ihtiyaçlarına ve yeteneklerine uygun bir eğitim sağlanması bakımından büyük önem taşımaktadır (Spodek ve Sorocho 1994: 19).

Bu gereksinimleri karşılamak için üniversitelerde özel eğitim bölümleri açılarak, özel kurslarla özel eğitim öğretilmekte ve engelli kişilerin eğitim olsun bakım olsun ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli donanıma sahip kişiler yetiştirilmektedir.

3.11. Özel Eğitim Öğretmeni Yeterlilik Alanları

Yeterlilik alanlarında bütünlük sağlamak üzere aşağıda belirtilen yeterliliklerin esas alınması, özellikle kaynaştırmanın yaygınlaştırılması hedefleri içinde daha nitelikli öğretmen yetiştirmesini sağlayabileceği düşünülmektedir (Ataman 2004: 36).

Özel eğitim alanından mezun bir öğretmenin belli yeterliliklere sahip olması gerektiği düşünülmektedir. Bu yeterliliklerden bazıları şunlardır (Dickie ve Bauman 199: 91).

- Sınıf motivasyonu ve yönetme becerileri
- Sınıfta davranış değiştirme tekniklerini uygulama (Carlson ve Potter 1972).
- Bireyselleştirilmiş eğitim programları geliştirme
- Öğrencinin ne öğrendiği ve onların neyi bilmesi gerektiği konularındaki performanslarının değerlendirilmesi
- Kişiler arası ilişkiler ve özel eğitim hakkında olumlu tutuma sahip olma
- BEP'lerin geliştirilmesinde çeşitli değerlendirme süreçlerini kullanabilme (Carlson&Potter 1972; Luckner 1991: 98).
- Evde program amaçlarının gerçekleştirilmesini güçlendirme ya da destek öğretimi sağlama da ailelere yardım sağlama (Luckner 1991: 98).

Millî eğitim bakanlığı, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından 2002 yılında başlatılan, (TEDP) Temel eğitime destek projesi “öğretmen eğitimi bileşeni” Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri başlıklı proje kapsamında öğretmenlik mesleğinin bileşenleri üç boyutta toplanarak tanımlanmaktadır. Bunlar; genel kültür, özel alan ve eğitime-öğretme yeterlilikleridir.

Proje kapsamında, özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin sahip olması gereken beceriler ve nitelikler de; (1) Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerle ilgili yüksek beklentilere sahip olmak, (2) Yaş, cinsiyet, sakatlık, ırk ve din farkı gözetmeksizin tüm öğrencilerin milli müfredat dâhil olmak üzere geniş, dengeli ve farklılaştırılmış bir müfredata sahip olduklarını kabul etmek, (3) Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin özel ihtiyaçlarının karşılanmasında diğer uzmanlarla işbirliği yapmak da dâhil olmak üzere okul ya da birim yaklaşımının gelişimine ve sürdürülmesine katkıda bulunmaya isteklilik, (4) Değişen koşullarda ve yeni fikirlere açık olarak öğretme stratejilerini uyarlamaya isteklilik, (5) Eğitim verirken en iyi çalışma uygulamalarını göstermeye ve diğer öğretmenlerle birlikte çalışarak, öğrencilerin kendilerine güvenlerini ve yeterliliklerini artırmaya hazır olmak, (6) Bireysel öğrenme ve gelişim zorluklarını tartışmada ve raporlamada hassasiyet ve profesyonellik, (7) Öğrenme sürecinde ortaklığı temin etmek için veliler ve öğrencilerle birlikte çalışmaya isteklilik, (8) Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerle çalışan farklı profesyonel grupların katkılarına hassasiyetle yaklaşmak ve saygı duymak olarak belirlenmiştir (MEB 2006).

1- Özel Eğitimin Dayanaklarına İlişkin: Yeterli bir özel eğitim öğretmeni; tarihi perspektif içinde kuramsal dayanaklarını ve özel eğitimin yasal temellerini anlar (Pektaş 2008: 16).

2- Öğrencinin Özelliklerine İlişkin: Yeterli bir özel eğitim öğretmeni; yetersizliklerin çocuğun bilişsel, fiziksel, duygusal, toplumsal ve iletişim gelişimi üzerindeki etkileri bilir ve bu alanlarda tüm öğrencilerin gereksinimlerine göre destekler sağlar (Pektaş 2008: 17).

3- Ölçümlere: Yeterli bir özel eğitim öğretmeni; eğitsel ölçümleme sürecini anlar. 3–21 yaş arasındaki bütün öğrencilerin devamlı gelişimi desteklemek için değişik ölçümleme stratejilerini kullanır (Pektaş 2008: 17).

4- Öğretimin Planlanması: Yeterli bir özel eğitim öğretmeni; öğrencilere, farklı öğrenme ihtiyaçlarına göre nasıl yaklaşacağını bilir. Müfredatı özel gereksinimli çocuklara uyarlayabilir. Programı desenlerken, sınıf disiplini, öğrencileri, programın amaçlarını ve topluma ilişkin bilgileri dikkate alır (Pektaş 2008: 17).

5- **Öğrenme Ortamı:** Yeterli bir özel eğitim öğretmeni; bireysel ve grup davranış ve güdülenmesine ilişkin anlayışı öğrenme ortamını yaratmakta ve olumlu toplumsal etkileşimi cesaretlendirmede kullanır. Öğrenmede öğrenciyi etkin kendi kendini güdeleyen hale getirmeyi bilir (Pektaş: 2008: 17).

6- **Öğretimin Sunulması:** Yeterli bir özel eğitim öğretmeni; tarama yöntemleri ile ilgili temel kavramları bilir. Öğrencinin eleştirel düşünme, problem çözme ve performans becerilerini geliştirmek için çeşitli öğretimsel stratejiler kullanır. Muhtevanın öğrenci için anlamlı hale gelmesine yarayacak deneyimleri yaratır (Pektaş 2008: 17)

7- **İşbirliği ilişkileri:** Yeterli bir özel eğitim öğretmeni; ana-babalarla, diğer uzmanlarla ve öğrencilerle destekleyici işbirliği yapabilmeyi sağlayacak etkili yazılı, sözel ve görsel iletişim tekniklerini nasıl kullanacağını bilir (Pektaş 2008: 17)

8- **Mesleki İdare ve Liderlik:** Yeterli bir özel eğitim öğretmeni; öğretmek işinin profesyonel bir iş olduğunu anlar. Mesleğini icra ederken standartlarını koruyacak, öğrencinin öğrenmesini geliştirecek ve daha iyi hale gelmesini sağlayacak liderliği yapabilir (Pektaş 2008: 18)

9- **Mesleki Gelişim ve Yansıması:** Yeterli bir özel eğitim öğretmeni; öğrenci, ana baba ve diğer uzmanları etkileyen seçim ve eylemlerini devamlı değerlendirerek uygulamalarına yansıtır. Kendisini mesleki açıdan geliştirecek olanak ve fırsatları gözetir (Pektaş 2008: 18)

Öğretmen yetiştiren kurumların bu yeterlilik alanlarına göre programlarının belirlemeleri gerekmektedir.

3.12. 2008–2009 Öğretim Yılında Ülkemizde Özel Eğitim

Türkiye de 2009–2010 eğitim öğretim yılında Özel eğitim okullarında 36,589, kaynaştırma ve özel eğitim sınıflarında 15,712 özel öğretim kurumları genel müdürlüğüne bağlı özel özel eğitim ilköğretim okullarında ve muhtelif kurslarında 28,180 kişi, ayrıca MEB'e bağlı olan resmi okullarda 46,600 kişi eğitim ve öğretim faaliyetlerinden yararlanabilmektedir. Özel öğretim kurumlarında (rehabilitasyon merkezleri) 2010 verilerine göre 1694 rehabilitasyon merkezi ve 194 özel özel eğitim okulu mevcut, yaklaşık olarak 250.000 kişi özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanmaktadır (www.Ozida.gov.tr).

2009–2010 yılında bu okul ve kurumlarda 6005, rehabilitasyon merkezlerinde özel eğitim öğretmeni ile beraber okul öncesi öğretmeni fizyoterapist psikolog ve rehber öğretmeni, özel eğitim öğretmeni, görev yapmaktadır. Bu sayılan branş öğretmenlerinin çalışması ve imza atması fakat kamu sektörüne atama, istifa, sözleşme bitimi gibi sebeplerle münasebetiyle sürekli öğretmen sayıları değişim göstermektedir. (www.Ozida.gov.tr).

MEB' in kendi bünyesindeki Özel eğitim kurumlarında yaklaşık 7200 yönetici bulunmakta özel özel eğitim kurumlarında 2010 verilerine göre yaklaşık 2500 yönetici kadrosu mevcuttur.

Türkiye' de dokuz üniversitede zihinsel engelliler öğretmeni yetiştirilmekte ve bunların yedisi mezun vermektedir. Tüm mezunların toplamı alındığında, Türkiye' de lisans derecesine sahip zihinsel engelliler öğretmeni açığının en iyimser tahminle en az beş binin üzerinde olduğu sonucu çıkarılabilir. Öte yandan, belirtilen dokuz üniversitenin yetiştireceği zihin engellilerin öğretmenliği lisans programlarının kontenjanlarının toplamı 395'tir. Dolayısıyla, beş binin üzerindeki açığın bu dokuz üniversitenin yetiştireceği zihinsel engelliler öğretmenleriyle kapanması olanaksızdır. Bu nedenle, Türkiye'deki zihinsel engelliler öğretmeni eksikliği, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açılan sertifika programlarıyla geçici olarak çözülmeye çalışılmaktadır (Kırcaali-İftar 2006: 77) .

Artan nüfus ve bu nüfus içindeki özel eğitim gerektiren bireylerin oranının fazla oluşu nedeniyle özel eğitim alanında ciddi anlamda personel ve öğretmen sıkıntısı yaşanmaktadır.

Özel eğitim alanında yer alan öğretmen açığını kapatmak için Milli Eğitim Bakanlığı çeşitli dönemlerde alan dışı programlardan mezun olan bireylerin atamaları ve hizmet içi eğitimlerine yer vermiştir. Bu programlar çoğunlukla eğitim bilimleri alanı içinde yer alan program geliştirme, ölçme değerlendirme, sınıf öğretmenliği ve sosyoloji alanlarından oluşmaktadır (2006 MEB verileri).

Diğer alanlardan atamaları yapılan öğretmenler özel eğitim alanını ancak göreve başladıklarında tanımaktadırlar. Dolayısıyla özel eğitim gereksinimi olan bireylerle ilk karşılaştıklarında kendilerini hayal kırıklığı, duygusal çöküntü, karmaşa, pişmanlık, ne öğreteceğini, nasıl öğreteceğini ve ne yapacağını bilememek gibi karmaşık bir durum içinde bulabilmektedirler. Ayrıca son yıllarda özel eğitim

alanına hizmet vermek isteyen sınıf öğretmenleri için iki haftalık veya bir aylık hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenmektedir. Bu seminer sonucunda sınıf öğretmenlerine özel eğitim sertifikası verilmekte ve branş değişikliği isteyenlerin zihinsel engelliler sınıf öğretmeni olarak ataması yapılmaktadır (2006 MEB verileri).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi açıklanmıştır. Araştırmada kullanılan model, evren ve örneklem, verilerin toplanması, verilerin analizi ile ilgili yapılan bütün çalışmalar değerlendirilecektir. Ayrıca araştırmada kullanılan istatistikî yöntemler değerlendirilmiştir.

4.1.Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, Zihinsel Engelliler Destek Eğitim Programının Uygulayıcı Öğretmenler Boyutuyla Değerlendirilmesi, Uygulayıcı Öğretmenlerle ile yapılan betimsel bir çalışmadır.

Bu araştırmada, Erzurum ili ve ilçelerinde bulunan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine başvurulmuştur. Zihinsel engelliler destek eğitim programının bazı değişkenler açısından uygulayıcı öğretmenler boyutuyla değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Anket sonuçları uygulanan spss programı ile istatistiksel olarak ortaya konmuştur. Bu yönü ile araştırma bilimsel bir nitelik kazanmıştır.

4.2. Evren Ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini ve örneklemini 2009– 2010 Eğitim Öğretim yılında Erzurum merkezinde ve ilçelerindeki Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezinde çalışan 36 öğretmen ve 4 idareci oluşturmaktadır. Vereiler il Valiliği ve Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınarak Rehabilitasyon Merkezlerinde toplanmış ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sorumlu Müdürleri tarafından veri toplama aracının uygulandığı onaylanmıştır. Evrenin tamamına yakın bir kısmına ulaşılmıştır.

4.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri anket ile toplanmıştır. Ankette ilk olarak kişisel bilgilerin yer aldığı 6 soruluk bir bilgi form bulunmaktadır. Anketin ikinci kısmında Rehberlik Araştırma Merkezi Özel Eğitim Hizmetleri Bölümünün genel özelliklerini ortaya koyan 20 soru, Rehberlik Araştırma Merkezi Özel Eğitim Hizmetleri Bölümüne çocuk yönlendirmesini ölçmeyi amaçlayan 5 soru, Özel Eğitime Muhtaç Bireylerin tıbbi tanılanmasına yönelik 8 soru, Özel Eğitime Muhtaç Bireylerin eğitsel değerlendirilmesi ve tanılanmasına yönelik 23 soru, Özel Eğitime Muhtaç Bireylerin

yönlendirilme, yerleştirilme ve izlenmesine dönük 10 soru, Özel Eğitime Muhtaç Bireylerin eğitimlerine dönük hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programlarını kapsayan 9 soru, Özel Eğitime Muhtaç Bireylerin kaynaştırma programı ile ilgili olarak 10 soru bulunmaktadır.

Bu araştırmada verilerin toplanmasında daha önce Tiryakioğlu (2009) tarafından yüksek lisans tezinde kullandığı ve YÖK tarafından yayınlanan “Rehberlik Araştırma Merkezi müdürlerinin Özel Eğitim Bölümünün Sorunlarını Algılamaları” adlı tezinde kullanmış olduğu anket formu kendisinden izin alınarak kullanılmıştır. İzin yazısı ektedir.

Anket Erzurum ili merkezinde bulunan Deniz Yıldızı Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi, Uzmanlar Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi, Çizmelioglu Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi, Erzurum ili Horasan ilçesinde faaliyette olan Özel İnci Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezinde 2009-2010 eğitim-öğretim yılı içerisinde güz dönemi eylül 1-7 tarihleri arasında uygulanmıştır. Uygulamada bağımsız olmaları istenmiş kendilerinin soruları dikkatli okumaları tekrar hatırlatılmış ve cevaplamaları için yeterli süre verilmiştir.

Verilerin Analizi

Deneklere uygulanan anketlerden elde edilen bilgiler kodlanarak Excel programı yardımı ile bilgisayara yüklenmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde istatistik paket programı kullanılmıştır.

Ankette kullanılan puan aralığı ve seçenekleri aşağıdaki gibidir.

1- Katılmıyorum:	1
2- Kısmen katılmıyorum:	2
3- Kararsızım:	3
4- Kısmen katılıyorum:	4
5- Katılıyorum:	5

Verilerin analizinde bilimsel istatistiklerden frekans (f), yüzde (%), ortalama (X), değerleri bulunarak işlemler yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, yaş, mezun oldukları program, mesleki kıdem ve öğrenim durumlarına ilişkin frekans ve yüzde değerleri, öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü genel özelliklerine yönelik verdikleri yanıtlara ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri, öğretmenlerin RAM Özel Eğitim

Hizmetleri Bölümü'ne çocuk yönlendirmeye yönelik verdikleri yanıtlara ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri, öğretmenlerin tıbbi tanılamaya yönelik verdikleri yanıtlara ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri, öğretmenlerin eğitsel değerlendirme ve tanılamaya yönelik verdikleri yanıtlara ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri, öğretmenlerin yönlendirme, yerleştirme ve izlemeye yönelik verdikleri yanıtlara ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri, öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı'na (bep) yönelik verdikleri yanıtlara ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri, öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik verdikleri yanıtlara ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri, araştırmaya katılan öğretmenlerin ram Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik görüşlerinin yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin kruskal wallis-h testi, öğretmenlerin ram Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik görüşlerinin hangi yaş grupları arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan mann whitney-u testi, araştırmaya katılan öğretmenlerin ram özel eğitim hizmetleri bölümü'nün sorunlarına yönelik görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin kruskal wallis-h testi, araştırmaya katılan öğretmenlerin ram özel eğitim hizmetleri bölümü'nün sorunlarına yönelik görüşlerinin öğrenim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin kruskal wallis-h testi yapılmıştır.

BEŞİNCİBÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

ÖZEL EĞİTİMLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALARDA ELDE EDİLEN SONUÇLAR

Tablo 1.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet, Yaş, Mezun Oldukları Program, Mesleki Kıdem ve Öğrenim Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişken		f	%
Cinsiyet	Kadın	16	40
	Erkek	24	60
	Toplam	40	100
Yaş	20-25 yaş	16	40
	26-30 yaş	13	32,5
	31-35 yaş	4	10
	46 yaş ve üzeri	7	17,5
	Toplam	40	100
Mezun Olunan Program	PDR	1	2,5
	Psikoloji	1	2,5
	Zihinsel Engelliler	38	95
	Toplam	40	100
Mesleki Kıdem	1 yıldan az	23	57,5
	1-3 yıl arası	5	12,5
	4-6 yıl arası	6	15
	10 yıl ve üzeri	6	15
	Toplam	40	100
Öğrenim Durumu	Önlisans	2	5
	Lisans	36	90
	Yüksek lisans	2	5
	Toplam	40	100

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin 16'sının (%40) kadın, 24'ünün (%60) erkek; 16'sının (%40) 20-25 yaş arası, 13'ünün (%32,5) 26-30 yaş, 4'ünün (%10) 31-35 yaş ve 7'sinin (%17,5) 46 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin 1'i (%2,5) PDR, 1'i (%2,5) Psikoloji ve 38'i (%95) Zihinsel Engelliler mezunu olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine bakıldığında 23'ünün (%57,5) bir yıldan daha az, 5'inin (%12,5) 1-3 yıl arası, 6'sının (%15) 4-6 yıl arası ve 6'sının (%15) 10 yıl ve üzeri kıdeme sahip oldukları görülmektedir. Öğrenim durumları açısından ise öğretmenlerin 2'si (%5) önlisans, 36'sı (%90) lisans ve 2'si (%5) yüksek lisans mezunudur.

Tablo 1.2. Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü Genel Özelliklerine Yönelik Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü Genel Özellikleri														
Maddeler	Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Katılıyorum		N	x	s.s	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
Madde 2	1	2,5	2	5	4	10	9	22,5	24	60	40	4,325	1,022	1
Madde 1	2	5	5	12,5	4	10	8	20	21	52,5	40	4,025	1,270	2
Madde 15	2	5	-	-	9	22,5	14	35	15	37,5	40	4,000	1,037	3
Madde 9	3	7,5	1	2,5	8	20	10	25	18	45	40	3,975	1,208	4
Madde 4	4	10	3	7,5	4	10	9	22,5	20	50	40	3,950	1,357	5
Madde 8	2	5	2	5	-	-	17	42,5	12	30	40	3,875	1,066	6
Madde 13	3	7,5	3	7,5	5	12,5	14	35	15	37,5	40	3,875	1,223	7
Madde 14	2	5	-	-	16	40	8	20	14	35	40	3,800	1,090	8
Madde 18	1	2,5	4	10	8	20	16	40	11	27,5	40	3,800	1,042	9
Madde 3	6	15	2	5	3	7,5	13	32,5	16	40	40	3,775	1,423	10
Madde 7	4	10	5	12,5	4	10	11	27,5	16	40	40	3,750	1,372	11
Madde 16	2	5	2	5	12	30	14	35	10	25	40	3,700	1,066	12
Madde 19	2	5	5	12,5	9	22,5	11	27,5	13	32,5	40	3,700	1,202	13
Madde 6	4	10	3	7,5	9	22,5	10	25	14	35	40	3,675	1,308	14
Madde 17	2	5	2	5	12	30	16	40	8	20	40	3,650	1,026	15
Madde 10	7	17,5	1	2,5	8	20	10	25	14	35	40	3,575	1,448	16
Madde 11	7	17,5	4	10	9	22,5	5	12,5	15	37,5	40	3,425	1,517	17
Madde 20	7	17,5	1	2,5	12	30	9	22,5	11	27,5	40	3,400	1,392	18
Madde 5	6	15	6	15	8	20	7	17,5	13	32,5	40	3,375	1,462	19
Madde 12	13	32,5	4	10	8	20	9	22,5	6	15	40	2,775	1,493	20

Tablo 2’de görüldüğü üzere, öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü genel özelliklerine yönelik verdikleri yanıtlara ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri incelendiğinde “Bölümün hizmet verdiği bina RAM açılış standartlarına uygun fiziksel donanım (gerekli oda sayısı) sahiptir” ifadesine $X=4,325$ ortalamayla katılımın en yüksek olduğu görülmekte, buradan bölümün hizmet verdiği binanın her ne kadar gerekli oda sayısına sahip olduğu cevabı verilmiş ise de yapmış olduğumuz izlenimler neticesinde bazı kurumların yeterli ve gerekli donanımına sahip olmadığını gözlemlenmiştir. “Bölüm çalışanları tarafından özel eğitim ile ilgili çeşitli konularda konferans, toplantı, panel, seminer ve kurslar düzenlenir.” ifadesine $X=2,775$ ortalamayla katılımın en az olduğu madde olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölüm çalışanlarına yönelik; konferans, panel, seminer ve kurs gibi hizmet içi eğitimlerin yeterli ve düzenli olarak verilmediği görülmektedir.

Tablo 1.3. Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'ne Çocuk Yönlendirmeye Yönelik Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'ne Çocuk Yönlendirme														
Maddeler	Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Katılıyorum		N	x	s.s	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
Madde 21	2	5	3	7,5	7	17,5	11	27,5	17	42,5	40	3,950	1,175	1
Madde 24	6	15	-	-	3	7,5	12	30	19	47,5	40	3,950	1,395	2
Madde 23	3	7,5	4	10	8	20	9	22,5	16	40	40	3,775	1,290	3
Madde 22	4	10	3	7,5	7	17,5	11	27,5	15	37,5	40	3,750	1,315	4
Madde 25	4	10	4	10	5	12,5	13	32,5	14	35	40	3,725	1,320	5

Tablo 3'de görüldüğü üzere, öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'ne çocuk yönlendirmeye yönelik verdikleri yanıtlara ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri incelendiğinde “*Bölüm çocukların sorunlarının tespiti için ilk başvurulana birimdir.*” ifadesine $X=3,95$ ortalamayla katılımın en yüksek olduğu görülmektedir. Yasal olarak çocuğun sorunlarının tespiti ve belgelenmesinde yetkili birim olması dolayısı ile ilk başvurulana birim olarak karşımıza çıkmaktadır. “*Okullar tarafından bölüme yönlendirilen öğrenciler değerlendirme sürecinde okulları tarafından takip edilmektedir.*” ifadesine $X=3,725$ ortalamayla katılımın en az olduğu madde olarak karşımıza çıkmaktadır. Değerlendirme sürecinde okullardan ziyade öğrencinin rapor alması ve bu alınan rapor doğrultusunda eğitimin devamı için özel kurumlar takibi yapmakta gerekli olan bilgileri de çocuğun okulu ile istekleri doğrultusunda paylaşmaktadır.

Tablo 1.4. Öğretmenlerin Tıbbi Tanılamaya Yönelik Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tıbbi Tanılama														
Maddeler	Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Katılıyorum		N	x	s.s	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
Madde 33	-	-	-	-	6	15	13	32,5	21	52,5	40	4,375	,740	1
Madde 27	2	5	1	2,5	3	7,5	15	37,5	19	47,5	40	4,200	1,042	2
Madde 32	2	5	1	2,5	5	12,5	14	35	18	45	40	4,125	1,066	3
Madde 26	1	2,5	1	2,5	6	15	17	42,5	15	37,5	40	4,100	,928	4
Madde 31	2	5	2	5	5	12,5	16	40	15	37,5	40	4,000	1,086	5
Madde 30	4	10	3	7,5	6	15	12	30	15	37,5	40	3,775	1,310	6
Madde 28	5	12,5	3	7,5	6	15	11	27,5	15	37,5	40	3,700	1,381	7
Madde 29	6	15	1	2,5	11	27,5	11	27,5	11	27,5	40	3,500	1,339	8

Tablo 4’de görüldüğü üzere, öğretmenlerin tıbbi tanılamaya yönelik verdikleri yanıtlara ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri incelendiğinde “Bölüm eğitsel değerlendirme raporu düzenlemeden önce bireyin tıbbi rapor almasını istemektedir.” ifadesine $X=4,375$ ortalama ile katılımın en yüksek olduğu görülmektedir. Yasal olarak bireyin eğitsel değerlendirilmeye girebilmesi için tam teşekküllü bir devlet hastahanesinde tıbbi rapor alması ve almış olduğu raporun bireysel eğitime ihtiyaç duyduğunu belirten rapor alması gerekmektedir. “Bölüme yönlendirilen çocukların Tıbbi Rapor’ ları zamanında elimize ulaşmaktadır.” ifadesine $X=3,5$ ortalama ile katılımın en az olduğu görülmektedir. Bölüme yönlendirilen bireylerin raporları çok uzun zaman içinde RAM’a ulaşmakta RAM’dan da randevu alarak işlem yapabilen bireyler eğitim ihtiyaçları karşılanması noktasında eğitimleri sekteye uğramaktadır. Zihinsel engeli bulunan veya başka bir engel den dolayı özel eğitime ihtiyaç duyan bir bireyin verilen küçük bir arada bile olumsuz etkilenmekte gelişimi geri kalmaktadır.

Tablo 1.5. Öğretmenlerin Eğitsel Değerlendirme ve Tanılamaya Yönelik Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama														
Maddeler	Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Katılıyorum		N	x	s.s	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
Madde 53	-	-	-	-	2	5	16	40	22	55	40	4,500	,599	1
Madde 55	1	2,5	2	5	5	12,5	11	27,5	21	52,5	40	4,225	1,025	2
Madde 52	-	-	1	2,5	9	22,5	12	30	18	45	40	4,175	,873	3
Madde 48	1	2,5	-	-	8	20	15	37,5	16	40	40	4,125	,911	4
Madde 35	1	2,5	2	5	5	12,5	17	42,5	15	37,5	40	4,075	,971	5
Madde 39	2	5	2	5	4	10	16	40	16	40	40	4,050	1,084	6
Madde 40	2	5	2	5	7	17,5	11	27,5	18	45	40	4,025	1,143	7
Madde 56	2	5	1	2,5	8	20	12	30	17	42,5	40	4,025	1,097	8
Madde 54	2	5	2	5	6	15	14	35	16	40	40	4,000	1,109	9
Madde 45	1	2,5	1	2,5	10	25	14	35	14	35	40	3,975	,973	10
Madde 50	2	5	2	5	7	17,5	14	35	15	37,5	40	3,950	1,108	11
Madde 42	2	5	2	5	8	20	13	32,5	15	37,5	40	3,925	1,118	12
Madde 51	3	7,5	1	2,5	6	15	16	40	14	35	40	3,925	1,141	13
Madde 43	-	-	3	7,5	13	32,5	10	25	14	35	40	3,875	,991	14
Madde 34	1	2,5	3	7,5	12	30	10	25	14	35	40	3,825	1,083	15
Madde 38	3	7,5	2	5	7	17,5	15	37,5	13	32,5	40	3,825	1,174	16
Madde 44	5	12,5	1	2,5	6	15	14	35	14	35	40	3,775	1,310	17
Madde 37	3	7,5	3	7,5	4	10	21	52,5	9	22,5	40	3,750	1,126	18
Madde 49	3	7,5	3	7,5	9	22,5	13	32,5	12	30	40	3,700	1,202	19
Madde 41	4	10	1	2,5	12	30	10	25	13	32,5	40	3,675	1,248	20
Madde 36	3	7,5	4	10	10	25	11	27,5	12	30	40	3,625	1,233	21
Madde 46	4	10	2	5	13	32,5	8	20	13	32,5	40	3,600	1,277	22
Madde 47	8	20	2	5	9	22,5	12	30	9	22,5	40	3,300	1,417	23

Tablo 5’de görüldüğü üzere, öğretmenlerin eğitsel değerlendirme ve tanılamaya yönelik verdikleri yanıtlara ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri incelendiğinde “*Bölüm tarafından değerlendirme raporu verilen her çocuk için eğitim planı hazırlanmaktadır.*” ifadesine $X=4,5$ ortalamayla katılımın en yüksek olduğu görülmektedir. Bölümün eğitsel rapor verdiği her bireyin eğitimlerinin devam edebilmesi ve bunun bir plan dahilinde yapılması gerekmektedir ve bu kanuni bir zorunluluktur. Eğitsel raporu olan her birey için raporu doğrultusunda rapor süresince geçerli olmak üzere o rapor süresini kapsayan Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) bireysel eğitici tarafından hazırlanmaktadır. “*Bölümün düzenlediği eğitsel raporlara kurumlar tarafından itiraz olmamaktadır.*” ifadesine $X=3,3$ ortalamayla katılımın en az olduğu görülmektedir. Bölümün düzenlediği raporlara özel eğitim kurumlarının ticari kaygularından dolayı itiraz edilmediğini gözlemlerimiz neticesinde tespit ettik. İtiraz edilen birey için yeni rapor hazırlanıp kuruma ulaşana kadar geçen sürede kurum fatura kesmemektedir. Bu durum kuruma maddi kayıp olarak yansıdığı için özel eğitim kurumlarında bölüm tarafından verilen raporlara itiraz edilmediğini ayrıca gözlemlemiş bulunmaktayız.

Tablo 1. 6. Öğretmenlerin Yönlendirme, Yerleştirme ve İzlemeye Yönelik Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Maddeler	Yönlendirme, Yerleştirme ve İzleme													
	Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Katılıyorum		N	x	s.s	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
Madde 60	2	5	1	2,5	9	22,5	9	22,5	19	47,5	40	4,050	1,131	1
Madde 57	2	5	-	-	11	27,5	10	25	17	42,5	40	4,000	1,086	2
Madde 65	1	2,5	-	-	10	25	16	40	13	32,5	40	4,000	,905	3
Madde 64	1	2,5	1	2,5	12	30	10	25	16	40	40	3,975	1,025	4
Madde 58	2	5	2	5	7	17,5	15	37,5	14	35	40	3,925	1,095	5
Madde 66	1	2,5	2	5	11	27,5	15	37,5	11	27,5	40	3,825	,984	6
Madde 59	5	12,5	2	5	8	20	7	17,5	18	45	40	3,775	1,404	7
Madde 63	2	5	3	7,5	11	27,5	12	30	12	30	40	3,725	1,131	8
Madde 62	4	10	2	5	11	27,5	12	30	11	27,5	40	3,600	1,236	9
Madde 61	7	17,5	1	2,5	9	22,5	9	22,5	14	35	40	3,550	1,449	10

Tablo 6’da görüldüğü üzere, öğretmenlerin yönlendirme, yerleştirme ve izlemeye yönelik verdikleri yanıtlara ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri incelendiğinde “*Bölüm yerleştirme kararında velinin yazılı görüşünü dikkate almaktadır*” ifadesine $X=4,05$ ortalamayla katılımın en yüksek olduğu görülmektedir. Bölümde bireyler yakın olan eğitim kurumu yerine doğrudan velinin isteğine bağlı olarak velinin yazılı başvurusu neticesinde talep ettiği okul

yada kuruma yerleştirilmektedir. Doğrudan velinin isteği doğrultusunda yapılan bu yerleştirmeler bireyin gelişimini zaman zaman olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durumda kurum kurucuları ile veli arasında var olan ilişkinin seyri bireyin eğitime dönem dönem olumsuz yansımaktadır. “Bölüm çocuğu ikamet adresine göre mümkün olan en yakın okul veya kuruma yerleştirmektedir.” ifadesine $X=3,55$ ortalamayla katılımın en az olduğu görülmektedir. Bölüm çocuğu yerleştirirken yakın olan kuruma değil de velinin tercih ettiği kuruma yerleştirmektedir. Veli de yakın olan kurumdan ziyade kendi bireysel ilişkilerine göre kurum tercihi yapmaktadır.

Tablo 1.7. Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı’na (BEP) Yönelik Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Maddeler	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)													
	Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Katılıyorum		N	x	s.s	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
Madde 68	-	-	1	2,5	3	7,5	9	22,5	27	67,5	40	4,550	,749	1
Madde 75	-	-	2	5	3	7,5	13	32,5	22	55	40	4,375	,837	2
Madde 74	3	7,5	1	2,5	1	2,5	14	35	21	52,5	40	4,225	1,143	3
Madde 69	3	7,5	2	5	4	10	8	20	23	57,5	40	4,150	1,251	4
Madde 67	6	15	-	-	3	7,5	10	25	21	52,5	40	4,000	1,414	5
Madde 70	2	5	2	5	8	20	10	25	18	45	40	4,000	1,154	6
Madde 71	2	5	1	2,5	9	22,5	11	27,5	17	42,5	40	4,000	1,109	7
Madde 73	3	7,5	3	7,5	9	22,5	14	35	11	27,5	40	3,675	1,185	8
Madde 72	6	15	2	5	5	12,5	19	47,5	8	20	40	3,525	1,300	9

Tablo 7’de görüldüğü üzere, öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı’na (BEP) yönelik verdikleri yanıtlara ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri incelendiğinde “Bölüm eğitsel değerlendirmesi yapılan her öğrenci için standart eğitim planı dışında BEP hazırlamaktadır” ifadesine $X=4,55$ ortalamayla katılımın en yüksek olduğu görülmektedir. Her öğrenci için BEP hazırlanmakta, BEP hazırlanmadan eğitim-öğretim faaliyeti gerçekleştirilemediği ve eğitime başlamadan önce her birey için eğitim planı doğrultusunda BEP hazırlamak yasal zorunluluk olduğu için BEP hazırlanarak eğitime başlanmaktadır. “Bölümde Eğitim Planı düzenlenirken ailenin ve öğrencinin fikri alınmaktadır.” ifadesine $X=3,525$ ortalamayla katılımın en az olduğu görülmektedir. Bölümde eğitim planı hazırlanırken aile ve öğrencinin fikrinin alınmadığını görmekteyiz. Öğrencinin özel

eğitime ihtiyaçı olan zihinsel engelli yada diğer engel turlerinden herhangi birine sahip olduğu duşuncesi ile oğrencinin fikri alınmamaktadır. Fakat plan hazırlanırken ailenin fikrinin alınması hem oğrenci hem aile aısında faydalı olabilecek iken ailenin gvruşleri alınmayarak eksik kalınmaktadır.

Tablo 1.8. Oğretmenlerin Kaynaştırmaya Ynelik Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans, Yzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Maddeler	Kaynaştırma													
	Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Katılıyorum		N	x	s.s	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
Madde 79	4	10	-	-	5	12,5	12	30	19	47,5	40	4,050	1,239	1
Madde 76	4	10	2	5	7	17,5	13	32,5	14	35	40	3,775	1,270	2
Madde 77	5	12,5	1	2,5	7	17,5	12	30	15	37,5	40	3,775	1,329	3
Madde 85	3	7,5	3	7,5	7	17,5	15	37,5	12	30	40	3,750	1,192	4
Madde 80	6	15	2	5	7	17,5	8	20	17	42,5	40	3,700	1,453	5
Madde 84	3	7,5	2	5	12	30	12	30	11	27,5	40	3,650	1,166	6
Madde 78	7	17,5	1	2,5	7	17,5	10	25	15	37,5	40	3,625	1,462	7
Madde 83	6	15	2	5	7	17,5	11	27,5	14	35	40	3,625	1,408	8
Madde 82	5	12,5	-	-	11	27,5	17	42,5	7	17,5	40	3,525	1,176	9
Madde 81	8	20	1	2,5	11	27,5	13	32,5	7	17,5	40	3,250	1,354	10

Tablo 8’de gvrulduğu üzere, oğretmenlerin kaynaştırmaya ynelik verdikleri yanıtlara ilişkin frekans, yzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri incelendiğinde “*Bvlimde kaynaştırma kararı verilen oğrencilerin takibi her yıl dzenli olarak yapılmaktadır.*” ifadesine $X=4,05$ ortalamayla katılımın en yksek olduğu gvrulmektedir. Kaynaştırma eğitimi verilen oğrencilerin takipleri oğrencilerin mevcut dzeylelerinde iyileşme ve ilerleme olup olmamasına gvre sreklilik arz eden bir durum olması dolayısı ile takip edilmektedir. Kaynaştırma eğitimine tabi olan bir oğrenci kendi akranları ile aynı seviyeyi yakalayamadığı ve geri kaldığı olđude tekrar kaynaştırma eğitimine ihtiyaçı duyacağı için bunun takibi bu vesile ile sreklı yapılmaktadır. Fakat bir okulda kaynaştırma eğitimine ihtiyaçı duyulmasına ve kaynaştırma eğitimine ihtiyaçı duyan bir ok oğrenci olmasına rağmen okulların byyk bir oğunluğunda kaynaştırma sınıfı bulunmamakta ve bu alanda ki ihtiyaçı giderilmemektedir. “*Bvlm tarafından Kaynaştırma sınıfı oğretmenine kaynaştırma ile ilgili hizmet içi eğitim sağlanmaktadır.*” ifadesine $X=3,25$ ortalamayla katılımın en az olduğu gvrulmektedir. Kaynaştırma eğitimi veren sınıf oğretmenlerine ise kurs, seminer ve benzeri konularda hizmet içi eğitim verilmemektedir. Bu durum

öğretmenlerin alanda yapılan çalışmalardan ve yeni yöntemlerden uzak kalmasına sebep olmakta gelişimi olumsuz yönde etkilemektedir.

Tablo 1.9. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün Sorunlarına Yönelik Görüşlerinin Cinsiyetlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Grup	N	ST	SO	U	z	p
Kadın	16	312	19,50	176	-,442	p>,05
Erkek	24	508	21,17			Anlamsız

Tablo 9' da görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik görüşlerinin cinsiyetlerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin Mann Whitney-U Testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($U=176$, $z=-,442$; $p>,05$). Bu bulgu, kadın ve erkek öğretmenlerin maddelere katılım oranlarının benzer olduğu şeklinde yorumlanabilir. Araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenler sorulara benzer cevaplar vermişlerdir.

Tablo 1.10. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün Sorunlarına Yönelik Görüşlerinin Yaşlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Öğretmenlerin Yaşları	N	SO	X ²	sd	p
Anket Puanı	20-25 yaş	16	17,25	9,599	3	,022
	26-30 yaş	13	24,62			
	31-35 yaş	4	8,25			
	46 yaş ve üzeri	7	27,29			
	Toplam	40				

Tablo 10'da görüldüğü üzere öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik görüşlerinin yaşlarına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur

($X^2=9,599$; $p<,05$). Farklı yaş grupları aynı sorulara farklı cevaplar vermiştir. Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla kullanılan özel bir yöntem bulunmadığından gruplar ikili olarak Mann Whitney-U analizi ile karşılaştırılmış ve sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1.10.1. Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün Sorunlarına Yönelik Görüşlerinin Hangi Yaş Grupları Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Gruplar	20-25 yaş	26-30 yaş	31-35 yaş	46 yaş ve üzeri
20-25 yaş	X=314,937	$p>,05$	$p>,05$	$p>,05$
26-30 yaş		X=352	$p<,05^*$	$p>,05$
31-35 yaş			X=243,750	$p<,05^*$
46 yaş ve üzeri				X=362,428

* $p<,05$ anlamlı

Tablo 10.1'de görüldüğü üzere öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik görüşlerinin hangi yaş grupları arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda 26-30 yaş arası öğretmenlerle 31-35 yaş arası öğretmenlerin anket puanları 26-30 yaş arası öğretmenlerin lehine $p<,05$ düzeyinde, 31-35 yaş arası öğretmenlerle 46 yaş ve üzeri öğretmenlerin anket puanları 46 yaş ve üzeri öğretmenlerin lehine $p<,05$ düzeyinde gerçekleşmiştir. Diğer grupların ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$).

Tablo 1.11. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün Sorunlarına Yönelik Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri	N	SO	X ²	sd	p
Anket Puanı	1 yıldan az	23	19,54	,581	3	,901
	1-3 yıl	5	22,70			
	4-6 yıl	6	20			
	10 yıl ve üzeri	6	22,83			
	Toplam	40				

Tablo 11'de görüldüğü üzere öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($X^2=,581$; $p>,05$). Bu bulgu, farklı kıdeme sahip öğretmenlerin maddelere benzer oranlarda katılım gösterdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 1.12. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün Sorunlarına Yönelik Görüşlerinin Öğrenim Durumlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Öğretmenlerin Öğrenim Durumları	N	SO	X ²	sd	p
Anket Puanı	Önlisans	2	23	,108	2	,947
	Lisans	36	20,42			
	Yüksek Lisans	2	19,5			
	Toplam	40				

Tablo 12'de görüldüğü üzere öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik görüşlerinin öğrenim durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($X^2=,108$; $p>,05$). Bu bulgu, öğrenim durumları farklı olan öğretmenlerin maddelere benzer oranlarda katılım gösterdikleri şeklinde yorumlanabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ

Yapılan araştırmada görüldüğü üzere, öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü genel özelliklerine yönelik bölümün hizmet verdiği bina RAM açılış standartlarına uygun fiziksel donanımına (gerekli oda sayısı) sahip olduğu belirtmiş ve ÖZİDA (2009) yayınladığı raporda özel eğitim gerektiren bireylere hizmet veren eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin binaların konumu, ulaşılabilirliği ve yapısal durumunun özürli bireylerin gereksinimlerine uygun olmamasının bir sorun olduğunu belirtmesi ile bu araştırmanın sonuçları farklılık göstermektedir. Yapılan gözlemler neticesinde ise özel eğitim veren bazı kurumların halen yetersiz olduğu tespit edilirken bazılarının ise zaman içerisinde var olan yetersizliği iyileştirip giderdiği gözlemlenmiştir. Bölüm çalışanları tarafından özel eğitim ile ilgili çeşitli konularda konferans, toplantı, panel, seminer ve kurs gibi hizmet içi eğitimin yeterli olmadığı görülmüştür. Tiryakioğlu (2009) yaptığı çalışmada çoğunlukla hizmet içi eğitimin düzenli sağlanmadığını belirtmiştir. Çağlar (1976) yaptığı bir çalışmada, ülke çapındaki toplam 17 RAM'a atanan uzman ve uzman yardımcısı olarak atananların tümüne yakın çoğunluğunun bu hizmetler için asgari düzeyde bir hazırlık eğitimi dahi almamış olduğunu belirlemiştir. Uzun zaman önce yapılan bir araştırma ile bu araştırmanın sonuçlarının benzerlik göstermesi zaman içinde personele hizmet içi eğitim sağlamada olumlu yönde gelişmelerin olmadığını düşündürmektedir. Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2006-2008 yılları hizmet içi eğitime bakıldığında; 2006 yılında toplamda 64 seminer ve kurs, 2007 yılda toplam 52 seminer ve kurs, 2008 yılında ise 20 seminer ve kurs düzenlemiştir. Araştırmanın sonucu dikkate alındığında genel müdürlük tarafından verilen bu seminerlerin tüm RAM personeli için yeterli olmadığı ve yıllara göre azalma gösterdiği görülmektedir.

Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'ne çocuk yönlendirmeye yönelik bölümün çocukların sorunlarının tespitinde ilk başvuru birim olduğu görülmektedir. Okullar tarafından bölüme yönlendirilen öğrenciler değerlendirme sürecinde okulları tarafından takip edilmesinin yeterli olmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin tıbbi tanılamaya yönelik verdikleri yanıtlara bölüm eğitsel değerlendirme raporu düzenlemeden önce bireyin tıbbi rapor almasını

istemekte olduğu görülmektedir. Bölüme yönlendirilen çocukların Tıbbi Rapor' ları zamanında ellerine ulaşmadığı görülmektedir. Öğretmenlerin eğitsel değerlendirme ve tanılamaya yönelik verdikleri yanıtlar, bölüm tarafından değerlendirme raporu verilen her çocuk için eğitim planı hazırlanmakta olduğu görülmektedir. Bölümün düzenlediği eğitsel raporlara kurumlar tarafından itiraz olmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin yönlendirme, yerleştirme ve izlemeye yönelik verdikleri yanıtlar bölümün yerleştirme kararında velinin yazılı görüşünün dikkate alındığı görülmektedir. Bölümün çocuğun ikamet adresine göre mümkün olan en yakın okul veya kuruma yerleştirilmesinde problem olduğu yakın olana değil velinin tercih ettiği eğitim kurumuna yerleştirildiği görülmektedir. Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı'na (BEP) yönelik bölüm eğitsel değerlendirmesi yapılan her öğrenci için standart eğitim planı dışında BEP hazırlamakta olduğu görülmektedir. Bölümde Eğitim Planı düzenlenirken ailenin ve öğrencinin görüşleri fazla dikkate alınmadığı görülmektedir. Öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik bölümde kaynaştırma kararı verilen öğrencilerin takibinin her yıl düzenli olarak yapılmakta olduğu görülmektedir.

Yapılan araştırmada görüldüğü üzere bölüm tarafından Kaynaştırma sınıfı öğretmenine kaynaştırma ile ilgili hizmet içi eğitimin yeterli olarak sağlanamadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik görüşlerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgu, kadın ve erkek öğretmenlerin maddelere katılım oranlarının benzer olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik görüşlerinin yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla kullanılan özel bir yöntem bulunmadığından gruplar ikili olarak karşılaştırılmıştır. Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik görüşlerinin hangi yaş grupları arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla test sonucunda 26-30 yaş arası öğretmenlerle 31-35 yaş arası öğretmenlerin anket puanları 26-30 yaş arası öğretmenlerin lehine, 31-35 yaş arası öğretmenlerle 46 yaş ve üzeri öğretmenlerin anket puanları 46 yaş ve üzeri öğretmenlerin lehine gerçekleştiği görülmektedir. Diğer grupların ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır.

Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu bulgu, farklı kıdeme sahip öğretmenlerin maddelere benzer oranlarda katılım gösterdiğini göstermektedir. Öğretmenlerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarına yönelik görüşlerinin öğrenim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu bulgu, öğrenim durumları farklı olan öğretmenlerin maddelere benzer oranlarda katılım gösterdiklerini göstermektedir.

ÖNERİLER

Bu araştırma sadece Erzurum ili ve ilçelerindeki Özel Eğitim Kurumlarında yapılmıştır. Araştırmanın daha kapsamlı olarak yapılması sonuçlarının daha genellenebilir olmasını sağlayacak ve daha geçerli bilgilere ulaşmamızı sağlayacaktır.

Özel Eğitim veren kurumların yöneticileri, öğretmenleri ve diğer tüm personelleri belirli zaman aralıkları ile kurslar ve hizmet içi eğitim seminerlerine katılmaları gerekmektedir.

Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) her ne kadar anketimize verilen cevaplar doğrultusunda yeterli görülmekte ise de çağın ihtiyaçlarını karşılamada başta Batı Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri, ve Avusturya gibi devletlerin gerisinde olduğunu görmekteyiz. Bunun için Rehberlik Araştırma Merkezlerinin hizmet binalarının ayrı bir kompleks olarak düzenlenmesi, test odalarının, test materyallerinin, testleri uygulayan uzman eğitimcilerin sayılarının artırılması, hizmet içi eğitimlerinin sabit ve belli aralıklarla yapılması gerekmektedir.

Rehberlik araştırma Merkezlerinde yapılan öğrenci incelemelerinde test odaları ve uzman sayılarının yetersizliğinden dolayı gözleme ve izlemeye dayalı birkaç kez izlenip o doğrultuda verilmesi gereken eğitim planları kısa bir süre içerisinde verilmekte buda tam olarak bireyin durumunu yansıtmamaktadır. Alınan uzman görüşleri doğrultusunda test odalarının artırılması, yeterli sayıda uzman personelin bulunması, sayı ve çeşit bakımından yeterli miktar ve türde materyalin bulunması halinde Rehberlik Araştırma Merkezleri tarafından verilen raporlar % 100 yakın sonuçlar vereceği düşünülmektedir.

Özel eğitim hizmeti veren kurumların denetlenmesi de sağlıklı bir şekilde yapılamamaktadır. Bunun sebebi ise Özel Eğitim Kurumlarını denetleyen müfettişlerin Özel Eğitim müfettişi değil de İlköğretim müfettişi olmasından kaynaklanıyor olmasıdır. Özel eğitim müfettişleri tarafından kurumlar denetlenir ve bilgilendirilirse özel eğitim çok daha sağlıklı bir işleyiş gösterir.

Özel eğitim de bir başka unsurda denetlemenin sürekli yapılamaması sebebiyle çeşitli istismarlar olmakta Milli Eğitim Bakanlığı bu durumu önleyici tedbirler almalıdır. Sınıf, okul ve bina içerisine kameralar yardımı ile İl Milli Eğitim ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından izlenebilir bir hale getirilebilir.

Özel Eğitimde başarılı olan müdürlerin uzun yıllar görev yapmaları sağlanmalıdır. Bunun için özel eğitim yöneticilerinin hayat standartları yüksek tutulmalı. Özel Eğitim Kurumu yöneticilerinin, özel eğitim ile ilgili kurs ve seminerlere kendileri ve personelleri ile daha fazla katılmaları sağlanmalıdır. Özel Eğitim Kurumu yöneticilerinin öğrencilerin farklılıklarının farkında olmalı gerekli eğitim ve öğretim faaliyetlerini düzenlerken öğretmenlerin bu noktaya dikkat etmelerini sağlamalı eğitim ve öğretim faaliyetlerini öğrencinin özelliklerine göre düzenlemelidir. Özel Eğitim yöneticileri, öğretmenlerin yönetime daha çok katılmalarını teşvik etmelidir. İdealist ve başarılı kendini mesleğine adanmış yönetici ve öğretmenler kurumların kurucuları tarafından ödüllendirilmeli, diğer yönetici ve öğretmenlerde buna özendirilmelidir.

Özel eğitim öğretmenleri seçilirken sadece kpss puanları değil çeşitli testlerde kendine güvenen, üretken bireyler olmakla beraber özel eğitimin olmazsa olmazlarından olan şefkat ve merhamet duyguları ile de özel eğitime muhtaç olan bireyi kucaklayıcı özellikleri belirten bir çalışma yapılmış olmalı. Özel eğitime muhtaç bireylerin ailelerine de benzer yaklaşımda bulunmalı ve bu ailelere özel eğitim ile ilgili bilgi, beceri ve görüşlerini paylaşarak özel eğitimin ailede devam etmesini sağlayıp, okul-aile işbirliğini sağlayan bireyler olmalı.

Öğrenci takibi yapılırken düzenlenecek mebbis sistemi ile öğrenci Rehberlik Araştırma Merkezinde yapılacak test için öğrencinin özgeçmişi, sağlık kurulu raporu, öğretmen görüşleri, bireysel gelişim raporlarına anında ulaşmalı ve test sonucuna karara verirken bütün bu faktörler göz önünde bulundurulmalıdır.

İllerde ve ilçelerde özel eğitim sınıfları ve özel eğitim okulları artırılarak öğrencilerin özrüne uygun olan bir okul yada sınıfa yerleştirilmesi daha verimli olacaktır.

Öğrenci rapor alımlarında velinin birkaç kez aynı kuruma başvurması engellenmeli ve sonuçlar ve belgeler, test sonuçları internetten online olarak yapılmalıdır.

Öğrenci incelemesi için yapılan başvurular da randevuların uzun sürede verilmesi öğrencinin eğitimine ara verilmesine sebep olmakta ve velinin sıkılmasına sebep olmaktadır. Randevu süreleri kısaltılarak eğitim kesintiye uğratılmamış olur ve velinin öğrencinin gelişmesi çabası desteklenmiş olur.

Ayrıca kaynaştırma eğitimine birçok okul da ihtiyaç duyulmasına rağmen kısıtlı sayıda okulda kaynaştırma sınıfı bulunmaktadır. Bu durum kaynaştırma eğitimine ihtiyacı olan öğrencilerin mağduriyetine sebep olmaktadır. Milli eğitim Bakanlığı'nın bünyesinde hizmet veren özel eğitim sertifikası bulunan bir çok sınıf öğretmeni mevcut bulunmaktadır. Bu öğretmenleri buldukları kadrolardan yer değiştirerek ihtiyaç olan yerlerde kaynaştırma sınıfları açıp oralarda görevlendirmek hem kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyan öğrencilerin mağduriyeti giderilmiş olacak hem de kaynaştırma sınıfına doğrudan bir öğretmen görevlendirmek yerine daha önce bu konuda kurs, seminer almış eğitimcilerle daha kaliteli bir hizmet sunulmuş olacaktır.

KAYNAKÇA

- AAMR/American Association on Mental Retardation Mental Retardation: Definition, Classification and Systems of Supports. (9th Edition) Washington, DC (1992) .
- AKÇAMETE, Gönül, **Türkiye’de Özel Eğitim**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları (1997).
- AKÇAMETE, Gönül, ve KANER, Sema, **Cumhuriyetin 75 Yılında Çocuğa Yönelik Özel Eğitim Çalışmaları. 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi: Cumhuriyet ve Çocuk**, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, No: 2, 395–405.
- ALTUNYA, Niyazi, **Gazi Eğitim Enstitüsü, Gazi Orta Öğretmen okulu ve Eğitim Enstitüsü (1926-1980)**, Ankara: Gazi Üniversitesi (2006).
- ATAMAN, Ayşegül, **Özel Gereksinimli Çocuklar Ve Özel Eğitime Giriş**, Ankara: Gündüz Eğitim Ve Yayıncılık (2003) .
- ATAMAN, Ayşegül, **Özel Eğitime Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Genel Değerlendirmesi Ve Bir Yetiştirme Programı Önerisi**, Ankara: Kök Yayıncılık (2004).
- AVCIOĞLU, Hasan, **Bireyselleştirilmiş eğitim programı ders notları**, Eskişehir: (2007).
- BACANLI, Hasan, **Gelişim Ve Öğrenme**, Nobel yayıncılık (2005).
- BATU, Sema; KIRCAALİ-İFTAR, Gönül, **Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri**, özel eğitim dergisi 5, (1999), 2.
- BATU, Sema, **Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri**, Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Doktora Tezi, (1998).
- BENDER, M; VALLETUTTI, P.J, *Teaching Functional Academics: A Curriculum Guide for Adolescents and Adults with Learning Problems*, Baltimore: University Park Press, (1982).

- BIYIKLI, Latife, **Ülkemizde Zihinsel Engelli Çocukların Eğitimindeki Güçlükler Ve Çözüm Yolları**, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, (1989).
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit, **Eğitim Yöneticiliği**, Ankara: Binbaşioğlu Yayınevi, (1975).
- BROLİN, Donn E, **Anormal çocuklar** (çev. Sabri Sedat Siyavusgil) İstanbul: Devlet Basımevi, (1991).
- BUDAK, Gönül, **Yenilikçi yönetim, yaratıcı birey**, İstanbul: Sistem Yayıncılık (1998).
- CARLSON B, L; POTTER, E. R, *Training Classroom Teachers to Provide in-Class Educational Services for Exceptional Children in Rural Areas*, (1972).
- COLLET-KLİNBERG, L; CHADSEY- RUSCH, J, *Using a Cognitiğve Process Approach to Teach Social Skills*, Education and Training Mental Retardation, (1991).
- CULATTA, R. A, And TOMPKİNS, J, R, *Fundamentals of Special Education. Upper Saddle River, New Jersey: Merrill of Prentice Hall*, (1999).
- ÇAĞLAR, Doğan, **Türkiye’de özel eğitimin bugünkü durumu ve sorunları, Eğitim Bilimleri I. Ulusal Kongresi**, Ankara: 24-28 Eylül, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları (1990).
- ÇAPLI, Orhan, **Geri zekâlı Çocukların Eğitimi**, İstanbul: Bilgi Basımevi, (1993).
- ÇAVKAYTAR, Atilla, **Zihinsel Engellilerin Eğitim Amaçları**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10, (2000), 1.
- ÇAVKAYTAR, Atilla, **Özel Gereksinimi Olan Çocuklara Öz Bakım Ve Ev İçi Becerilerinin Öğretimi**, Ankara: Gündüz Yayıncılık, (2005).
- ÇİFTÇİ, İlknur, **Zihinsel Engelli Bireyler İçin Hazırlanan Bilişsel Süreç Yaklaşımına Dayalı Sosyal Beceri Programının Etkililiğinin İncelenmesi**, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Doktora Tezi (2001).
- ÇİTÇİ, İlknur; SUCUOĞLU, Bulbin, **Bilişsel Süreç Yaklaşımı ile Sosyal Beceri Öğretimi**, Ankara: Kök Yayıncılık, (2004).
- ÇUHADAR, Yavuz, **İlköğretim Okulu 1 – 5. Sınıflarda Kaynaştırma Eğitimine Tabi Olan Öğrenciler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Hazırlanması, Uygulanması, İzlenmesi Ve Değerlendirilmesi İle İlgili Olarak Sınıf Öğretmenleri Ve Yöneticilerin Görüşlerinin Belirlenmesi**, Zonguldak, Zonguldak Kara Elmas Üniversitesi Sosyal

- Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (2006).
- DEMİR, Sedat, Ben ve Ailem Psikolojik Danışma Merkezi, internetten alıntı
<http://www.benveailem.com/duyuşsal-gelişim/disipline-etme.html>.
 (13 Aralık 2010).
- DEMİREL, Özcan, **Türkçe Öğretimi**, Ankara: Pagem Yayıncılık, (2004).
- DPT, Devlet Planlama Teşkilatı Raporu. **Engelliler Eçin Eğitim Projesi Geliştirme Projesi**, Zihin Engelliler Alt Çalışma Grubu Raporu Nihai Rapor Değerlendirme, Eskişehir: Cilt: 2, (1992).
- DİCKİE, R.F; BAUMAN, R.A, “*Special Education Teacher Training*” A Noncategorical Approach, Education, Treatment of Children No 91. Vol. 14 Wysavyg:/bodyframe. 29/http://ehon %20 teacher t. 20 training &Fuzzy Term, (1991).
- DORSETT, P.G; KELLY, J.A, *Social skills training with the mentally retarded, Advances in Mental Retardation and developmental Disabilities*, England: Vol. 2 London, (1984).
- DÜNDAR, Sevilay, **Zihin Engelli Öğrencilerin Öğretim Programlarında Günlük Yaşam Becerilerine Yer Verilme Durumlarının Belirlenmesi**, Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (2002).
- ENÇ, Mithat, **Görme özürlüler, Gelişim uyum ve eğitimleri**, Ankara: Sevinç, Matbaası (1972).
- ENÇ, Mithat, **Özel Eğitime Giriş**, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, (1975).
- ENÇ, Mithat, **Özel Eğitime Giriş**, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, (1987).
- ERİPEK, Süleyman, **Zihinsel Engelli Çocuklar**, Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları, (1996).
- ERİPEK, Süleyman, **Geri Zekâlı Çocuklar, Özel Eğitime Giriş**, Ankara: Karatepe Yayınları, (1997).
- ERİPEK, Süleyman, **Özel Eğitim**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi yayınları, (2002).
- ERİPEK, Süleyman, **Zekâ Geriliği**, Ankara: Kök Yayıncılık, (2005).
- ERİPEK, Süleyman; ÖZYÜREK, Mehmet; ÖZSOY, Yahya, **Geri zekâlı Çocuklar, Özel Eğitime Giriş**, Ankara: Karatepe Yayınları (1996).

- ERSOY, Özlem; AVCI, Neslihan, **Özel Eğitim** İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık, (2001).
- ERTÜRK, Selahattin, **Eğitimde Program Geliştirme**, Ankara: Meteksan A. Ş, (1998).
- FİDAN, Nurettin, **Planlı Eğitim ve Değerlendirme**, Ankara: Güzel İstanbul Matbaası, (1966).
- FİSCUS, E. D; MANDELL, C. J, **Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi**, Çeviren: Hatice GÜNAYER ŞENEL; Elif TEKİN, Akçamete, Gönül. (Ed.). Ankara: Özgün Matbaacılık, (1997).
- GATHERCOLE, C.E, *Residential Alternatives For Adults Who Mentally Handicapped, Published By British Institute Of Mental Handicapped*, (1984).
- GLEN, Thomas E, *Teaching Students with Mental Retardation, A Life Goal Curriculum Planning Approach Prentice-Hall, Inc, USA*, (1996).
- GÜRSEL, Oğuz, **Zihin Engelli Çocukların Doğal Sayıları Gerçek Nesnelere Kullanarak Eşleme, Resimleri İşaret Ederek Gösterme, Rakamlar Gösterildiğinde Söyleme Becerilerinin Gerçekleştirilmesinde Bireyselleştirilmiş Öğretim Materyalinin Basamaklandırılmış Yöntemlerin Sunulmasında Etkililiği**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (1993).
- HEWARD, W.L, *Exceptional children: An introduction to special education*, Upper Saddle River, NJ: Merrill, (2000).
- KANER, Sema ve bşk. (Haz) ATAMAN, Ayşegül (Ed), **Özel Gereksinimli Çocuklar Ve Özel Eğitime Giriş**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, (2003).
- KARÇKAY, Keziban, **Toplumsal Bir Kimlik Olarak Özürlülük**, Ankara: I. Özel Eğitim Şurası, Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, (2002).
- KIRCAALİ - İFTAR, Gönül, **Türkiye’de Gelişimsel Yetersizlik Alanı ve Özel Eğitim**. İstanbul: Tohum Otizm Vakfı Yayınları, (2006).
- KÜÇÜKKARACA, Nilgün, **Zihinsel Özürlü Birey Cinsel Yaşam Ve Aile Eğitimi**, Ankara: Özel Eğitimde Aile Eğitimi Sempozyumu 13-14 Nisan 2000.
- LEIGH, I, *Stinson Social Environments, Self Perceptions and Identity Of Hearing Impaired Adolescent*, The Volta Review, (1991).
- KIRK, S, *Exceptional Children*, (1989).

- LADD, G.W; MIZE, J. A, *Cognitive- Social Learning Model Of Social-Skill Training Psycholopich Reviev*, 90, (1983) , 2.
- LUCKNER, J, “*The Competencies Needed for Teaching Hearing- Impaired Students*”, *American Annals of the Deaf*, Vol. 136 (1991), 1.
- MAHER, C, “*Developing AND Implementation of Effective Individualized Education Programs, Evaluation of Two Team Approaches*”, *Journal Scholl Psyclogy*, 1983.
- MCLOOGLİN, J.A; LEVİS, R.B, *Özel Gereksinimli Öğrencilerin Ölçümlenmesi*, Çeviren: Filiz GENCER; ATAMAN, Ayşegül (Ed.) Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, (1981).
- MEB, **Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müd. 20.04.1988 gün ve 1198 sayılı Bakanlık Genelgesi**, Ankara: MEB Basımevi, (1988).
- MEB, **Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Karar Sayısı KHK/573 Resmi Gazete 23911 6 Haziran 1997.**
- MEB, **Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği**, Ankara: Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Basımevi, (2000).
- MEB, **İlköğretim Okulu Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği Olan Çocuklar Eğitim Programı**, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, (2001).
- MEB, **Özel Eğitim Kurumları Yönergesi**, (2005).
- MEB, **Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürlüğü Standartları Yönergesi Yönergesi**, (2005).
- MEB, **Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği Özel Gereksinimi Olan Çocuklar**, 10.02.2005.
- MEB, **Özel Eğitim Hizmetleri Kanun Hükmünde Kararname Ve 31.05.2006 Tarihli resmi Gazete**, (2005).
- MEB, **Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü**, İnternette alıntı, <http://orgm.meb.gov.tr>. Erişim Tarihi: 29.01.2006.
- MEB, **Özel Eğitim Yönetmeliği**, 2008
- MEB, **Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı 286 sayılı Zihinsel Engelliler Destek Eğitim Programı**, (2008),
- MEB, **Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği**, 26184 sayılı Resmi Gazete.

- MİLLER, U.C; TEST, D.W, *A Comperisson of Constant Time – Dlay And Most – To – Least prompting in Teaching Laundry Skills To Students With Moderate Retardation. Education and Training in the Mental Retardation*, (1989).
- NEİSTADT, M.E; MARQUES, K, *An Independing Skills Training Program*, The American Journal Occupational Therapy, 38,10,1984.
- OKTAYLAR, Hasan, **Eğitim Bilimleri Gelişim Ve Öğrenme**, Ankara: Yargı Yayınevi, (2010).
- OLSON, J. C, *Product quality perception, A model of quality cue utilization and an empirical test*, An unpublished doctoral dissertation, Purdue University, (1972).
- OĞUZKAN, Turhan, **Normal Sınıflarda Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar**, Ankara: Ülkü Yayınları Eğitim Serisi No:2, (1979).
- O'RELLY, M.F; CHADSEY-RUSCH, J, *Teaching a Social Skills Problem Solving Aproach To Workers With Mental Retadion, An Andysis Of Generalization Education And Trianing İn Mental Retardation*, (1992).
- ÖZSOY, Yahya; ÖZYÜREK, Mehmet; ERİPEK, Süleyman, **Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar**, Ankara: Karatepe Yayınları II. Baskı, (1989).
- ÖZSOY, Yahya; ÖZYÜREK, Mehmet; ERİPEK, Süleyman, **Özel Eğitime Giriş**, Ankara: Karatepe Yayınları, (2001)
- ÖZSOY, Yahya; ERİPEK, Süleyman, ÖZYÜREK, Mehmet, **Özel Eğitime Giriş**, Ankara: Karatepe Yayınları, (2002).
- ÖZYÜREK, Mehmet, **Birlikte ve Ayrı Eğitimin Etkililiği**, Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, (1983).
- ÖZYÜREK, Mehmet, **Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Temelleri ve Geliştirilmesi**, Ankara: Kök Yayıncılık, (2004).
- ÖZYÜREK, Mehmet, **Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı**, Ankara: Kök Yayıncılık, (2006).
- PARK, H.S; GAYLORD-ROSS, R, *A Problem Solving Approach To Social Skills Training Emphyment Settings With Mentally Retarded Youth*, Journal Of Applied Behavior Analysis, (1989).

- PEKTAŞ, Hazal, **Özel Eğitim Programlarından Ve Farklı Programlardan Mezun Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Kullanma Durumu**, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, (2008).
- SAĞIROĞLU, Necmi, **Özel gereksinimli bireylere sahip ailelerin çocuklarının devam ettiği özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden beklentileri**, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (2006).
- SAZAK, Elif, **Zihinsel Engelli Birey İçin Hazırlanan Akran Aracılı Sosyal Beceri Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi**, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (2003).
- SCHMİDT, H, "Compatibility of interoperable objects", in: KRAEMER, B; PAPAZOĞLU, M; Schmidt, H, (eds), *Information Systems Interoperability*, Research Studies Press, (1998).
- SİLİVRİ, Biray, **Zekâ Geriliği Olan Çocukların Ailelerinde Görülen Ve Aile Sağlıklarını Etkileyen Problemler**, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimler Fakültesi, Aile Sağlığı Programı, Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, (1981).
- SMITH, S; SIMPSON, R, *An Analysis of Individualized Education Programs (IEPs) For Students with Behavioral Disorders*'' Behavioral Disorders, (1989).
- SNELL, M, *Analysis Of Time-Delay Procedures İn Teaching Daily Living Skills To Retarded Adults, Analysis And Intervention İn Developmental Disabilites*, (1982).
- SPODEK, B; SARACHO, O, *Dealing With Individual Differences in the Early Childhood Clasroom*, New York: London, (1994).
- TEZCAN, Mahmut, **Eğitim Sosyolojisi**, Ankara: Bilim Yayınları, (1988).
- TİMUÇİN, Ufuk, **Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin yapabildiklerine göre hazırlanarak sınıf öğretmenine verilen öğretim planının ders amaçlarını gerçekleştirme düzeyi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (2000).
- TROİ, A.GARY; GRAHAM, STEVE, "Student Who Are Exceptional And Writing Disabilities, Prevention, Practice, Intervention, And Assessment", Vol.12, No.1:1-2. Universty Of Maryland, (2004).

TURNBULL, A, *Exceptional Lives Special Education in Today's Scholl 2nd edition New Jersey Prentice Hall Inc, Smon &Schuster/A Viocom Copany*, (1999).

TÜRK DİL KURUMU, **Türkçe Sözlük**

UNİCEF, **Özürlü Çocuklar** (Çev: Hasan Karatepe), Ankara: Karatepe Yayınları, Tekışık Matbaası, (1998).

VAROL, Nihal, **Zihinsel Engelli Çocuklara; Kırmızı, Sarı, Büyük, Daire, Üçgen, Uzun, Bir tane, İki tane Ve Kalın Kavramlarını Kazandırmada Açık Anlatım Yöntemiyle Sunulan Bireyselleştirilmiş Kavram Öğretim Materyalinin Etkililiği**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, (1992).

VURAN, Sezgin, **Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi**, GÜRSEL, O. (Ed.), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, (2005).

YÖRÜKOĞLU, Atalay, **Çocuk Ruh Sağlığı**, İstanbul: Özgür Yayınları, (2000).

YILDIZELİ, Ali İhsan, **Öğrenme Güçlüğü Çeken Çocuklara Bireyselleştirilmiş Öğretim Yöntemiyle Matematik Öğretimi**, Sakarya: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, (2000).

WATSON, J, *Constructive Instruction And Learning Difficulties*, Support For Learning. 15, (2000), 3.

European Agency for Development in Special Needs Education, Special needs education in Europe: Thematic publication. 2003

[http://www.europeanagency.org/site/info/publications/agency/ereports/docs/08docs/s_en_europe_en.doc]. Erişim tarihi: (28.01.2009)

Teacher Education Partnership Commission, 2006.

[[http Tidewater Community College](http://www.tcc.edu/academics/programs/transfer/Special.htm), (2005–06 Catalog. 2006).

[<http://www.tcc.edu/academics/programs/transfer/Special.htm>].p://[www.teacherpartner.com/Special Ed.html](http://www.teacherpartner.com/Special%20Ed.html)]. Erişim tarihi: (30.11.2009)

Özel Eğitim Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Resmi Web Sitesi

Milli Eğitim Bakanlığı Resmi Web Sitesi (2007, Eylül 17). < www.meb.gov.tr >
<<http://orgm.meb.gov.tr/istatistikindex.htm>>.

Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Yönetmeliği 1993

www.Ozida.gov.tr

<http://www.ookgm.meb.gov.tr>

EKLER**EK -1: Anket****E K I****ANKET FORMU**

Değerli meslektaşım,

Bu anket formu Rehberlik ve Araştırma Merkezleri bünyesinde hizmet veren Özel Eğitim Hizmetleri Bölümünün sorunlarının tespiti için kullanılacaktır. Anket iki ana bölümden oluşmaktadır.

Aşağıda verilen olası sorunlara(sorulara) ilişkin seçeneklerden size uygun olanın, yanma çarpı (x) koyarak işaretleyiniz.

Vereceğiniz cevaplar bu araştırmanın dışında kesinlikle kullanılmayacaktır.

Bu araştırmaya yapacağınız katkılar için teşekkür ederim.

Ertuğrul ASİLTÜRK Kafkas
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim
Programları Ve Öğretimi Bilim Dalı

**I. BÖLÜM KİŞİSEL
BİLGİLER**

1) Cinsiyetiniz

Kadın

Erkek

2) Yaşınız

 20-25 () 26-30 () 31-35 () 36-40 () 41-45 () 46 ve üstü

3) Mezun olduğunuz lisans programı

 Özel Eğitim (.....Engelliler Sınıf Öğretmenliği) Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (Psikoloji

4) Meslekteki kıdeminiz

 1 yıldan az 1-3 yıl 4-6 yıl 7-9 yıl 10 yıl ve üstü

5) RAM Müdürlü olarak çalışma süreniz.

 1 yıldan az 1-3 yıl 4-6 yıl 7-9 yıl 10 yıl ve üstü

6) RAM Müdürlü olarak kadro durumunuz

()Asil ()

Vekil

7) Öğrenim durumunuz

() Ön Lisans (

) Lisans

() Y. Lisans (Master) (

) Doktora

8) Daha önce Özel Eğitim ile ilgili hizmet içi eğitime katıldınızsa son

2

yıl içinde katıldığınız eğitimleri yazınız.

1-.....

2-.....

3-.....

4-.....

II. BÖLÜM

Aşağıdaki ifadeleri okuyarak, düşüncenize uygunluğunu 1 (düşüncenize en az uygun) ile 5 (düşüncenize en uygun) arasında değişen bir değer ile taktir ederek (x) işareti koyunuz.

1-Katılmıyorum

2-Kısmen

Katılmıyorum

3-Kararsızım

4- Kısmen katılıyorum

5- Katılıyorum

REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ BÖLÜMÜ GENEL ÖZELLİKLERİ		1	2	3	4	5
1	Bölümün hizmet verdiği binanın ısıtma, aydınlatma gibi fiziksel koşulları yeterlidir.					
2	Bölümün hizmet verdiği bina RAM açılış standartlarına uygun fiziksel donanıma (gerekli oda sayısı) sahiptir.					
3	Bölümde kullanılmakta olan araç-gereç yeterlidir.					
4	Bölümde norm kadro personel sayısı yeterlidir.					
5	Bölüm Başkanlığı görev ve sorumluklarını yerine getirmede idari sorunlar yaşamamaktadır.					
6	Bölüm bağlı olduğu üst kurumlardan gerekli yardım ve danışmanlık hizmetini yeterli düzeyde almaktadır.					
7	Bölüm diğer RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölgeleri ile ihtiyaç duyduğu konularda gerektiğinde rahatça iletişim kurmaktadır.					
8	Bölümde çalışanlar arasında kişilerarası iletişim sağlıklıdır.					
9	Bölüm MEB tarafından yayınlanan resmi yazılardan zamanında haberdar olmaktadır.					
10	Bölüm çalışanları, Özel Eğitim ile ilgili yasa ve yönetmeliklere hakimdir.					
11	Bölüm bulunduğumuz bölgede özel Eğitim Hizmetleri hakkında yeterli tanıtım yapmaktadır.					

12	Bölüm çalışanları tarafından özel eğitim ile ilgili çeşitli konularda konferans, toplantı, panel, seminer ve kurslar düzenlenir.					
13	Bölüm, yasal olarak tutması gereken dosyaları zamanında işler.					
14	Bölüm Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu ile işbirliği içinde çalışır.					
15	Bölüm Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu ile işbirliği içinde çalışır.					
16	Bölüm tarafından düzenlenen raporlar Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca her zaman onaylanır.					
17	Bölüm tarafından düzenlenen raporlar Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunca her zaman onaylanır.					
18	Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu üyeleri görevleri için yeterli donanıma sahiptirler.					
19	Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu üyeleri görevleri için yeterli donanıma sahiptirler.					
20	Bölüm çalışanlarına düzenli olarak hizmet içi eğitim sağlanmaktadır.					
RAM ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ BÖLÜMÜ' NE ÇOCUK YÖNLENDİRME						
21	Bölüm çocukların sorunlarının tespiti için ilk başvuru birimidir.					
22	Okul çağındaki çocuklar Bölüme okullar tarafından sürece uygun yönlendirilmektedir.					
23	Okul öncesi dönemdeki çocuklar RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümüne hastaneler tarafından yönlendirilmektedir.					

24	Bölüm hizmet verdiği bölgede tarama yaparak sorunlu öğrencilerin tespitini yapar.					
25	Okullar tarafından Bölüme yönlendirilen öğrenciler değerlendirme sürecinde okulları tarafından takip edilmektedir.					
TIBBİ TANILAMA						
26	Bölüme yönlendirilen çocukların tıbbi raporları hastaneler tarafından anlaşılır şekilde düzenlenmektedir.					
27	Bölüme yönlendirilen çocukların Tıbbi raporları eğitsel değerlendirmeye katkıda bulunmaktadır.					
28	Bölüme yönlendirilen çocukların Tıbbi Rapor sonuçları ile eğitsel değerlendirme rapor sonuçları paralellik göstermektedir.					
29	Bölüme yönlendirilen çocukların Tıbbi Rapor' lan zamanında elimize ulaşmaktadır.					
30	Bölüm gerektiğinde tıbbi rapor veren kurum ile iletişim kurmaktadır.					
31	Bölüm gerektiğinde tıbbi rapor veren kurum tarafından çocuğun tekrar gözden geçirilmesini sağlamaktadır.					
32	Bölüme yönlendirilen çocuğun tıbbi raporları takip edilerek süreleri dolanların yenilenmesi için aileler uyarılmaktadır.					
33	Bölüm eğitsel değerlendirme raporu düzenlemeden önce bireyin tıbbi rapor almasını istemektedir.					
EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANILAMA						
34	Bölüm çocukların eğitsel tanılmasını					

	mümkün olduğunca erken yaşta (okul öncesi dönemde) yapmaktadır.					
35	Bölümde eğitsel değerlendirme ve tanılama, çocuğun tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları birlikte değerlendirilerek yapılmaktadır.					
36	Bölümde eğitsel değerlendirme ve tanılama; fiziksel, sosyal ve psikolojik bakımdan çocuk için en uygun ortamda yapılmaktadır.					
37	Bölümde eğitsel değerlendirme ve tanılama, çocuğun yetersizliğine göre birden fazla yöntem ve teknik ile uygun ölçme araçları kullanılarak yapılmaktadır.					
38	Bölümde eğitsel değerlendirme ve tanılama, çocuğun eğitim ihtiyacı ve gelişimi dikkate alınarak gerektiğinde tekrarlanmaktadır.					
39	Bölümde eğitsel değerlendirme ve tanılamada, çocuğun öğrenme ortamları ile yeterli ve yetersiz olduğu yönler birlikte değerlendirilmektedir.					
40	Bölümde eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde veli, okul ve uzmanlar iş birliği içinde çalışmaktadır.					
41	Bölümde eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde ailenin ve gerektiğinde çocuğun görüşü alınmaktadır.					
42	Bölüme yönlendirilen çocukların eğitsel değerlendirme raporları tüm gelişim alanlarında anlaşılır şekilde					

	düzenlenmektedir					
43	Çocuğun eğitsel tanılmasında özel eğitim lisans mezunu eğitimci de yer almaktadır.					
44	Bölümde eğitsel değerlendirme yapılırken değerlendirilen çocuğa yeterli zaman ayrılmaktadır.					
45	Bölümde Eğitsel tamlama öncesi öğrencinin kişisel dosyası oluşturulmaktadır.					
46	Bölümün düzenlediği eğitsel raporlara aileler tarafından itiraz olmamaktadır.					
47	Bölümün düzenlediği eğitsel raporlara kurumlar tarafından itiraz olmamaktadır.					
48	Bölümün düzenlediği eğitsel değerlendirme raporları eğitsel değerlendirme ekibi tarafından hazırlanmaktadır.					
49	Bölümde eğitsel değerlendirme raporları sağlıklı bir inceleme yapılarak düzenlenmektedir.					
50	Bölümde eğitsel değerlendirme raporları MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü rapor ölçütlerine uygun olarak düzenlenmektedir.					
51	Bölümde eğitsel değerlendirme raporları yasal süre içinde düzenlenerek aileye teslim edilmektedir.					
52	Bölümde eğitsel değerlendirme raporları düzenlendikten sonra aynı gün RAM modülüne kayıt edilmektedir.					
53	Bölüm tarafından değerlendirme raporu verilen her çocuk için eğitim planı hazırlanmaktadır.					

54	Bölümde Eğitsel tanılama için öncelikle öğrencinin özelliklerine uygun uzmanlardan oluşan bir ekip oluşturulmaktadır, (psikolog, odyolog, dil bilimcisi, özel eğitimci vb.)				
55	Bölümde Eğitsel tanılama öncesi öğrencinin tıbbi tanısı dikkate alınmaktadır.				
56	Bölümün düzenlediği eğitsel değerlendirme raporları düzenli olarak takip edilerek süreleri dolanların yenilenmesi için aileler uyarılmaktadır.				
YÖNLENDİRME, YERLEŞTİRME VE İZLEME					
57	Bölümde, çocuğun eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna göre en az sınırlandırılmış eğitim ortamına yönlendirilmesi yapılmaktadır.				
58	Bölümde yerleştirme, çocukların yetersizlik türü ve derecesi, tüm gelişim ve akademik disiplin alanlarındaki performansı, eğitim ihtiyaçları ile ilgi ve istekleri doğrultusunda yapmaktadır.				
59	Bölüm yerleştirme yaparken çocuğun yerleştirileceği okulun veya kurumun personel durumu, öğrenci mevcudu ve eğitim ortamı göz önünde bulundurmaktadır.				
60	Bölüm, yerleştirme kararında velinin yazılı görüşünü dikkate almaktadır.				
61	Bölüm, çocuğu ikamet adresine göre mümkün olan en yakın okul veya kuruma yerleştirmektedir.				
62	Bölümde eğitimin her aşamasında, çocuğun				

	gelişimi ve eğitim performansı doğrultusunda durumuna uygun yeni bir okula veya kuruma yerleştirme kararı alınmaktadır.					
63	Bölümde yönlendirme, yerleştirme ve izleme süreci sağlıklı yürütülmektedir.					
64	RAM' de yönlendirme, yerleştirme ve izleme sürecinin sağlıklı işleminde özel eğitim bölümü sorumludur.					
65	Bölümde çocukların gelişimlerinin izlemesi her yıl düzenli olarak yapılmaktadır.					
66	Bölüm tarafından incelenen çocuk hakkında en uygun eğitim programına yerleştirilme önerisi Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunca her zaman onaylanmaktadır.					
BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP)						
67	RAM' de BEP birimi bulunmaktadır.					
68	Bölüm, eğitsel değerlendirilmesi yapılan her öğrenci için standart eğitim planı dışında BEP hazırlamaktadır.					
69	Bölüm, öğrencilere hazırlanan BEP'lerin planlanan sürenin sonunda hedeflenen amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını kontrol etmektedir.					
70	Bölüm, bölgesindeki okulların BEP birimleri ile sürekli iletişim kurmaktadır.					
71	Kurumların BEP birimleri öğrenci BEP'lerini bölümce verilen eğitim planına göre düzenlemektedir.					
72	Bölümde Eğitim Planı düzenlenirken ailenin					

	ve öğrencinin fikri alınmaktadır.					
73	Bölümde öğrenciye Eğitim Planı düzenlenirken sınıf öğretmeni tarafından gönderilen Gönderme Öncesi Form bilgileri dikkate alınmaktadır.					
74	Bölümde öğrencinin eğitimi planı geliştirilirken öğrencinin tıbbi raporu dikkate alınmaktadır.					
75	Bölümde öğrencinin eğitim planı geliştirilirken öğrencinin eğitimsel değerlendirme raporu dikkate alınmaktadır.					
KAYNAŞTIRMA						
76	Bölümde, özel eğitime ihtiyacı olan çocukların, eğitimlerini öncelikle yetersizliği olmayan akranları ile birlikte aynı kurumda sürdürmeleri sağlanmaktadır.					
77	Bölümde, okul ve kurumlarda, kaynaştırma yoluyla eğitim alacak çocukların bir sınıfa en fazla iki çocuk olacak şekilde eşit olarak dağılımına dikkat edilmektedir.					
78	Bölümde, kaynaştırma kararı verilirken ailenin fikri mutlaka alınmaktadır.					
79	Bölümde, kaynaştırma kararı verilen öğrencilerin takibi her yıl düzenli olarak yapılmaktadır.					
80	Bölümde, kaynaştırma kararı verilirken, sınıfına öğrencinin yerleştirileceği öğretmenin fikri alınmaktadır.					
81	Bölüm tarafından Kaynaştırma sınıfı öğretmenine kaynaştırma ile ilgili hizmet içi					

	eğitim sağlanmaktadır.					
82	Bölüm tarafından etkili eğitim için kaynaştırma öğrencisinin değerlendirme sonuçları Sınıf öğretmenine ayrıntılı olarak sunulmaktadır.					
83	Bölüm, Kaynaştırma sınıfı öğretmeni ve sınıfın bulunduğu okul yönetimi ile işbirliği kurmaktadır.					
84	Bölümde, kaynaştırma eğitimine yerleştirilen öğrenciye destek hizmetlerin verilmesi sağlanmaktadır (Kaynak oda, akran desteği, sınıf içi destek, gezici özel eğitim öğretmeni vb.).					
85	Bölümde, kaynaştırma eğitimine yerleştirilen öğrencinin sınıf öğretmenine özel eğitim destek hizmetlerinin verilmesi sağlanmaktadır (özel eğitim danışmanlığı, sınıf içi destek vb.)					

EK-2: Anket İzin Formu

Windows Live Hotmail İletiyi Yazdır

Page 1 of 1

TEZ ANKETİ İZİNİ..

Kimden: **ozlem tiryaki** (otiryaki73@hotmail.com)
Gönderme tarihi: 18 Temmuz 2010 Pazar 12:58:41
Kime: ertugrulasilturk@hotmail.com

Sayın hocam REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRLERİNİN ÖZEL EĞİTİM BÖLÜMÜNÜN
SORUNLARI ALGILAMALARI isimli yayınlanan çalışmanızda kullanmış olduğunuz anket çalışmasını kendi
tezimizde uygulamak istiyoruz izin vermeniz hususunda bilgimize arz ederim..

Ertuğrul ASİLTÜRK
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER

ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ

BİLİM DALI

Sayın Ertuğrul ASİLTÜRK,

Benim tez anketimi kendi tezinizde kullanmak istediğimize dair izin yazınızı okudum ve kullanmanızda
bir sakınca görmüyorum.

Saygılarımla,

Özlem TIRYAKIOĞLU

Hotmail: Trusted email with Microsoft's powerful SPAM protection. Sign up now.

EK-3: Anket Uygulama

T.C.
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B.30.2.KAÜ.0.41.00.00.100/197
KONU : Anket Uygulaması.

KARS
28/07/2010

MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ERZURUM

Enstitümüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencilerinden Ertuğrul ASILTÜRK "Zihinsel Engelliler Destek Eğitim Programının Bazı Değişkenler Açısından Uygulayıcı Öğretmenler Boyutuyla Değerlendirilmesi" konulu tez çalışmasını sürdürmektedir. Müdürlüğümüze bağlı Erzurum Merkez ve İlçe rehabilitasyon ve özel Eğitim okullarında ilgili öğrencinin tez çalışmasını yapabilmesi için anket uygulayabilmesi hususunda gerekli izin verilmesi için;

Gereğini bilgilerinize arz ve rica ederim.

Yrd.Doç.Dr.Nebahat ORAN ASLAN
Enstitü Müdür V.

EKİ:
1 Adet Anket.

KARŞILANILAN-GE
06-07/2010
b

4037 0608.2010

KARŞILANILAN-GE

EK-4: Anket Çalışması

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4-25-00-23/

Konu : Anket Çalışması

02.09.2010* 26712

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.

Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 28.07.2010 tarih ve 197 sayılı yazıları ile Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Ertuğrul ASILTÜRK'ün "Zihinsel Engelliler Destek Eğitim Programının Bazı Değişkenler Açısından Uygulayıcı Öğretmenler Boyutuyla Değerlendirilmesi" konulu tez çalışmasına esas teşkil edecek anket uygulamasını özel rehabilitasyon merkezlerinde ve Recep Birsin Özen Eğit. Uyg. Okulu ve İş Eğit.Mer.'inde yapma isteği ilgi yönerge çerçevesinde müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Fevzi BUDAK
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
31.108/2010
Mehmet GÖK
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK-5: Araştırma Değerlendirme Formu**FORM:2**

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU	
ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Ertuğrul ASILTÜRK
Kurumu / Üniversitesi	Kafkas Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Erzurum
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi.	Özel Rehabilitasyon Merkezleri ve Recep Birsin Özen Eğitim.Uyg.Ok. Ve İş Eğitim Merkezi
Araştırmanın konusu	Zihinsel Engelliler Destek Eğitim Programının Bazı Değişkenler Açısından Uygulayıcı Öğretmenler Boyutuyla Değerlendirilmesi
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma / Proje /ödev / Tez önerisi	Tez çalışması
Veri toplama araçları	Anket
Görüş İstenilecek Birim / Birimler.	
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi " doğrultusunda yapılan incelemede araştırmanın adı geçen okullarda uygulanabileceğine oybirliği ile karar verildi.	
Komisyon Kararı	Oybirliği ile Kabulüne
Muhalef Üyenin Adı ve Soyadı	

KOMİSYON

27.08.2016
Komisyon Başkanı
Bayram KARABIYIK
Şube Müdürü

Üye
Hüccet VURAL

Üye
Yavuz PEK

EK-6: Anket Yapılan Kurum Resmi Yazıları

T.C
PALANDÖKEN KAYMAKAMLIĞI
Özel Denizyıldızı Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğü

SAYI:99946800-420 / 36

04.10.2010

KONU: Anket Çalışması

İLGİLİ MAKAMA

Kurumunuzun 28.07.2010 tarih ve 197 nolu sayılı yazılarınız doğrultusunda Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Ertuğrul ASİLTÜRK;
"Zihinsel Engelliler Destek Eğitim Programının Bazı Değişkenler Açısından Uygulayıcı Öğretmenler Boyutuyla Değerlendirilmesi" konulu tez çalışmasıyla ilgili anket çalışmasını 05/09/2010 tarihinde kurumumuzda uygulamıştır.
Gereğini Bilgilerinize Arz Ederim.

Müdür
Aysel YILDIZ

T.C.
PALANDÖKEN KAYMAKAMLIĞI
Özel Çizmelioglu Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğü

SAYI:2010/94

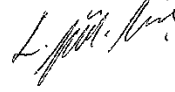
05.10.2010

KONU:Anket Çalışması

İLGİLİ MAKAMA

Kurumunuzun 28.07.2010 tarih ve 197 nolu sayılı yazılarınız doğrultusunda Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Ertuğrul ASILTÜRK ;
"Zihinsel Engelli Destek Programı' nın Bazı Değişkenler Açısından Uygulayıcı Öğretmenler Boyutuyla Değerlendirmesi" konulu tez çalışması ile ilgili anket çalışmasını 06.09.2010 tarihinde kurumumuzda uygulamıştır.
Cereğini Bilgilerinize Acz Ederim.

Müdür
Lokman GÖKTAŞ

T.C
Palandöken Kaymakamlığı
Özel Uzmanlar Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğü

SAYI:2010 / 171

04.10.2010

KONU: Anket Çalışması.

İLGİLİ MAKAMA

Kurumunuzun 28.07.2010 tarih ve 197 sayılı yazılarımız doğrultusunda Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Ertuğrul ASILTÜRK; "Zihinsel Engelliler Destek Eğitim programının Bazı Değişkenler Açısından Uygulayıcı Öğretmenler boyutuyla Değerlendirilmesi" konulu tez çalışmasıyla ilgili Anket çalışmasını 04.09.2010 tarihinde kurumumuzda uygulamıştır. Gereğini bilgilerinize arz ve rica ederim.

Davud HAZİR
Müdür

EK-7: Kullanılan Tanımlar

Tanımlar: Bu çalışmada kullanılan bazı temel kavramların hatırlanması amacıyla çok kısa tanımları verilmektedir.

Eğitim: Bireyin davranışında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk 1998: 12).

Öğrenme: Bireyin çevresiyle etkileşimi sonucu kendisinde meydana gelen kalıcı, izli değişmelerdir (Fidan 1966: 14).

Eğitim Programı: Öğrenene okulda ya da okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir (Demirel 2004: 12).

İlköğretim: Birkaç öğretim basamağından oluşan örgün eğitim sisteminin, okuma yazmayı, aritmetiği, iyi bir yurttaş olmak için gerekli temel bilgi ve becerileri kazandıran sekiz yıllık ilk basamağıdır (TDK, Türkçe Sözlük: 1072).

Yönetim: Örgüt amaçlarına etkili ve verimli bir biçimde ulaşmak için, yaratıcılık, planlama, örgütleme, yöneltme, koordinasyon ve kontrol işlevlerini, bir bilgi sistemi ve sistemsel omurga üzerinde, olumlu bir iç çevre yaratarak ve dış çevre ile uyumlu olarak yürütmektir (Budak, 1998: 7).

Örgüt: ‘‘Herhangi bir kuruluşu, en kısa yoldan, en az emekle amacına ulaştırmak için, insan ve madde yönünden işlerin bölünmesini ve gene aynı amaç için birleştirilmesini veya bir araya getirilmesini sağlayan yapıdır’’(Binbaşıoğlu 1975: 9).

Büyüme: ‘‘Canlıyı oluşturan canlı hücreler ve görevlerinin büyüyüp çoğalması sonucu yapı ve işleyişinde baş gösteren nicelikle ilgili değişmelerdir’’(Ataman 2004: 10).

Büyüme: ‘‘Büyüme daha çok fiziksel özellikler için kullanılan boy ve kilo artışını ifade etmektedir’’(Bacanlı 2005: 41).

Gelişme: ‘‘Canlıların yaşamında, yapı işleyiş ve örgüt açılarından söz konusu olan nitelik ve nicelikle ilgili değişmelerdir’’(Ataman 2004: 10).

Olgunlaşma: ‘‘Kişinin doğuştan getirmiş olduğu potansiyelin zaman içinde ortaya çıkmasını ifade eder’’(Bacanlı 2005: 40).

Kritik dönem: ‘‘İlgili davranışın kazanılması gereken, kazanılmadığında telafisi çok zor (bazen imkânsız) olan gelişim dönemi’’(Bacanlı 2005: 43).

Zekâ: Zekâ psikologların üzerinde anlaşmakta zorluk çektikleri konuların başında gelmektedir. Herkes kendi anlayışına uygun bir zekâ dan bahs etmektedir. Piaget'e göre zekâ, çevreye uyum yapabilme yeteneği olarak ifade edilmektedir. Burada uyum yapabilmeyi başa çıkma olarak yorumlayabiliriz; çünkü insan çevreye uyum yaparken aynı zamanda çevre ile mücadele etmekte başa çıkmaktadır (Bacanlı 2005: 58).

Örgütlenme: Piaget, insanların doğuştan iki temel eğilimle dünyaya geldiğini söylemekte; bunlardan biri örgütlenme diğeri ise uyum kurmadır. Örgütlenme adından da anlaşılacağı gibi organize etmek, süreçleri tutarlı ve sistematik bir hale getirmek, karşılaştığımız olayları bir biri ile tutarlı bütünler haline getirmeye çalışmak diye tanımlayabiliriz (Bacanlı 2005: 58).

Uyum Sağlama: Uyum sağlama ise çevreye uyum sağlamayı ifade eder. İçinde bulunduğumuz çevreye uymaya çalışmamız gibi çocukta bilgiyi zihnine katmaya çalışmaktadır (Bacanlı 2005: 59).

Şema: Davranış ve düşünce örüntülerinin örgütlenmiş halidir. Çocuğun çevresi ile etkileşerek geliştirdiği davranış ve düşünce kalıplarıdır (Bacanlı 2005: 59).

Özümlenme: Çocuğun daha önce oluşturmuş olduğu şemalarla yeni durumu açıklama çalışması olarak ifade edilebilir (Bacanlı 2005: 59).

Uyma: Uyma ise özümseven şeyin aslında varlığı tam olarak karşılamadığını fark etmesi ve onun yerine yeni bir şema oluşturması olarak adlandırılabilir. Örnek verecek olursak zihninde (Eşek) şeması olan bir çocuk (Zebra) gördüğü zaman onu bir süre çizgili eşek olarak ifade eder; fakat bir süre sonra (Eşek) şemasının yeteli olmadığı eksik yada yanlış olduğu kanısına vararak onun yerine (Zebra) şemasını oluşturarak uyum kurar (Bacanlı 2005: 59).

Dengeleme: Dengeleme örgütlenme işleminin bir uzantısı olarak düşünülebilir. Zihinde sürekli bir denge ve dengesizlik durumu söz konusudur. Zihne gelen yeni bilgiler eskilerden farklı olabilir. Zihne gelen farklı bilgiler zihinde bir dengesizlik oluşturmaktadır. Zihin ise sürekli bir denge eğiliminde bulunmaktadır işte zihnin bu bilgileri düzenlemesi ve tutarlı bir bütün haline getirmesine dengeleme denirken; dengesizlikte yeni ve farklı bilginin zihinde oluşturmuş olduğu karmaşık süreç olarak nitelendirilebilir (Bacanlı 2005: 59).

ÖZGEÇMİŞ

1986 Erzurum ili Şenkaya ilçesi İğdeli köyünde doğdu.

1996 İğdeli köyü İlkokulunu bitirdi.

1999 Şenkaya Aksar Lisesi Orta kısmını bitirdi.

2002 Şenkaya aksar Lisesini bitirdi.

2008 Kafkas Üniversitesi eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümünden mezun oldu.

2009 Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri anabilim Dalında Yüksek Lisans sınavını kazandı